

**OLESKELULUVAN SAANEEN TURVAPAIKANHAKIJAN JA
KIINTIÖPAKOLAISEN TUEN TARVE KOTOUTUMISEN ALKUVAIHEESSA
VIRANOMAISTEN JA VAPAAEHTOISTEN KERTOMANA**

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

Syksy 2018

Sara Corento-Aknaoui

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen YAMK

Visamäki

Tekijä	Sara Corento-Aknaoui	Vuosi 2018
Työn nimi	Oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan ja kiintiöpakolaisen tuen tarve kotoutumisen alkuvaiheessa viranomaisten ja vapaaehtoisten kertomana	
Työn ohjaaja	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuoda lisätietoa siitä, millaista tukea oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija ja kiintiöpakolainen tarvitsee kotoutumisensa alkuvaiheessa. Opinnäytetyössä esitellään myös, miten alkuvaiheen kotoutumista edistäviä toimintamalleja, sekä yhteistyötä viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä voidaan kehittää. Työn tilaaja oli Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa -hanke, joka oli 3-vuotinen Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston mahdollistama hanke. Hanke toteutettiin vuosina 2016-2018 viiden SPR:n piirin alueella.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto analysoitiin kategorianalyysia käyttäen. Aineistonkeruu tapahtui kyselylomakkeella. Vastaa-jia oli yhteensä 22, josta 7 kototyön viranomaista ja 15 SPR:n vapaaehtoista. Tutkimuksen tekijä tapasi vastaajat Starttivoimaa -hankkeen toimialueella, neljällä paikkakunnalla. Kyselylomakkeessa oli kysymyksiä Starttivoimaa -hankkeesta, Arjen apu -toiminnasta, oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan ja kiintiöpakolaisen alkuvaiheen tuen tarpeesta, viranomaisten ja vapaaehtoisten yhteistyöstä, sekä kototoiminnan kehittämisestä.

Vastaajat kertoivat viisi suurinta kotoutujan alkuvaiheen tuen tarvetta, jotka olivat samansuuntaisia teorialähteiden kanssa: arjen apu, tukea käytäntöjen ja tapojen, sekä kielen oppimiseen, tukea henkiseen hyvinvointiin, tukiverkosto, tukea kulttuuri-identiteettiin. Starttipajojen kerrottiin tehostaneen paikkakunnan toimijoiden verkostoitumista ja Arjen apu -toiminta koettiin tärkeäksi kotoutumista edistäväksi toiminnaksi. Säännölliset tapaamiset lisäsivät viranomaisten ja vapaaehtoisten yhteistyötä, minkä koettiin parhaimmillaan ehkäisevän maahanmuuttajan syrjäytymistä ja nopeuttavan kotoutumista. Kotoutumisen kehittämisessä tulisi entistä enemmän painottaa yksilöllisyyden ja osallisuuden kannus-

tamisessa, sekä hyödyntää paremmin jo integroituneita maahanmuuttajia resurssihenkilöinä kotoutumista tukevassa työssä. Kotokentän kehittämiseen haastateltavat ehdottivat yhteistyön tehostamista, sekä yhden oven mallia: ”Kotopistettä”, jonne kotoutuja ilmoittautuisi kotoutujaksi. Kotopiste toimisi matalan kynnyksen infopisteenä niin maahanmuuttajille, kuin muillekin toimijoille tiedonvälittäjänä: kooten alueen toimijat ja tapahtumat yhteen.

Avainsanat Kotoutuminen, kotouttaminen, oleskelulupa, kotoutujan tuen tarve, viranomaisten ja vapaaehtoisten välinen yhteistyö

Sivut 79 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Social- and Health Care, Master a degree of Development and Leadership
Visamäki, Finland

Author	Sara Corento-Aknaoui	Year 2018
Subject	The type of support asylum seekers and quota refugees, with residence permits, need on initial phase of integration - what authorities and volunteers report.	
Supervisor	Outi Välimaa	

The purpose of this thesis is to provide more information about the type of support asylum seekers and quota refugees need at the first phase of integration into Finnish society. The research further explains ways to promote operating models of integration and how networking between authorities and volunteers can improve the initial integration phase. This thesis was commissioned by Finnish Red Cross Starttivoimaa project. The Starttivoimaa project was a 3-year long project from 2016-2018, supported by AMIF (Asylum, Migration and Integration Fund).

The thesis was developed by investigative research and data analysis. Data was collected by questionnaire. The respondents consisted of 22 people; 7 were authorities from social services and 15 were Red Cross volunteers. The author of the survey met the respondents at Red Cross Starttivoimaa projects in four different cities. Survey questions pertained to the Starttivoimaa project, Daily Help-services, the type of support asylum seekers and quota refugees with residence permits need on initial phase of integration, networking between authorities and volunteers and developing ideas about integration work.

Results indicated the 5 most common needs of the refugees upon initial integration were: daily help support, support with practicalities and customs of the land and new language instruction, support network, mental well-being and support with their cultural identity. Workshops were found to be a crucial part of the integration process. Workshops strengthened the immigrants networking abilities and provided help and resources to prevent them from becoming an outcast. Regular meetings were found to improve the cooperation between authorities and the volunteers and sped up the integration process. Individuality and participation should be a priority in the development of the integration plan.

Additionally, utilising previously integrated immigrants to help support new immigrants was found to be important. Respondents recommended enhancing and simplifying the process at the initial “integration point”. Immigrants indicated they would like an increase of information on local events and more opportunities to gather together with other immigrants.

Keywords Integration, need of support of integration, residence permit, cooperation between authorities and volunteers

Pages 79 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	PAKOLAISUUDEN KESKEISET KÄSITTEET	3
2.1	Pakolaistilanne maailmalla	3
2.2	Suomen tilanne	5
2.3	Turvapaikkaprosessi.....	6
2.4	Maahanmuuttaja, turvapaikanhakija, pakolainen vai kiintiöpakolainen?	12
3	KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN	13
3.1	Kotouttaminen, kotoutuminen ja integraatio	13
3.2	Kotouttamislaki	16
3.3	Alkukartoitus.....	18
3.4	Kotoutumissuunnitelma	20
3.5	Kotoutujan verkosto	21
3.6	Kotouttamisen toimenpiteet Pohjoismaissa	22
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET KOTOUTUMISESTA	24
5	PUNAISEN RISTIN TYÖSTÄ PAKOLAISTEN PARISSA	27
5.1	Suomen Punainen Risti - Finlands Röda Kors	27
5.2	Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa -hanke.....	29
5.3	Vapaaehtoistoiminta.....	30
6	TUTKIMUSMETODOLOGIA	32
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	32
6.2	Kvalitatiivinen tutkimus	32
6.3	Kohderyhmän kuvaus	34
6.4	Aineiston keruu	34
6.5	Kategoria-analyysi.....	36
6.6	Tutkimusanalyysin toteutus.....	36
6.7	Tutkimuksen luetettavuus ja eettisyys	38
7	KOTOUTUJAN TUEN TARVE.....	40
7.1	Arjen apu.....	40
7.2	Tukea tapojen ja käytäntöjen sekä kielen oppimiseen.....	43
7.3	Kulttuuri-identiteetin tukeminen.....	44
7.4	Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	45

7.5 Tukiverkosto.....	47
8 STARTTIVOIMAA-HANKKEEN VAIKUTTAVUUS.....	49
9 MITEN KOTOTYÖTÄ TULISI KEHITTÄÄ?	55
9.1 Yksilöllisyys ja osallisuus, toimija-ei autettava	55
9.2 Integroitunut maahanmuuttaja resurssihenkilönä.....	57
9.3 Pirstaleisuudesta kohti toimivaa kokonaisuutta.....	58
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	62
11 POHDINTA	67
LÄHTEET.....	70

LIITTEET

- Liite 1 Kyselyhaastattelulomake
- Liite 2 Lupalomake vastausten käyttämiseen tutkimuksessa
- Liite 3 Infoa tutkimuksesta yhteystietoineen

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuoda lisätietoa siitä, millaista tukea oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija ja kiintiöpakolainen tarvitsee kotoutumista alkuvaiheessa. Opinnäytetyössä esitellään myös, miten alkuvaiheen kotouttamista edistäviä toimintamalleja, sekä yhteistyötä viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä voidaan kehittää. Maailman pakolaiskriisin myötä Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita talven 2015 aikana. Helmikuussa 2016 Suomessa oli 32 476 turvapaikanhakijaa. Kansainvälisen suojelun tai toissijaisen suojelun perusteella on Suomessa saanut oleskeluluvan 1.1.2015-30.11.2018 välisenä aikana 15 958 henkilöä. Uusien kuntalaisten myötä tarve kehittää kotoutumista edistäviä toimintatapoja ovat nousseet entistä ajankohtaisemmiksi.

Opinnäytetyötutkimuksen tilaaja on Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa-hanke. Starttivoimaa -hanke on Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston mahdollistama hanke vuosina 2016-2018. Suomen Punainen Risti on kehittänyt maahanmuuttajille moninaisia tapoja kotoutumisen edistämiseksi ja toivottaa kaikki maahanmuuttajat, kuten muutkin mukaan toimintaansa.

Valitsin aiheen opinnäytetyökseksi, koska olen työskennellyt vuoden 2016 tammikuusta alkaen turvapaikanhakijoiden parissa: yhteensä neljässä vastaanottokeskuksessa. Olen nähnyt oman työni kautta, miten Suomessa maahanmuuttotyö on kokenut ison murroksen ja sen myötä kehittynyt. Kotoutumisen alkuvaiheen haasteet olivat näkyvissä, kun asiakkaita siirtyi vastaanottokeskuksista kuntiin saatuaan myönteisen oleskeluluvan.

Osa kunnista on palkannut työntekijöitä kotouttamistyöhön ja heillä on enemmän kokemusta maahanmuuttajista. Tällaisiin kaupunkeihin asiakkaiden siirtyminen kuntalaiseksi tuntui sujuvan jouhevasti ja suunnitellusti. Vastaanottokeskuksen työntekijänä jäi minullekin tällöin hyvä mieli. Toisaalta joissakin kunnissa ei edes ollut nimettyä henkilöä, jolle olisin voinut antaa raporttia vastaanottokeskuksesta muuttavasta. Kotoutumistyö ja käytännöt eri kuntien kesken tuntuivat hyvin erilaisilta. Kotoutumisen aihe alkoi kiinnostaa minua syksyllä 2016, kun ensimmäinen vastaanottokeskus, jota sain olla mukana käynnistämässä, sulki ovensa. Halusin palavasti olla mukana maahanmuuttotyössä ja asiakkaiden tuen tarve kuntaan muuton jälkeen mietitytti minua kovasti.

Tutkimus toteutettiin kirjallisena kyselyhaastatteluna Varsinais-Suomessa ja Hämeessä, kesän ja syksyn 2018 aikana. Tutkimukseen osallistui 22 hen-

kilöä: seitsemän kotouttamispuolen viranomaista ja viisitoista SPR:n vapaaehtoista. Tutkimus on laadullinen ja tutkimusmetodina on käytetty kategoria-analyysejä.

Esittelen kotoutujan tuen tarpeet ja miten kototyötä tulisi kehittää viranomaisten ja vapaaehtoisten mielestä. Omassa luvussa esittelen Starttivoimaa -hankkeen vaikuttavuutta. Starttivoimaa -hankkeen yksi tavoite on ollut hankkeen päätyttyä jäädä elämään toimintatapoina ja erilaisina yhteistyökäytäntöinä kotokentällä.

Toivonkin tutkimukseni täyttävän osaltaan tätä tavoitetta, olla suunnan näyttäjänä kototyön kehittämisessä. Tutkimukseni tulokset antavat näkökulmaa siitä, miten kototyön toimijat näkevät kotouttamistyön tänään ja miten heidän mielestään kototyötä tulisi kehittää. Työni lopussa pohdin kototyön kehittämistä Suomessa peilaten omaa kokemustani tutkimustuloksiin.

”Nämä ihmiset eivät minua tunne,
minusta mitään tiedä.
Joukossa olen, silti yksinäinen.
Jotkut eivät ihonväriä, uskontoani siedä.
Hymy, tervehdys on väkinäinen.
Kieli, tavat outoja.
Kumpi ilmat olisi leutoja.
Jospa itselleni täältä ystävän saisin,
niin kovin joukkoon haluaisin.
Kieltä oppisin,
ajatukseni sanoiksi pukisin.
Kertoisin:
ihminen oon kuten sinäkin.
Ruokaa, rauhaa, rakkautta tarvitsen.
Arvokas oon minäkin,
ja jollekin olen tärkeä,
paljon merkitsen.
Siis anna minun maassasi olla,
hyväksi kansalaiseksi tulla.
Anna minun oppia tavat ja kieli,
muista, että jokaisella on oma mieli.
Opi kanssani jotain uutta,
kurkista pinnan alle elämän salaisuutta”

Eija Marttinen, 2018

2 PAKOLAISUUDEN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Pakolaistilanne maailmalla

Vuonna 2015 selkeästi suurentunut turvapaikanhakijoiden määrä Euroopassa johtuu maailmalla kärjistyneestä tilanteesta, joka johti laajentuneeseen pakolaiskriisiin. Euroopan pakolaiskriisi käynnistyi vuosina 2014-2015 Lähi-Idästä, Etelä-Aasiasta ja Afrikasta. Vuosia kestänyt vaino, sota ja ahdinko lisääntyivät erityisesti näillä alueilla. Kriisien aikana ihmiset pakenevat yleensä ensin oman maansa sisällä turvallisimmille alueille ja vasta sen jälkeen lähdetään etsimään turvaa naapurimaista. Vuoden 2014 jälkeen pakolaisvyöry alkoi siirtyä kauemmaksi lähtömaista. Kolmansista maista lähdettiin yhä useammin hakemaan turvapaikkaa Euroopasta. Vuonna 2014 EU:n jäsenmaihin saapui hakemaan turvapaikkaa 560 000 ja vuonna 2015 noin 1 260 000 henkilöä. (Sisäministeriö, n.d.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n (United Nations High Commissioner for Refugees) 2016 loppuvuoden tilastojen mukaan suurin osa pakolaisista ei haakeudu pakomatkalta Eurooppaan tai muihin hyvinvointivaltioihin, vaan lähialueille. Ihmiset pakenevat usein yhdessä, käyttäen samoja reittejä ja kulkuvälineitä, mutta hyvin erilaisista syistä. Pakoon lähdön syy voi olla mm. aseellinen selkkäus, vaino tai toive paremmasta elämästä. (UNCHRC, n.d.a.)

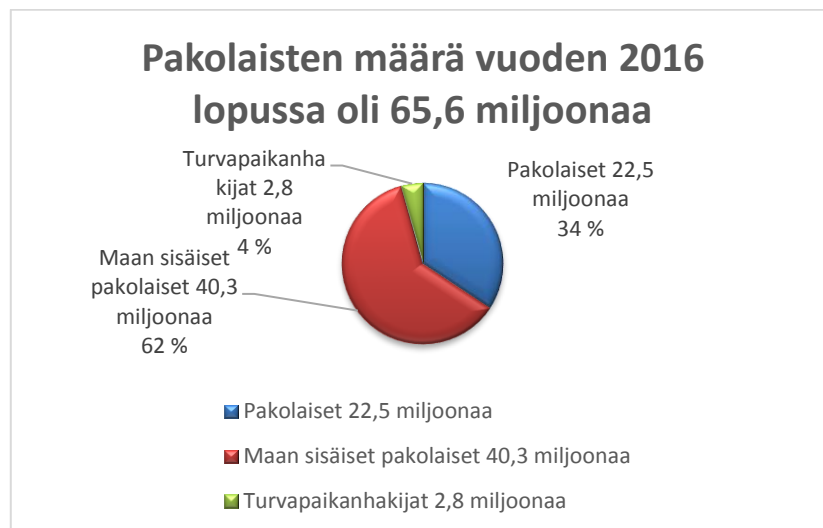
Matkareitteihin vaikuttavat tänä päivänä teknologian ja sosiaalisen median lisääntyneen käytön myötä pakolaisten käyttämät someryhmät, esim. WhatsApp-ryhmät. Irakista, Syyriasta ja Afganistanista kulkureitti kulkee useimmiten Turkin kautta veneellä Välimeren yli Kreikkaan. Välimeren pakolaisveneet pakolaisineen ovat tulleet median kautta suuremman yleisön tietoisuuteen. WhatsAppilla otetaan yhteyttä Kreikan rannikkovartiostoon, joka pystyy paikantamaan pakolaisveneet. Nettiä käytetään laajasti myös silloin, kun etsitään tietoa, minne kannattaa suunnata ja mitä paikkoja kannattaa välttää. Netissä jaettu tieto vaikuttaa nopeasti suurienkin ihmismassojen käyttäytymiseen. Sillä, onko jaettu tieto oikeaa vai onko se vain yhden ihmisen oma kokemus ei ole vaikutusta ihmisten päätöksiin. (Elo, Luukkanen & Grönroos 2015, s.9)

Euroopan Unionin komissio ja Kreikka tekivät keväällä 2016 sopimuksen Turkista Kreikkaan saapuvan ihmisvirran pysäyttämiseksi. Pakolaisten ja siirtolaisten laillinen pääsy Eurooppaan on pyritty estämään mm. sulkeamalla rajoja Euroopassa. UNHCR:n mielestä paras vaihtoehto olisi pakolaisten vapaaehtoinen ja turvallinen paluumuutto tai sijoittuminen kotimaansa lähialueille, mutta aina se ei ole mahdollista. Apua pyritäänkin ensisijaisesti kohdentamaan lähtömaihin tai lähialueille, järjestämällä ihmisille sinne elämisen perusedellytykset. Avustusjärjestöt eivät ole kuiten-

kaan pystyneet kohdentamaan apua samassa tahdissa, kuin mitä pakolaismäärät ovat kasvaneet. Miljoonia ihmisiä elää vaikeissa olosuhteissa pakolaisleireillä. Painopistettä pyritään siirtämään enemmän niin kutsuttuun hallittuun pakolaispolitiikkaan, nostamalla kiintiöpakolaisten määrää. Maita, jotka vastaanottavat kiintiöpakolaisia on tällä hetkellä 35. (UNHCR, n.d.)

Kolme maata, joista väestöä on eniten maanpaossa ovat Syyria 5,5 miljoonaa, Afganistan 2,5 miljoonaa ja Etelä-Sudan 1,4 miljoonaa. Esimerkiksi syyrialaisista noin puolet asuu maanpaossa oman maansa ulkopuolella tai he ovat lähteneet sisäiseen maanpakoon etsimään turvaa omassa maassaan. Etelä-Sudanissa pakolaisten määrän kasvu on ollut erityisen suuri. vuonna 2016 määrä nousi 1,4 miljoonaan sen ollessa saman vuoden alussa 854 100. (UNHCR, n.d.b.)

YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n tilastojen mukaan vuoden 2016 lopussa 65,6 miljoonaa ihmistä on lähtenyt pakon edestä etsimään turvallisempaa paikkaa. 40,3 miljoonaa ihmistä on sisäisessä maanpaossa ja 2,8 miljoonaa on turvapaikanhakijoina. Heistä 22,5 miljoonaa luetaan pakolaiseksi. Nämä 22,5 miljoonaa jaetaan kahteen isoon pakolaisryhmään: 17,2 miljoonalla oli YK:n pakolaisjärjestön myöntämä pakolaisstatus ja 5,3 miljoonaa Palestiinan pakolaista on merkitty UNRWA:n (United Nations Relief and Work Agency) rekisteriin. (UNHCR, n.d.c.)

Kuva 1 Pakolaisten määrä vuonna 2016 (UNHCR, n.d.c.)

2.2 Suomen tilanne

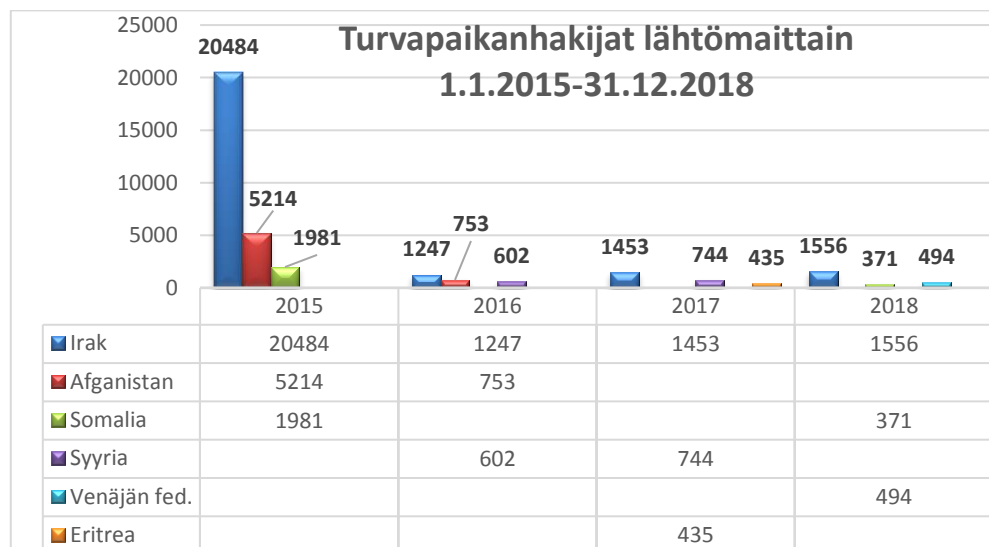
Suomessa on ollut vähän ulkomaalaistaustaista väestöä suhteessa muihin Euroopan maihin. Vuonna 1990 Suomessa asui ulkomaalaistaustan omaavia henkilöitä 37 618, mikä on 0,8 % väestöstä, kun vuoden 2016 lopussa heitä oli 364 787 henkilöä, 6,6 % väestöstä. (Castaneda ym. 2018, s. 26)

Kotouttamisen osaamiskeskuksen tilaston mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa asui noin 244 000 ulkomaan kansalaista. Vuoteen 2020 loppuun mennessä määrän arvioidaan kasvavan 330 000 henkilöön. Toisaalta 20 % ulkomaalaisista arvioidaan muuttavan pois Suomesta seuraavien muuttaman vuoden kuluessa. (Kotouttamisen osaamiskeskus, n.d.a.)

Suomeen saapui vuonna 2015 yhteensä 32 476 turvapaikanhakijaa. Turvapaikanhakijoista noin 25 % oli alaikäisiä lapsia. Aikaisempina vuosina Suomeen on tullut vuositasolla 1500-6000 turvapaikanhakijaa. Suomen Pakolaisavun tilaston mukaan Suomeen on muuttanut vuosina 1973-2012 yhteensä 42 524 ulkomaalaistaustaista henkilöä. (Suomen Pakolaisapu, n.d.)

Vuonna 2015 Suomeen saapui eniten turvapaikanhakijoita Irakista, Afganistanista ja Somaliasta. Vuonna 2016 irakilaisien ja afganistanilaisten osuus oli edelleen suuri, mutta syyrialaisien osuus oli suurempi kuin somalien. Kolme suurinta Suomeen tullutta kansalaisuusryhmää vuonna 2017 olivat irakilaiset, syyrialaiset ja eritrealaiset. Vuonna 2018 eniten Suomesta turvapaikkaa hakeneiden kotimaat olivat Irak, Venäjän federaatio ja Somalia. (Maahanmuuttovirasto, 2018a)

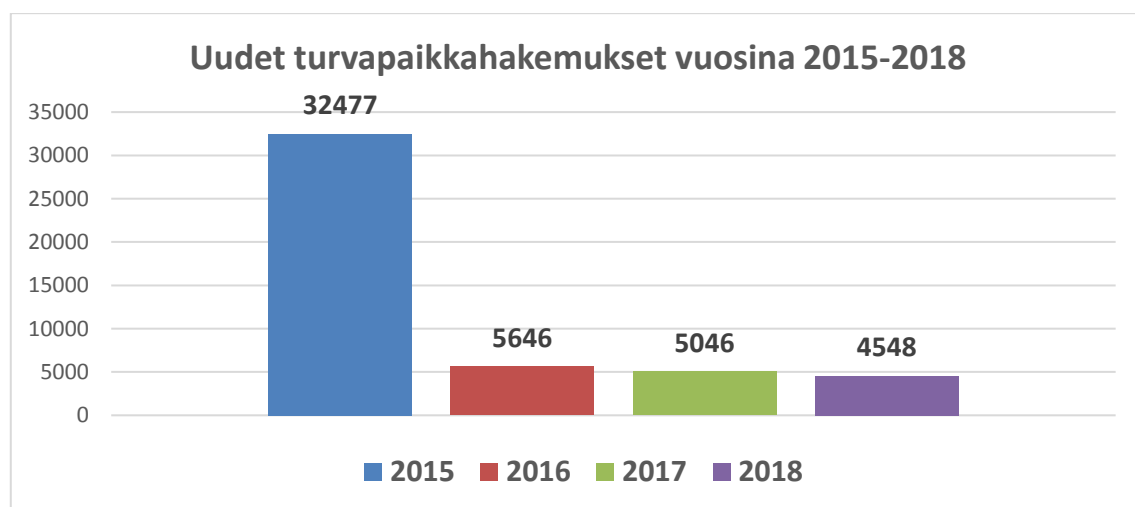
Taulukko 1. Turvapaikanhakijat lähtömaittain. TOP 3.Aikavälillä 1.1.2015-31.12.2018 (Maahanmuuttovirasto, 2018a)

Suomi on vastaanottanut vuodesta 2011 alkaen 750 kiintiöpakolaista vuosittain. Vuosina 2014 ja 2015 määrää nostettiin vuosittain kolmella sadalla, jolloin kokonaismäärä oli 1050. Kiintiöstä on varattu sata paikkaa henkilöille, jotka UNHCR arvioi kiireelliseksi. Suomi valitsee kiireelliset tapaukset UNHCR:n asiakirjojen perusteella. Eduskunta vahvistaa vuosittain talousarviossaan pakolaiskiintiön määrän, sekä tekee päätöksen tarvittavasta lisämäärästä. (Maahanmuuttovirasto, n.d.a.)

Turvapaikanhakijoiden lisääntynyt maahantulo Suomeen lisää tarvetta kehittää viranomaisten ja vapaaehtoisten tarjoamia palveluja ja yhteistyötä. Vuonna 2018 pakolaiskriisin huipun vaikutus Eurooppaan on rauhoittunut. Uusia turvapaikanhakijoita ei saavu enää samassa laajuudessa, kuin vuosina 2015 ja 2016. Nyt on aika keskittyä pakolaisten kotouttamisen toimenpiteiden edistämiseen, jotta kotoutumisen edellytykset mahdollistuvat uudessa kotimaassa. Vuonna 2015 jätettiin uusia turvapaikkahakemuksia yhteensä 32477, vuonna 2016 yhteensä 5645, vuonna 2017 uusia hakemuksia jätettiin 5946 kappaletta ja vuonna 2018 hakemuksia oli 4548 kappaletta. Määrässä ei ole mukana hakemuksia, jotka on korjattu maahanmuuttoviraston tilastoihin uusintahakemuksina prosessin aikana. (Maahanmuuttovirasto, 2018b)

Taulukko 2. Uudet turvapaikkahakemukset 1.1.2015-31.12.2018. (Maahanmuuttovirasto, 2018b)

2.3 Turvapaikkaprosessi

Kun maahan tulee kansainvälistä suojelua hakeva ulkomaalainen, vastaanoton toimenpiteitä ohjaa laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta, sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta. Lakia kutsutaan yleisesti vastaanottolaiksi. Turvapaikkahakemusten ja niistä tehtyjen valitusten määrän lisääntymisen vuoksi vastaanottolain asiasisältöä

sekä menettelyä on jouduttu muuttamaan ja tarkistamaan monta kertaa tilanteen sujuvaa hoitamista varten. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja laki ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2001)

Henkilön tullessa maahan, hän ilmoittaa rajaviranomaisille tai poliisille hakevansa turvapaikkaa. Poliisi tai rajaviranomainen ottaa turvapaikkahakemuksen vastaan, jonka jälkeen henkilö kirjataan ulkomaalaisrekisteriin (UMA). Turvapaikanhakija on laillisesti maassa turvapaikkaprosessinsa aikana. (Laki ulkomaalaisrekisteristä 1997/1270).

Poliisi ja rajaviranomaisen tehtäviin kuuluu myös tarvittaessa turvapaikanhakijoiden maasta poistaminen, sekä päätösten tiedoksiantoon ja ulkomaalaisvalvontaan liittyviä tehtäviä. Turvapaikanhakijaksi kirjaamisen jälkeen henkilö ohjataan transit-keskukseen tai suoraan vastaanottokeskuksen asiakkaaksi. Transit-keskus on tarkoitettu alkuvaiheen majoitukseen, josta turvapaikanhakija ohjataan myöhemmin vastaanottokeskukseen. (Maahanmuuttovirasto, n.d.f.).

Vastaanottokeskus on tarkoitettu pidempiaikaiseen asumiseen turvapaikkaprosessin ajaksi. Osa turvapaikanhakijoista siirtyy asumaan yksityismajoitukseen tuttavien tai sukulaisten luokse. Yksityismajoituksessa asuessaan turvapaikanhakija on vastaanottokeskuksen kirjoilla. Yksityismajoituksesta johtuvia kuluja ei korvata turvapaikanhakijalle, vaan hän saa korotettua vastaanottorahaa, johon on oikeutettu myös vastaanottokeskuksessa asuva henkilö, joka valmistaa itse ruokansa. (Maahanmuuttovirasto, n.d.e.)

Hakemuksen käsittelyn ajan turvapaikanhakija kuuluu vastaanottopalveluiden piiriin ja hän asuu joko vastaanottokeskuksessa tai yksityismajoituksessa. Vastaanottopalveluihin kuuluvat majoitus, vastaanottoraha, oikeudellinen apu, työ- ja opintotoiminta sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Joissakin keskuksissa ateriat kuuluvat palveluihin, jolloin maksettava vastaanottoraha on pienempi kuin itse ruokansa ostavilla turvapaikanhakijoilla. (Maahanmuuttovirasto, n.d.b & n.d.g.)

Turvapaikanhakijoiden terveyspalvelut ovat rajoitetumpia, kuin sellaisella henkilöllä, jolla on kotikuntalainen mukainen kotipaikka Suomessa. Alle 18-vuotiailla ja raskaana olevilla on oikeus samantasoiseen palveluun, kuin samassa asemassa olevilla kotikuntapaikan omaavilla henkilöillä. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746, §26)

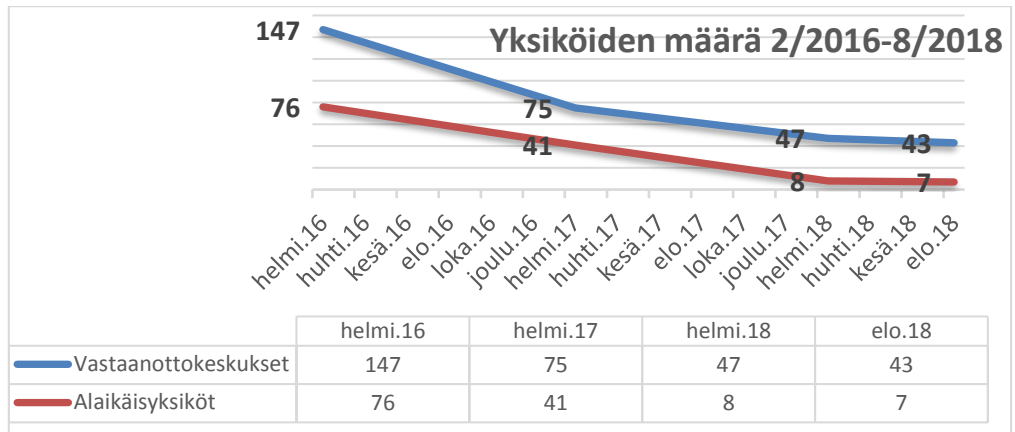
Turvapaikkaprosessin kesto riippuu siitä, mistä lähtömaasta turvapaikanhakija on ja millä perusteella hän hakee turvapaikkaa. Käsittelyaikaan vaikuttavat monet seikat. Turvapaikkaselvityksessä selvitetään mm. onko hakija jättänyt hakemuksen aiemmin johonkin toiseen Euroopan maahan. Turvapaikkamenettelyn tulee perustua hakemuksen yksilölliselle käsitteilylle. Henkilö käy maahanmuuttovirastossa turvapaikkapuhuttelussa yhdestä kolmeen kertaan. Turvapaikkatutkinnassa pyritään selvittämään henkilön henkilöllisyys, henkilön käyttämä matkareitti ja maahan tulo. (Maahanmuuttovirasto, n.d.c. & n.d.h.)

Turvapaikkapuhuttelun keskeisin tehtävä on selvittää syyt, miksi henkilö on hakenut kansainvälistä suojelua ja onko hänellä siihen edellyttämät riittävät perusteet. Turvapaikkapuhuttelun suullisessa osuudessa paikalla on hakija, turvapaikkapuhuttelija ja tulkki. Yksin alaikäisenä maahan tulleella ja hänen ollessa puhuttelun aikana alle 18-vuotias, on paikalla oltava lisäksi alaikäisen edustaja. Turvapaikkapuhuttelussa pyritään selvittämään turvapaikanhakijasta olennaiset tiedot, jotta hänen turvapaikkahakemuksensa voidaan käsitellä mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Puhuttelussa hakijaa pyydetään kertomaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti syistä, joiden vuoksi hän hakee kansainvälistä suojelua. Haastatteluissa pyritään selvittämään henkilön lähtömaan tilanne, tarinan oikeellisuus sekä arvioimaan hänen mahdollinen kansainvälisen suojelun tarve. (Maahanmuuttovirasto, n.d.d.)

Työkokemukseni mukaan osalla, talvella 2015 Suomeen tulleilla turvapaikanhakijalla oli syksyllä 2018 vireillä toinen tai jopa kolmas turvapaikkahakemus. Keskimääräinen odotusaika päätöksen saamiseen on tällä hetkellä 1-2,5 vuotta, varsinkin jos hakija on valittanut päätöksestään ja on jättänyt uusintahakemuksen.

Syksyn ja talven 2015 aikana Suomeen saapui jopa satoja turvapaikanhakijoita päivässä. Talvella 2015-2016 vastaanottokeskuksia perustettiin kiireisimpinä aikoina jopa useita viikossa. Maahanmuuttovirasto (Migri) ostaa vastaanottopalvelun järjestämisen turvapaikanhakijoille eri toimijoilta: Suomen Punaiselta Ristiltä, yksityisiltä toimijoilta, kaupungeilta sekä yhdistyksiltä. (Suomen Punainen Risti, 2015)

Taulukko 3. Vastaanottokeskusten ja alaikäisyksiköiden määrä 2/2016-8/2018, (Maahanmuuttoviraston Tilannekeskus, 2018)

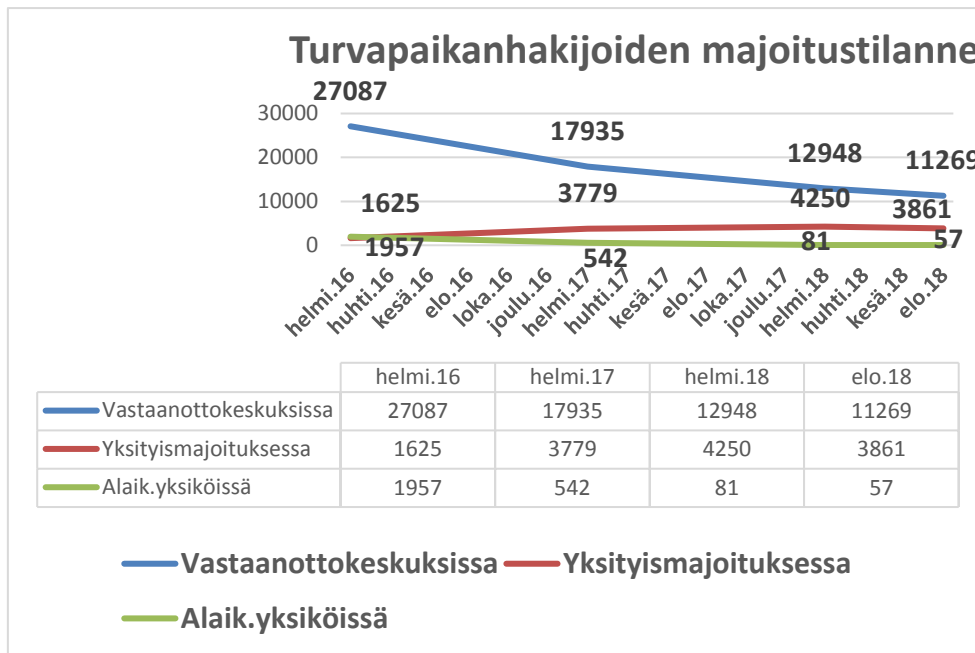

Maahanmuuttovirasto ylläpitää kolme vastaanottokeskusta, jotka ovat Pudasjärvellä, Oulussa ja Lappeenrannassa, sekä kahta säilöönottoyksikköä, jotka sijaitsevat Helsingissä ja Lappeenrannassa. Ouluun on suunnitella kolmas säilöönottoyksikkö, joka avautuisi kesällä 2019. Ulkomaalaisten säilöönottoyksikön toiminta on määritelty laissa. Säilöönottoyksikkö on tarkoitettu henkilöille, joiden voidaan epäillä välttelevän viranomaisia tilanteessa, jossa heillä ei ole lain suomaa edellytystä maassa ololle. (Laki säilöön otettujen ulkomaalaistaustaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 15.2.2002/116)

Helmikuussa 2016 Suomessa oli 147 vastaanottokeskusta perheille ja aikuisille, joissa oli kirjoilla 27 087 henkilöä ja yksityismajoituksessa asui 1625 henkilöä. Alaikäisyksiköitä oli 76. Niissä oli kirjoilla 1957 alaikäistä, joista kaikki eivät asuneet yksiköissä, vaan esim. yksityismajoituksessa. Turvapainhakijoiden määrä keskuksissa 13.8.2018 päivätyn tilaston mukaan: vastaanottokeskuksia 43, joissa oli kirjoilla 11 269, näistä 3861 henkilöä asui yksityismajoituksessa. Alaikäisyksiköitä 7, joissa oli kirjoilla 57. (Maahanmuuttoviraston tilannekeskus, 2018)

Taulukko 4. Vastaanottokeskusten, alaikäisyksiköiden ja yksityismajoituksessa olevien henkilöiden lukumäärä 2016-18.8.2018 asti. (Maahanmuuttoviraston Tilannekeskus, 2018)

Henkilö voi saada myönteisen päätöksen eli oleskeluluvan joko ensimmäisenä päätöksenä, tai valitusprosessin jälkeen. Osa jätetyistä turvapaikkahakemuksista ei tule käsitellyksi. Hakija voi esimerkiksi peruttaa hakemuksensa tai hän katoaa.

Turvapaikanhakija voi valita vapaaehtoisen tuetun paluun koti- tai lähtömaahansa IOM:n (International Organization for Migration) kautta, jolloin hänen hakemusprosessinsa keskeytetään. IOM on kansainvälinen siirtolaisjärjestö, jolla on useita vapaaehtoisen paluun hankkeita eri puolilla maailmaa. Avustettu vapaaehtoinen paluu tarkoittaa järjestelyä, jossa turvapaikanhakijalle voidaan maksaa avustusta ja korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset henkilön kotimaahan tai lähtömaahan. Avustus myönnetään joka rahallisena korvauksena tai tarvikkeavustuksena. Avustuksen määrä ja sisältö riippuu kohdemaasta, jonne henkilö on palaamassa. Henkilölle voidaan sairauden tai vamman perusteella myöntää korotettu tuki tai antaa hänelle mukaan välttämättömät lääkkeet sairautensa hoitoon kolmeksi kuukaudeksi. Avustuksen saamisen ehtona on, että henkilö poistuu maasta vapaaehtoisesti, turvapaikkahakemus perutetaan, eikä hän jätä uutta turvapaikkahakemusta, jos hän on aiemmin saanut kielteisen päätöksen. (International Organization for Migration, n.d.)

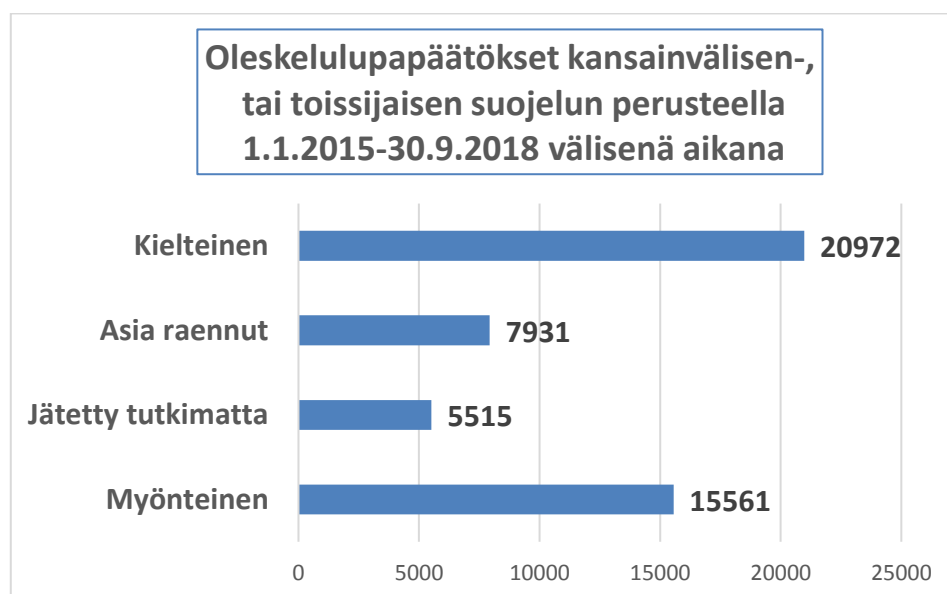
Käytännössä tuettu paluu tarkoittaa sitä, että henkilö saa riittävästi neuvontaa vapaaehtoisen tuetun paluuprosessin kaikista vaiheista. Asiakkaan

tehtyä päätös halustaan palata vapaaehtoisesti hänelle tehdään asiasta kirjallinen päätös annettavasta tuesta ja IOM:n Suomen toimiston työntekijät alkavat järjestämään paluulentoa ja siihen liittyviä käytännön asioita. Lähtöpäivänä asiakas saatetaan lentokoneeseen. Avustuksen ollessa rahallinen, saa henkilö osan tuesta lentokentällä ja lopun kotimaassaan. Perillä kotimaassa IOM:n työntekijä on vastaanottamassa ja tukemassa mahdollisimman turvallista alkua henkilön kotimaassa. (International Organization for Migration, n.d.)

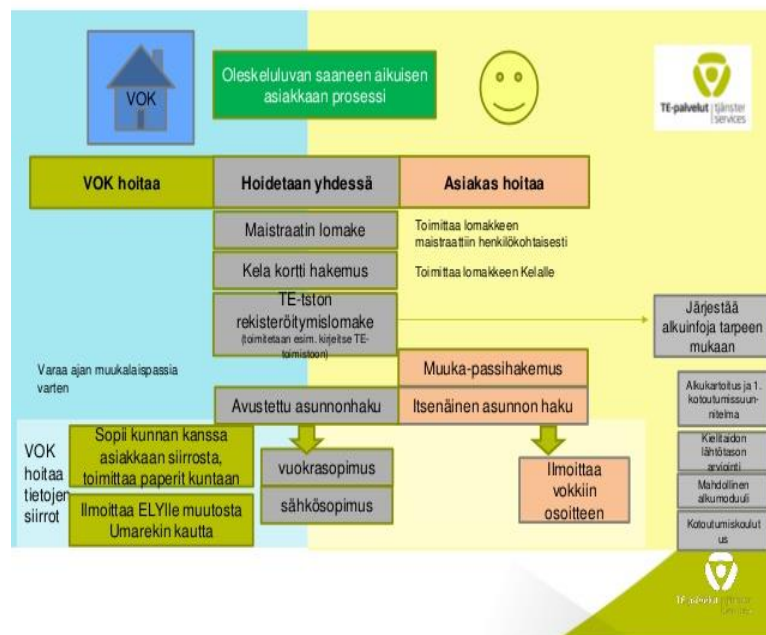
Euroopan Unionin jäsenmaissa on voimassa vuonna 2003 allekirjoitettu Dublin-asetus. Dublin-asetus eli vastuunmäärittämisasetuksen mukaan määritellään turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio. Se Euroopan Unionin maa, johon henkilö on jättänyt ensimmäisen turvapaikkahakemuksen kahden vuoden sisällä, käsittelee hakemuksen. Suomesta voidaan palauttaa henkilö/perhe siihen Euroopan maahan, jolle turvapaikkakäsittely kuuluu. Samoin, jos Suomesta toiseen Euroopan maahan lähtenyt palautetaan Suomeen. (Dublin II-asetus 343/2003.)

Kansainvälisen suojeluun perustuvia oleskelulupahakemuksia on jätetty Maahanmuuttovirastolle 1.1.2015-30.9.2018 välisenä aikana 49 979. Kielteisen päätöksen saaneita oli 20 972 kappaletta. Myönteisiä päätöksiä annettiin 15 561. Turvapaikkahakemuksia, jotka jätettiin tutkimatta oli 5515 ja 7931 tapausta raukesi. (Maahanmuuttovirasto, 2018a)

Taulukko 5. Oleskelulupapäätökset kansainvälisen tai toissijaisen suojelun perusteella 1.1.2015-30.09.2018 (Maahanmuuttovirasto, 2018a)

Ensimmäinen oleskelupa myönnetään aina määräajaksi. Määräaikainen oleskelulupa myönnetään joko jatkuvana A-lupana tai tilapäisenä B-lupana. Neljän vuoden jatkuva A-oleskelulupa voidaan myöntää henkilölle, jonka on tarkoitus asua pysyvästi Suomessa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella. Lupa on uusittava määräajan kuluttua. (Castaneda ym. 2018, s. 29-31)

Kuva 1. Oleskeluluvan saaneen aikuisen asiakkaan prosessi. (Tuohino, 2017, 4)

2.4 Maahanmuuttaja, turvapaikanhakija, pakolainen vai kiintiöpakolainen?

Maahanmuuttaja on yleisnimitys henkilölle, joka on muuttanut maahan erilaisten syiden perusteella, tarkoituksena asua pidempään maassa. Maahanmuuttaja voi oleskella maassa työn, opiskelun, tai perhesuhteiden vuoksi. Euroopasta ja Schengen-alueelta Suomeen muuttaneen ei tarvitse hakea oleskelulupaa, hänelle riittää rekisteröinti-ilmoitus maistraattiin viimeistään kuuden kuukauden sisällä maahanmuutosta. Maahanmuuttaja voi olla niin ruotsalainen työntekijä, brasilialainen jalkapalloilija, kiinalainen vaihto-opiskelija tai irakilainen turvapaikanhakija. Ulkomaalaislaki säätelee mm. ulkomaalaisten maahantuloa, viisumin tarvetta, kansainvälistä suojelua, työntekoa, oleskelua ja maasta poistamista. (Ulkomaalaislaki 301/2004.)

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. **Pakolainen** on henkilö, jolle on myönnetty turvapaikka. Pakolaisaseman saa Suomessa

myös henkilö, joka otetaan Suomeen YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n esityksestä pakolaiskiintiössä. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle annetaan oleskelulupa. Pakolaisaseman voi saada myös perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneet henkilöt tietyin perustein. Ensimmäinen oleskelulupa on yleensä määräaikainen, 1 tai 4 vuotta. (Sisäministeriö, n.d.)

Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei voi asua turvallisesti enää kotimassaan tai maassa, jonne hän on paennut ja UNHCR on määritellyt henkilön pakolaiseksi. (Maahanmuuttovirasto, n.d.a.)

Oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan ja kiintiöpakolaisena tulleen oleskeluluvan saaneen ero on, kuinka oleskelulupaprosessi on edennyt ja miten henkilö on saapunut Suomeen. Turvapaikanhakija hakee itsenäisesti turvapaikkaa saapuessaan Suomeen. Hän odottaa asiansa käsittelyä vastaanottokeskuksessa tai yksityismajoituksessa lähimmän vastaanottokeskuksen asiakkaana. Kiintiöpakolaisen oikeus pakolaisstatukseen tutkitaan jo lähtömaassa tai pakolaisleirillä.

3 KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN

3.1 Kotouttaminen, kotoutuminen ja integraatio

Kotouttaminen sisältää ne toimenpiteet, joilla yhteiskunta edistää maahanmuuttajan kotoutumista. **Kotoutuminen** on prosessi, jonka kotoutuja käy läpi integroituaan uuteen kotimaahansa. Kotoutumisessa nähdään tärkeänä löytää tasapaino oman ja uuden maan kulttuurin ja tapojen välillä. Kotoutuminen on aina kaksisuuntainen prosessi, jossa vastuu on molemmilla osapuolilla, niin kotoutujalla, kuin yhteiskunnalla kotoutumisen tukimuotojen järjestämisessä. Kotoutujalla on oma vastuu sopeutumisessa uuteen kulttuuriin ja maahan. Kotoutuminen on prosessi, jossa maahanmuuttaja oppii niitä tietoja, taitoja ja toimintatapoja, joilla hän integroituu uuteen kotimaahan, osaksi yhteiskuntaa ja luo sosiaalisia verkostoja. Kotoutumista edistää ympäröivän yhteiskunnan ja valtaväestön tuki. (Ali-tolppa-Niittamo, Fågel & Säävälä, (toim.). 2013, s. 7)

Integraatio on kaksisuuntainen prosessi, joka tapahtuu maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä. Integraatio on jatkuvaa, eikä sillä ole päätepistettä. Se on kokonaisuus, joka muokkaa kaikkia siinä olevia. (Forsander, 2017, s. 7)

Kotouttamislain mukaisen alkukartoituksen tekee TE-toimisto tai kunta. Maahanmuuttajien terveydenhuollon kunta voi järjestää itse tai hankkia ostopalveluna. Kotouttamiskoulutuksen järjestää TE-toimisto ja kunta voi

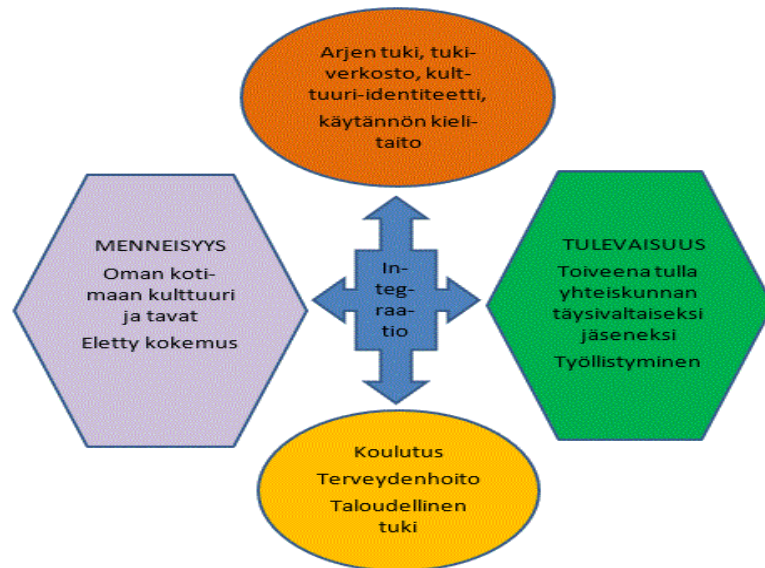
halutessaan tarjota suomen kielen opetusta. Eri kunnissa kotouttamisen edistävät palvelut ovat järjestetty eri tavoin. Yhteistyö kunnan eri toimijoiden välillä on hyvä olla tiivistä alusta alkaen, kun kuntaan on muuttamassa pakolaisia. Moniammatillisen verkostoyhteistyön avulla kotouttamistoinenpiteet kehittyvät ja mahdollistavat paremmat ja positiivisemmat edellytykset kotoutujalle. (Ruhanen, 2013, s. 7-8)

Hautala (2017) on pro gradu- tutkielmassaan tutkinut pakolaisten osallisuutta. Kotoutujia ohjattiin hoitamaan mahdollisimman paljon asioita itsenäisesti, niin että toimijuus siirtyy kotoutujalle vahvistaen hänen omaa osallisuuttaan. Kotoutumisessa ja integraatiossa osallisuus nähtiin tärkeänä. Hautalan mukaan ilman osallisuutta ei voi olla täysivaltainen yhteiskunnan toimiva jäsen.

Integraatiossa kotoutuja nähdään aktiivisena osallistujana, samalla, kun hän säilyttää kosketuksen omaan identiteettinsä, oman kulttuurinsa ja äidinkieltensä kautta. Integraatiossa menneisyys, ja tulevaisuus kohtaavat nykyisyydessä. (Saukkonen, 2016)

Pohdin, miten voisin selkeästi kuvakielellä esittää integraation. Integraation palaset ovat menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Menneisyys vaikuttaa nykyisyyteen ja sitä kautta tulevaisuuteen. Kotoutujan saama fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja yhteisöllinen tuki sekä kotoutujan oma motivaatio yhdessä vaikuttavat integroitumiseen. Saatu tuki ja sen vaikutukset motivoivat tapojen ja kielen oppimiseen. Nykyhetki vaikuttaa, millaisia toiveita ja tavoitteita kotoutujalla on. Siihen millaisena kotoutuja näkee tulevaisuutensa. Onko realistista ajatella, että täysivaltainen yhteiskunnan jäsen on vain sellainen, joka käy työssä ja maksaa veroja? Vai onko kotoutuminen sitä, että löytää muuten paikkansa yhteiskunnassa on elämänsä tyytyväinen? Voidaanko ulkopuolelta kategorioida kotoutumista unohtamatta inhimillinen taso? Millaisilla mittareilla henkilön henkilökohtaista kotoutumista voidaan mitata? Kertovatko työllisyyden tilastot enemmän kotoutujan vai yhteiskunnan sopeutumisesta, vai molemmista?

Jatkoin Saukkosen ajatusta tekemällä integraatio -kuvion, lisäämällä siihen tämän hetken vaikutukset. Kotoutujan sopeutumiseen vaikuttavat arjen tuki, tukiverkosto, kulttuuri-identiteetti ja käytännön kielitaito. Kotouttamisen toimipiteitä ovat koulutus, taloudellinen tuki ja tarvittavat terveydenhoitopalvelut. Nämä yhdessä luovat toivoa tulevaisuudelle.

Kuva 2. Integraatio

OECD on laatinut erityisesti kaupunkeja silmällä pitäen ohjeistuksen siitä, minkälaisiin asioihin kotouttamisen suunnittelussa ja toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomioita (Saukkonen, 2018a).

1. Kotouttamisen hallinnon ja hallinnan toimenpiteet. Yhteistyö eri toimijoiden välillä tulee olla ammattirajoja ylittävää ja toiminnan suunnittelu tulee vastata maahanmuuttajien tarpeita. Kotouttamiseen tulee varata riittävät taloudelliset resurssit ja suunnitella toiminta kustannustehokkaasti.

2. Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen. Kotouttamispolitiikan tulee huomioida maahanmuuttajien yksilölliset elämänvaiheet ja muutokset esim. oleskeluluvassa tapahtuvat muutokset. Kaupunkien tulee panostaa tiloihin, joissa eri väestöryhmät voivat tutustua toisiinsa, esim. monikulttuurinen toimitila.

3. Kotouttamisen osaamisen kehittäminen. Paikallistasolla tulee varmistaa maahanmuuttajien yhdenvertainen pääsy palveluiden piiriin, mm. kouluttamalla henkilöstöä. Yhteistyötä tulee tukea yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Yhteistyön tavoitteena on vaikuttavuus ja avoimuus. Kotouttamisen tuloksellisuuden arviointia tulee kehittää ja hyödyntää, kun kotouttamispalveluja suunnitellaan ja niistä tehdään päätöksiä.

4. Kotouttamisen edistäminen eri toimialoilla. Pyritään yhteensovittamaan työelämän tarpeet ja maahanmuuttajien osaaminen ja taidot. Tulee varmistaa, että maahanmuuttajien asunnot vastaavat kunnollisia asumisoloja. Hyvinvointipalvelujen kehitetään, niin että maahanmuuttajat pääsevät tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Koulutusjärjestelmän tulee taata kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet ja puuttua eriytymiskehitykseen. (Saukkonen, 2018a, s.5-7)

Kuntaliiton 25.9.2018 päivätty kuntakirje: Kotoutumisen toimivuudesta kertoo kotoutumisen ja kotouttamisen ajankohtaisuudesta kuntatasolla. Kotoutumisen edellytyksinä mainitaan kielitaito, koulutus, työllistyminen ja osallisuus. Kotoutumisen painotukset ovat: alkuvaiheen ohjaus- ja neuvonta, kielikurssit, maahanmuuttajanaisten ryhmät ja osallisuus. Kuntia ohjeistaan vahvistamaan henkilöstönsä osaamista kotoutujan tueksi. Maahanmuuttajien osallisuutta edistetään kulttuuritapahtumien kautta, esim. kansalaisuusjuhlia järjestämällä. Maahanmuuttajien verkostoja ja heidän osaamistaan kannustetaan näkemään voimavarana elinkeinoelämälle. Kuntaliitto näkee kehittämisen tarpeina maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet sekä aiemman osaamisen ja koulutuksen paremman huomiointien. Kotouttamiseen satsatut resurssit kannattavat. Työllistymisen myötä työttömyys laskee ja maahanmuuttajien kotoutuessa syrjäytymisen riski vähenee. (Kuntaliitto 2018, Dnro 616/03/2018).

3.2 Kotouttamislaki

Kotouttamislaki vuodelta 1999 oli puitelaki, joka on ohjannut Suomessa kotouttamista yleisellä tasolla sekä määrittänyt työnjakoa. Lain keskeisin tavoite oli edistää maahanmuuttajien tasa-arvoa ja valinnan vapautta. Laissa määriteltiin turvapaikanhakijoiden välttämätön toimeentulo ja huolenpito. (Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.)

Laki kotouttamisen edistämisestä tuli voimaan syksyllä 2011. Tässä laissa määritellään kotouttamisen edistävät toimenpiteet ja palvelut, jotta kaikilla palveluja tarvitsevilla maahanmuuttajilla olisi oikeus tukeen. Suurin osa Suomen lainsäädäntöön liittyvistä ohjeista ovat direktiivejä ja asetuksia, joista tulee noudattaa vähintään minimi. (Laki kotouttamisen edistämiseksi 1386/2010.)

Lakiin on kirjattu neuvonnan ja ohjauksen palvelut, sekä maahanmuuttajan osaamiselle rakentuva yksilöllinen kotoutumispolku. Kotouttamisen määritelmä ja keskeinen sisältö on valtion kotouttamislain 3§ mukaan seuraavanlainen:

- 1) Kotoutumisen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun häntä tuetaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisessä.
- 2) Kotouttamista edistetään ja tuetaan viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.
- 3) Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, jonka tarkoitus on oleskella maassa pidempään ja joka oleskelee maassa muuta

kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla. Maahanmuuttaja on henkilö, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti.

4) Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä ja tukea hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja syrjäytymisensä ehkäisemiseksi.

5) Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri toimialojen viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä maahanmuuttajan tukemiseksi.

6) Erityisiä toimenpiteitä tarjotaan maahanmuuttajalle, joka tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä sairauden, vamman tai alentuneen toimintakyvyn, iän, perhetilanteen, luku- tai kirjoitustaidottomuuden tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella. (Laki kotouttamisen edistämiseksi 1386/2010.)

Valmisteilla olevassa kotouttamislaissa kotoutumisen edistämisen painopiste on väestösuhteissa. Uudessa laissa on painotettu osallisuutta, terveyden edistämistä, hyvinvointia ja työllistymistä. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu Laki kotoutumisen edistämiseksi 96/2018 on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021. Laki on jätetty eduskunnalle 5.7.2018. (Eduskunta, 2018)

Erytistutkija J-P Suomi puhui Integration 2018 - Kaikki kotouttamisesta -seminaarissa tulevan kotouttamislain sisällöstä ja sen järjestämisvastuusta. Lain uudistuksen myötä kunnan rooli muuttuu nykyiseen verrattuna. Maakunta tulee jatkossa olemaan merkittävä kotouttamista edistävä toimija. Maakunnalle tulee uutena tehtävänä yhteensovittamisvastuu; kuinka maakunnan alueella kotouttamispalveluita kehitetään ja suunnitellaan. Kotouttamistyön ja toimenpiteiden tulee vastata maakunnan tarvetta. (Suomi, 2018)

Valtion kotouttamista edistävät toimet tulevat uuden lain myötä pysymään pääosin ennallaan. Maahanmuuttovirasto ja maakunta tulevat jatkossa ohjaamaan oleskeluluvan saaneita ja kiintiöpakolaisia kuntaan. Alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelma voidaan ostaa palvelujentarjoajilta, mutta vain silloin, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Sopimusperusteisessa kuntaan muutossa vastaanottokeskukset voivat uuden lain mukaan ohjata oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan kuntaan. Samalla luovutaan niin kutsutuista kuntapaikoista. (Suomi, 2018)

Kiintiöpakolaisten kuntiin ohjaamisen vastuu on jatkossa maakunnalla, yhteistyössä Maahanmuuttoviraston kanssa. Valtio maksaa jatkossakin kunnille kotouttamisesta aiheutuvia kuluja. Uudessa kotouttamislaissa sisälly-

tetään tulkkaukustannukset laskennallisiin kustannuksiin. Erityiskorvaukset poistuvat ja ne siirtyvät maakuntien yleiskatteelliseen rahoitukseen. (Suomi, 2018)

Maakunnan ja kunnan on haettava jatkossa korvausta kasvupalveluvirastosta. Kasvupalveluvirasto muodostetaan nykyisestä ELY-keskusten (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) ja TE-toimistojen (Työ- ja elinkeinopalvelut) hallintokeskuksista maakuntauudistuksen jälkeen. Laskennallinen korvaus kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta ja kotoutumista edistävästä palveluista maksetaan kunnalle ilman erillistä hakemusta, kuten tähänkin asti. Tämän muutoksen tarkoitus on yksinkertaistaa ja vähentää hallinnollista työtä. (Suomi, 2018)

Erityistutkija Pasi Saukkonen kritisoi kotoutumiselle asetettuja korkeita tavoitteita. Hänen mielestään kaikki maahanmuuttajat eivät työllisty koskaan, tai työllistyvät hyvin pitkän ajan kuluttua. Saukkonen sanoo kotoutumisessa olevan tärkeää, että sitä edistävät toimet suunnitellaan paikallisella tasolla. Uusi kotolaki tulee jatkossa painottamaan kotouttamispalvelujen kehittämiseen alueellisesti. (Saukkonen, 2018b)

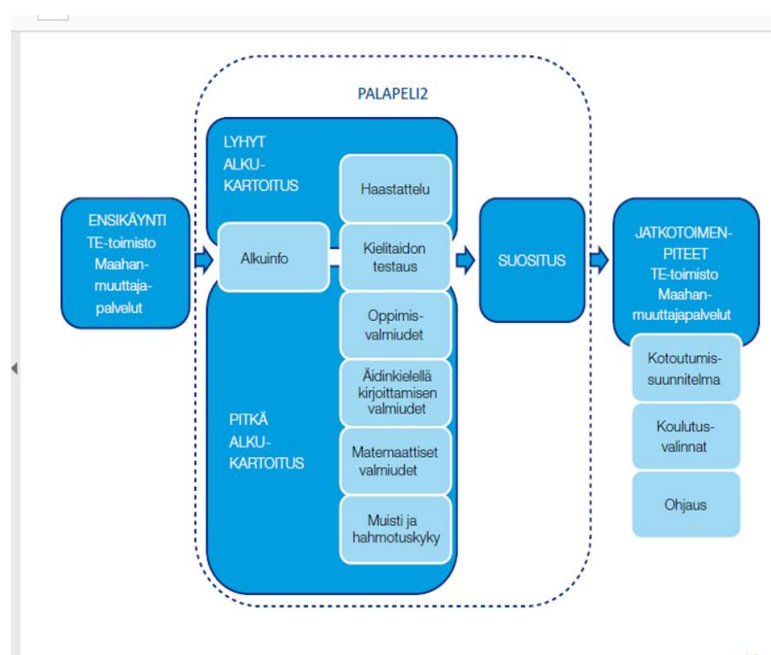
3.3 Alkukartoitus

Kotouttamislain perusteella alkukartoituksella tarkoitetaan toimenpidekokonaisuutta, jolla kartoitetaan maahanmuuttajan kokonaistilanne ja tarve kotoutumista edistäviin toimiin. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan asiakkaan tarve kotouttamissuunnitelmaan. Alkukartoitus perustuu kotouttamislakiin (9-10 §). Alkukartoituksen tavoitteena on edistää asiakkaan kotoutumista ohjaamalla hänet sopivaan koulutukseen ja muiden työllistymistä edistävien toimenpiteiden pariin. Koulutuksen taso ja laajuus valitaan asiakkaan lähtötason ja kiinnostuksen mukaan. (Kotouttamisen osaamiskeskus, n.d.b.)

Alkukartoituksessa selvitetään henkilön koulutustausta, luku- ja kirjoitustaito omalla äidinkielellään, latinalaisten aakkosten hallinta, oppimisvalmiudet, matemaattiset valmiudet, muisti- ja hahmotuskyky sekä kokonaiselämäntilanne. Oppimisvalmiusosiossa kartoitetaan henkilön kykyä selviytyä suomen kielellä. Yhteenvetoon voi osallistua ohjaaja, suomen kieli toisena kielenä-opettajat, sekä mahdolliset muut alkukartoituksessa mukana olleet työntekijät. Alkukartoituksen jälkeen yhteenveto lähetetään TE-toimiston maahanmuuttajapalveluiden yksikköön, jossa tehdään asiakkaalle yksilöllinen kotouttamissuunnitelma. (Huttunen & ym., 2012, s.9-23)

Keski-Suomen ELY-Keskus ja Jyväskylän TE-toimisto toteuttivat maahanmuuttajien kotoutumis- ja koulutusprojektin nimeltään Palapeli2, vuosina 2008-2014. Palapeli2 -projektin aikana järjestettiin Keski-Suomen alueella

alkukartoitusta, ohjausta, neuvontaa sekä alkuvaiheen kotoutumispalveluita. Alkeiskurssi on nimeltään Palapeli, johon sisältyy suomen kielen alkeiden lisäksi muita kotoutumista tukevia opintoja. Keski-Suomen TE-keskus kutsui asiakkaan ensikäynnille. Haastattelun perusteella asiakkaalle varattiin aika alkukartoitukseen, joko lyhyelle tai pidemmälle käynnille. Alkukartoitus tehtiin jokaiselle oleskeluluvan saaneelle turvapaikanhakijalle ja kiintiöpakolaiselle. Lyhempi 2,5-4 tunnin aika varattiin korkeasti koulutetuille ja useampaa kieltä osaaville, joiden ajateltiin pystyvän paremmin itsenäiseen opiskeluun, kuin kouluttamaton henkilö. Pidempi, noin 9 tunnin alkukartoitus jaettiin 4-5 kertaan ja suoritettiin yksilö- ja ryhmäkartoitustapaamisina. (Huttunen ym.,2012, s. 9-23)

Kuva 3. Alkukartoituksen avuksi malli Palapeli2-projekti Keski-Suomessa vuosina 2008-2014. (Huttunen ym. 2012, 13)

Uudenmaan alueella TE-keskus lähettää asiakkaan alkukartoitukseen Aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskukseen eli Testipisteeseen. TE-toimistossa on useimmiten jo tehty asiakkaalle kotouttamissuunnitelma ennen hänen saapumistaan Testipisteeseen. Alkukartoituksessa selvitetään mm. asiakkaan lähtötaso ja arvioidaan miten testitulokset tukevat asiakkaan omaa toivetta koulutuksen nopeudesta. Testipiteessä asiakas osallistuu lyhyeen tai pitkään testiin, sen mukaan osaako hän suomea vai ei. Lyhyt, noin tunnin kestävä alkutesti sisältää haastattelun joko suomeksi, englanniksi tai asiakkaan omalla äidinkiellä. Tarvittaessa haas-

tattelussa käytetään tulkkausta. Haastattelun jälkeen asiakas suorittaa lukehtävän ja kirjoittaa sanelun mukaan tekstiä. Logiikka- ja matematiikkatestit asiakas tekee halutessaan kynällä paperille tai tietokoneella. Jos asiakas osaa suomea, hän osallistuu pidempään testiin, jossa testataan puhumista, kirjoittamista, luetun ja kuullun ymmärtämistä. Pidemmän testin kesto on 3-4 tuntia. Testien ja asiakkaan tulevaisuuden suunnitelmien perusteella Testipisteessä tehdään yhteenveto ja annetaan suositus asiakkaalle sopivasta kurssista ja kielen lähtötasosta. Testitulokset suosituksiin lähetetään TE-toimistolle. (Tuomikoski, 2018)

3.4 Kotoutumissuunnitelma

Kotouttamislain mukaan (11-18§) työttömällä tai toimeentulotukea saavalla maahanmuuttajalla on aina oikeus henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumissuunnitelma voidaan tehdä myös henkilölle, jos alkukartoituksessa arvioidaan henkilön tarvitsevan kotoutumista tukevia toimenpiteitä. Tällainen henkilö voi olla työssäkäyvä, opiskelija tai kotona lapsiaan hoitava. Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajalle tehtävä yksilöllinen kotoutumista tukeva suunnitelma. Kotoutumissuunnitelmaan kirjataan kotoutumistoimenpiteet, ja- palvelut, kuten suomen tai ruotsin kielen oppiminen, sekä muut toimenpiteet ja palvelut, jotka tukevat opiskelua ja työelämää.

Tehokkaalla alkuvaiheen tuella pyritään edistämään kotoutumista ohjaamalla asiakkaita kotouttamista tukeviin palveluihin sekä työelämään. TE-toimistossa tehdään vuosittain noin 7000-8000 kotouttamissuunnitelmaa maahanmuuttajille. Kotouttamissuunnitelman teko perustuu kotouttamislakiin. Jokaiselle maahan muuttavalle pyritään tekemään yksilöllinen kolmen vuoden kotouttamisohjelma. Kotouttamisohjelmaan kuuluvat mm. kotouttamiskoulutus, kieliopinnot, yhteiskuntatietous sekä ammatillista osaamista täydentävä koulutus. (Laki kotouttamisen edistämiseksi 1386/2010)

Kunnan kotouttamistyöntekijät tai TE-toimisto (Työ- ja elinkeinopalvelut) tekevät suunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Poikkeustapauksissa TE-toimisto ja kunta tekevät kotoutumissuunnitelman ilman asiakasta. Suunnitelman sisältöön vaikuttaa paikkakunnalla saatavilla olevat palvelut ja koulutustarjonta. Suunnitelmaan voidaan kirjata oman äidinkielen opetus sekä Suomen yhteiskuntaan perehdyttävää opetusta. Alkukartoituksessa selvitetty luku- ja kirjoitustaito sekä tarve perusopetuksen huomioidaan. (Kotouttamisen osaamiskeskus, n.d.c.)

Kotoutumissuunnitelman tavoitteena on tukea kotoutumista eri tavoin. Kotoutumissuunnitelma tehdään kolmeksi vuodeksi, mutta yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan sitä voidaan jatkaa vielä kaksi vuotta. Yksilölliset tilanteet ovat esim. äitiysloma, jolloin äiti on kotona vauvan kanssa, eikä

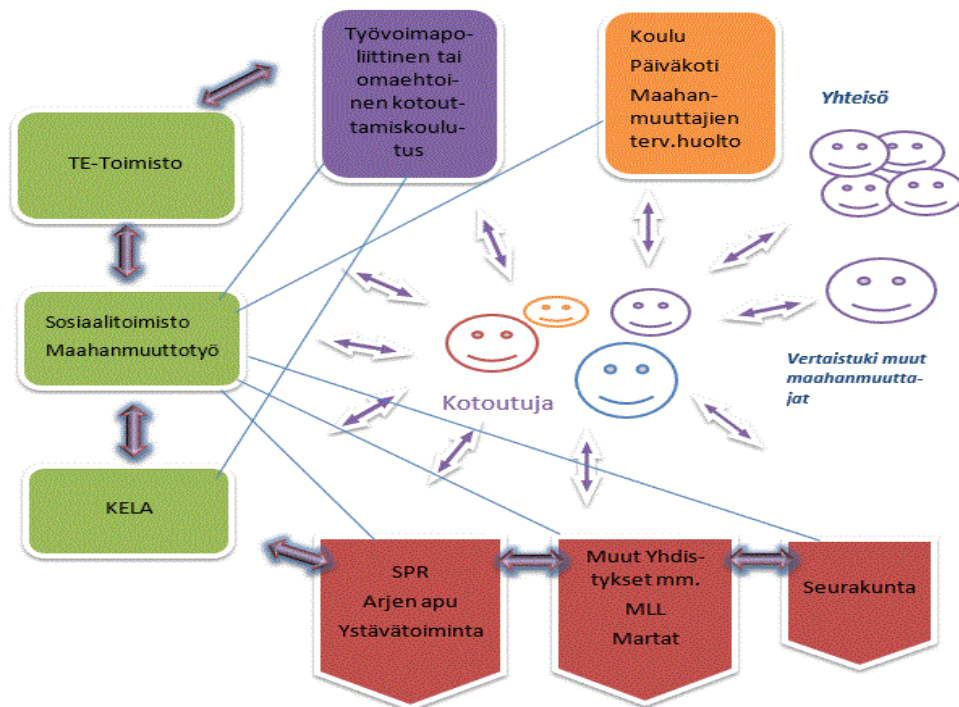
pysty opiskelemaan tai henkilöllä on erityisiä tarpeita vammansa tai sairautensa vuoksi. (Laki kotouttamisen edistämiseksi 1386/2010.)

3.5 Kotoutujan verkosto

Kotoutumisessa kotouttamistoimenpiteet ovat tärkeitä tukipilareita, mutta suuri arvo on ihmiskontakteilla ja mielekkäällä tekemisellä. On turvallista kysyä asiasta kuin asiasta kotouttamistyöntekijältä tai vapaaehtoiselta, joka tukee ja neuvoo, mihin minkäkin asian kanssa kääntyä. Toimivat yhteistyöverkostot edistävät kotoutumista, jokainen taho on tärkeä. Kunniottava ja aito kohtaaminen, jossa kotoutuja on tasavertainen yhteiskunnan jäsen, edistää kotoutujan omaa halua integroitua yhteiskuntaan. (Ali-tolppa-Niittamo ym. 2013, s. 43)

Pakolaisen tuen tarve on suuri kotoutumisen alkuvaiheessa erityisesti käytännön asioissa. Koska yhteiskunta, sen rakenne ja toimintatavat ovat kielien ja kulttuurin lisäksi kovin erilaisia siihen verrattuna mihin pakolainen on omassa maassaan tottunut. Kohtaamisten ja tuen tulee olla käytännönläheistä ja arvostavaa, jotta tukea tarvitseva voi ja haluaa ottaa tuen vastaan. (Korhonen & Puukari, 2013, s. 94-99)

Suomen kotouttamismalli on hyvä ja kansainvälisissäkin vertailuissa saanut hyvää palautetta. Siitä huolimatta kotouttamisen toimintoja on välillä ammattilaisenkin vaikea hahmottaa. Kotouttamispalvelujen kenttä on sekava ja se tarvitsee entistä enemmän selkeyttämistä, jotta palvelujen tarjoajat ja palvelujen käyttäjät kohtaavat. (Saukkonen, 2018b)

Kuva 4. Kotoutujan verkosto.

Tein oheisen kuvion hahmottamaan minkälaisen verkoston keskiössä kotoutuja elää ja keitä hän mahdollisesti tapaa kotoutumisprosessinsa aikana. Kotoutuja elää verkostossa, joka muodostuu monesta tekijästä. Uusi kotimaa, kieli ja tavat ovat erilaisia mihin maahanmuuttaja on omassa maassaan tottunut. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa kotoutuja on vuorovaikutuksessa monen ihmisen, yhteisön ja palveluntarjoajan kanssa. Positiivinen, kunnioittava asenne kannustaa kotoutujaa löytämään omia voimavarojaan, ottamaan vastuuta omasta elämästään ja kotoutumisestaan.

3.6 Kotouttamisen toimenpiteet Pohjoismaissa

Maahanmuuttajien integroitumista voidaan mitata MIPEX indikaattorilla. (Migrant Integration Policy Index) MIPEX mittaria käyttävät 38 maata. Euroopan unionin maiden lisäksi mm. Norja, Sveitsi, Canada, USA, Australia ja Japani. MIPEX-mittarilla arvioidaan 167 kotouttamisen toimenpidettä ja niiden vaikutusta. Kohteet ovat jaettu kahdeksaan kategoriaan: työvoiman liikkuvuus, perheiden yhdistäminen, koulutus, poliittinen osallisuus, terveys, asumisaika, kansalaisuuden saaminen ja syrjinnän vastainen työ. Näillä mittareilla arvioiden vuonna 2014 integroituminen oli tapahtunut parhaiten Ruotsissa, Portugalissa ja Norjassa. Suomi on tilastossa seitsemäntenä ja Tanska kahdeksantena. (Migrant Intergartion Policy Index, n.d.)

Ruotsiin saapui 2015 pakolaisaallon mukana 163 000 turvapaikanhakijaa, kun samaisena vuonna Suomeen tuli 34 500 turvapaikanhakijaa. Ruotsissa 16 % väestöstä on ulkomailla syntyneitä ja 5 %:lla on molemmat vanhemmat ulkomaalaistaustaisia. Puolet maahanmuuttajista Ruotsissa on pakolaistaustaisia tai pakolaisten perheenjäseniä. (OECD, 2016, s.17)

Suomesta muutti Ruotsiin työn perässä vuonna 1969 yli 40 000 suomalaista. Samana vuonna Ruotsissa säädettiin laki maahanmuuttajien oikeudesta maksuttomaan kotikielen opetukseen. Siirtolaisinstituutin vuoden 2010 tilastojen mukaan Ruotsissa arvellaan asuvan noin 170 000 ensimmäisen polven suomalaista ja 265 000 toisen polven suomalaista. (Heikkilä, 2014, s. 3-6)

Ruotsissa on panostettu turvapaikanhakijoiden ohjaamiseen koulutuksen pariin mahdollisimman pian maahan saapumisen jälkeen. Koulutus on pyritty panostamaan sellaisiin henkilöihin, joiden arvellaan saavan todennäköisemmin oleskelulupa. Ruotsin kieli nähdään naapurimaassammekin tärkeänä avaimena työelämään. Opiskelu ja työ ovat tärkeitä kotoutumisen edistämässä. Ruotsissa on 2-vuotinen kotoutumisohjelma, jonka pääpaino on varhaisen työllistymisen edistämiseen. OECD:n raportin arvion mukaan Ruotsissa asuvat maahanmuuttajien lapset voivat suhteellisen hyvin. Mitä varhaisemmassa vaiheessa maahanmuuttajalapsat ovat saapuneet Ruotsiin, on heillä yhtä hyvät mahdollisuudet kouluttautua ja työllistyä, kuin Ruotsissa syntyneillä. Kunnilla on velvollisuus tarjota kielikoulutusta kaikille 16-vuotta täyttäneille maahanmuuttajille, joilta puuttuu ruotsin kielen perustaidot. (OECD, 2016, 18-30)

Ruotsissa työvoimapalveluissa (Arbetsförmedlingen) tehdään kotoutujan kanssa yhdessä kotoutumissuunnitelma. Kotouttamissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan asiakkaan aiempi koulutustausta ja työkokemus. Kotoutumissuunnitelmaan sisältyy ruotsin kielen opetusta, sekä yhteiskuntaan ja työelämään suuntaavia toimenpiteitä. (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2018)

Norjassa Norjan työministeriö (Arbeids-og inkluderingsdepartementet) vastaa kotouttamisesta. Kunnat ovat vastuussa kieli- ja yhteiskuntakoulutuksen järjestämisestä. Kotouttamisohjelma sisältää 600h norjan kielen opetusta ja 50 tuntia yhteiskunnallisia aineita. Yhteiskunnallisten aineiden osuus tulee opettaa kielellä, jonka maahanmuuttaja ymmärtää. Erityistilanteessa tuntimäärää voidaan harkitusti nostaa 2400 tuntiin. Norjan kotouttamispolitiikan tavoitteena on, että ensimmäisen vuoden aikana maahanmuuttaja oppisi norjan kielen perusteet niin, että hänellä olisi mahdollisuuksia hakeutua työelämään. Kolmen vuoden sisällä maahanmuuttajan odotetaan hallitsevan riittävän kielitaidon osallistuakseen yhteiskuntaan ja työelämään. (IMO Report for Norway 2013-2014, s. 46-48)

Norjassa ja Tanskassa on kokeiltu mentorointiohjelmaa tukemaan naisyrittäjiä. Vuonna 2013 Tanskassa käynnistettiin Kvinfo-mentorointiohjelma, joka suunnattiin maahanmuuttajataustaisille naisyrittäjille. Ohjelmassa kotoperäinen tanskalainen naisyrittäjä tuki maahanmuuttajataustaista yrittäjäksi suuntaavaa tai yrittäjänä toimivaa naista. Norjassa kotoutunut maahanmuuttaja toimi mentorina vähemmän aikaa maassa olleelle maahanmuuttajalle. Painopiste Norjassa oli tukemisessa ja verkostoitumisessa. (OECD, 2016, s. 160)

Tanskassa kotouttamissuunnitelma laaditaan kunnissa. Kotouttamissuunnitelmassa huomioidaan asiakkaan osaamisen lisäksi työelämän tarpeet. Maahanmuuttajan taidot kartoitetaan haastatteluilla ja oppilaitoksessa tai työelämässä työkokeilun avulla. Kuntien tulee järjestää kuukauden sisällä kuntaan muuttajalle kielikoulutusta. Koulutusta voi saada maksimissaan kolme vuotta ja tämän aikana henkilön tulee suorittaa tanskan kielen lopputesti. Kotouttamiskoulutuksessa pääpaino on työelämässä tarvittavilla taidoilla. (Pöyhönen ym. s. 2010)

Tanskan kotoutumisesta vastaa Ulkomaalais- ja Integraatioministeriö. (Udlaendige- og Integrationministeriet). Tanskan Ulkomaalaisministeriön 3/2018 tilaston mukaan 45 % maahanmuuttajista oli työelämässä kolmen vuoden kuluttua maahantulosta. (Udlaendige- og Integrationministeriet, 2018)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET KOTOUTUMISESTA

Kotouttamispalveluissa ohjaus ja neuvonta ovat toiminnan keskiössä. Viranomaisilla on velvollisuus tarjota maahanmuuttajalle riittävästi tietoa kotouttamista edistävästä palveluista. Maahanmuuttajalle on tarjolla erilaisia painettuja materiaalia ja internetistä löytyy ohjeita eri kielillä. Useat hankkeet ovat tuottaneet ja tuottavat kotoutumisen tueksi erilaista materiaalia. Asiakkaalla on oikeus asiointitulkkaukseen kotoutumisprosessin aikana, ellei hänen suomensa, ruotsin tai englannin kielen taitonsa ole sellainen, että se mahdollistaa asioinnin hoitamisen ymmärrettävästi. Kaikki maahanmuuttajien kanssa tehtävä työ ei ole kotoutumistyötä. Vuori peräänkuuluttaa ammattirajojen yli tehtävää verkostotyötä, jossa toinen varmistaa tiedon siirtyvän seuraavalle. Kotoutumisen vastuu on kaikilla maahanmuuttajan kohtaavalle. (Vuori, 2015, s. 2-10)

Kanadassa Ottawan alueella 2017 tehty tutkimus vastasaapuneiden syyrialaisien naisten parissa toi esille tuloksen, kuinka maahanmuuttoon liittyvä muutos yhdessä koetun sotatrauman kanssa lisää psyykkistä stressiä. Kanada otti vuosina 2016-2017 Ottawan alueelle noin 40 000 kiintiöpakolaista Syyriasta. Haastatellut naiset toivat esille keskeisimpänä mielenterveyteen vaikuttavat huolensa psyykkisestä jaksamisesta ja stressistä. Moni

nainen mainitsi haastatteluissa perheväkivallan, joka linkittyi perheen sisäisiin muutoksiin. Kotimaassaan Syyriassa perheen isä oli yleensä töissä ja perheen pää, joka toi perheelle elannon. Kun perheen sisäiset roolit muuttuvat tuovat ne hämmennystä ja altistavat perheväkivallalle. (Guruge, 2018a)

Ammattilaisen on tärkeä tunnistaa pakolaisen lisääntynyt avun tarve traumaattisten kokemusten käsittelyyn ja tukeen. Pakolaisuus ja niitä edeltäneet kokemukset lisäävät stressikuormaa ja sairastumista mielenterveyden ongelmiin. Asiakkaan on myös tärkeä itse ymmärtää aiempien kokemusten vaikutukset omaan hyvinvointiinsa. Maahanmuuttajalle ja ympäristölle voi olla hämmentävää, miksi henkilö reagoi vanhoihin asioihin, kun nykyhetkessä asiat ovat hyvin. Pakolaisuus, siihen liittyneet syyt ja muut muutokset elämässä vaikuttavat yksilöllisesti fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. (Castaneda ym. 2018, s. 50-53)

Niemisen & Sutelan & Hannulan (2015) tekemän tutkimuksen mukaan 79 % pakolaistaustaisista miehistä ja 66 % naisista oli kokenut jonkinlaisen järkyttävän tapahtuman omassa kotimaassaan. Tutkimuksessa oli haastateltu Lähi-Idästä (Irak, Afganistan, Iran) ja Afrikasta (mm. Somalia) Suomeen tulleita pakolaisia. Pakolaisista noin puolet kertoivat kohdanneensa väkivaltaa tai eläneensä sodan keskellä. Naisista noin 20 % oli kokenut väkivaltaa, miehistä 36 %. Miehistä kiduttamista oli joutunut kokemaan 24 %. (Niemi & Sutela & Hannula, 2017, s. 158-160)

Kotoutujan omaa kulttuuriryhmää kannattaa hyödyntää kotoutumisessa. Maahanmuuttajien omien tukiverkostojen kautta kotoutujat voivat saada ystäviä ja luoda tukiverkostoa, saada tukea oman kulttuurin ja kielen säilymiseen. Suomessa kauemmin asuneet voivat jakaa tietojaan ja kokemuksiaan uudemmille tulijoille. Oma yhteisö voi olla myös tukena kulttuurillisissa ja uskonnollisissa kysymyksissä. (Alitolppa-Niittamo ym. 2013, s. 44)

Erilaisten tapahtumien ja toiminnan kautta maahanmuuttaja voi ylläpitää suhdetta omaa kulttuuriperimäänsä. Toisten samaa äidinkieltä puhuvien kanssa hän voi puhua omaa kieltään. Suomessa on useita maahanmuuttajien perustamia yhdistyksiä, jotka auttavat säilyttämään yhteyden traditioihin järjestämällä erilaisia tapahtumia. Kaiken toiminnan ei tarvitse olla virallista vaan se voi olla sukulais- ja ystävyysuhteiden ylläpitämistä. Sosiaaliset suhteet voivat toimia tarpeellisena tukiverkostona. (Saukkonen, 2010, s. 178)

Maahanmuuttajan osallisuus tarkoittaa kuulumista aineellisten tai aineettomien lähteiden kautta yhteiskuntaan. Aineellisia hyvinvoinnin lähteitä on mm. toimeentulo ja harrastukset, aineettomia ovat luottamus ja turvallisuus. Aineettoman ja aineellisen hyvinvoinnin välimuotoja ovat esim. palvelut ja luonto. Osallisuus lisää mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämän

hallintaa ja auttaa luomaan vuorovaikutussuhteita. Vuorovaikutussuhteiden kautta maahanmuuttaja pääsee osaksi yhteiskuntaa ja hänellä on suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa palveluihin ja yhteisiin asioihin. (Leeman ym. 2018, s. 9-10 & 26-36)

Iso-Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa kysyttiin pakolaisilta ja maahanmuuttajilta itseltään kotoutumista edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä. Vastajat kertoivat paikallisten viranomaisten toimenpiteiden vaikuttavan edistävästi kotouttamiseen positiivisen ilmapiirin kautta. Maahanmuuttajat kokivat pääsemisen osaksi yhteisöä tärkeäksi kotouttamista edistäväksi tekijäksi. (Bralo ym., 2012)

5 PUNAISEN RISTIN TYÖSTÄ PAKOLAISTEN PARISSA

5.1 Suomen Punainen Risti - Finlands Röda Kors

Suomen Punainen Risti (SPR) - Finlands Röda Kors (FRK) on kansallinen järjestö, jonka toiminta on säädetty Suomen laissa. SPR on humanitääristä työtä tekevä kansalaisjärjestö, joka kuuluu kansainväliseen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeeseen, johon kuuluu 190 kansallista järjestöä. ”Yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilasten hoitoa varten” perustettiin 7.5.1877. Punainen Risti perustaa kaiken toimintansa seitsemään perusperiaatteeseen, jotka ovat vapaaehtoisuus, ykseys, yleismaailmallisuus, inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus ja riippumattomuus. Organisaation perustana ovat kolme periaatetta: vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus. Punaisen Ristin toiminnan päämäärää ohjaa inhimillisyys ja tasapuolisuus. Periaatteet: puolettomuus ja riippumattomuus takaavat järjestön toimintamahdollisuudet kansainvälisissä kriisitilanteissa. Punainen Risti ei asetu koskaan kenenkään puolelle, vaan auttaa kaikkia, riippumatta siitä mille puolelle autettavat kuuluvat. (Suomen Punainen Risti, n.d.a. ja n.d.b.)

SPR on yksi Suomen suurimmista vapaaehtoisjärjestöistä. Järjestön tehtävänä on suojella elämää kaikissa oloissa, puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, auttaa kaikkein heikommassa asemassa olevia, tukea ja avustaa maan viranomaisia rauhan, sodan ja aseellisten selkkausten aikana. Järjestö kouluttaa ihmisiä toimimaan ja varautumaan katastrofeihin ja onnettomuuksiin, sekä auttaa ihmisiä niiden aikana. SPR kannustaa ihmisiä huolehtimaan toisistaan sekä omasta hyvinvoinnista ja terveydestä. (Suomen Punainen Risti, n.d.b.)

SPR:n korkein päättävä elin on yleiskokous, joka kokoontuu kolmen vuoden välein. Edellisen kerran yleiskokous kokoontui vuonna 2017. Yleiskokous päättää järjestön toiminnan suunnan ja valitsee sen korkeimmat luottamushenkilöt. SPR:n toiminta on jaettu 12 alueelliseen piiriin ja keskus-toimistoon. Kaikkia piirejä yhdistää kuitenkin yhteiset toiminnan arvot ja päämäärä. Laissa on säädetty, että SPR:n tulee ylläpitää taloudellista valmiutta, jotta se kykenee nopeasti auttamaan kriisien tai luonnonmullistusten uhreja Suomessa ja maailmalla. (Suomen Punainen Risti, 2018a)

Punaisen Risti tunnuksen käyttö on laissa säädetty ”Punaisen ristin tunnuksen suojele- ja ilmaisevasta käytöstä vastaa valtio eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) sekä Suomen Punaisesta Rististä annetun lain 1 §:n 1 momentissa mainittujen valtiosopimusten mukaisesti. Järjestöllä on Punaisen Ristin kansainvälisesti tunnustettuna kansallisena yhdistyksenä oikeus käyttää punaisen ristin tunnusta ilmaisemaan omaa toimintaansa” (Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä 827/2017, §6.)

Järjestön toiminta on hyvin laaja-alaista ja monipuolista. Monissa SPR:n osastoissa järjestetään kotoutumista edistävää toimintaa maahanmuuttajille. Näitä toimintoja on esimerkiksi Ystävötoiminta, Kotiseutukummitoiminta, Arjen apu -toiminta ja suomen kielen ryhmät. LäksyHelppi tarjoaa erityisesti maahanmuuttajalapsille tukea läksyjen tekoon, mutta se on avoin toimintamuoto myös kaikille muillekin lapsille. Suomen kielen ryhmissä on opeteltu tärkeitä perusasioita ja harjoiteltu keskustelemaan suomeksi ryhmissä ja kahden kesken. Osastot ovat pitäneet infoiltoja erilaisista aiheista. SPR:n vapaaehtoiset ovat myös keränneet kodintarvikkeita ja vaatteita, sekä hoitaneet tarvikkejakelua sitä tarvitseville. Maahanmuuttajien kanssa on tehty erilaisia asioita, on esimerkiksi korjattu polkupyöriä yhdessä. Retket, juhlat ja kulttuuritapahtumat ovat olleet suosittuja toiminnan muotoja. Nuorten- ja lastenleirit toimintaa on myös järjestetty. Maahanmuuttovirasto on ostanut turvapaikanhakijoille vastaanottotoiminnan palveluja SPR:n eri piireiltä. Suomessa SPR ylläpitää vastaanottokeskuksia, yksityismajoitusyksiköitä ja alaikäisyksiköitä. (Suomen Punainen Risti, n.d.d. & n.d.e. & n.d.g.)

SPR tekee osaavasti humanitääristä- ja kehitysyhteistyötä eri puolella maailmaa. SPR saa Euroopan komission humanitäärisen avun ja pelastuspalvelun ECHO:lta rahoitusta humanitääriseen työhön sekä kumppaniyhdistysten valmiuden kehittämiseen. Vuonna 2017 ulkoministeriön tuki käytettiin projekteissa mm. Nepalissa, Myanmarissa, Kambodzhassa, Pohjois-Koreassa ja Irakissa, jossa tuella kehitettiin mm. logistiikkaa ja varastointia. Painopisteitä kehitysyhteistyössä on ollut sukupuolten välinen tasa-arvo, ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallistuminen hankkeisiin. Ulkoministeriön arvion mukaan myanmarilaisten naisten mahdollisuudet vaikuttaa hyvinvointiinsa ovat parantuneet SPR:n toiminnan myötä. (Suomen Punainen Risti, 2018b, s.20-22)

Ulkoministeriön myöntämän kehitysyhteistyörahoituksen vähentymisen myötä SPR on keskittänyt kehitysyhteistyötään 12 kumppanimaan kohteeseen. Järjestö käyttää kehitysyhteistyökohteisiin noin 18 % omarahoitusta, jonka se saa katastrofirahastostaan. Suomen Punaisen Ristin kohteita ovat Afganistan, Etiopia, Etelä-Sudan, Kambodzha, Kenia, Malawi, Myanmar, Nepal, Norsunluunrannikko, Somalia ja Zimbabwe. Kehitysyhteistyön pää tavoite on vahvistaa heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kykyä selvitä katastrofeista sekä auttaa rakentamaan inhimillisempää ja turvallisempaa elämää. Kehitysyhteistyöprojektien kautta SPR tavoitti vuonna 2017 yli 200 000 ihmistä. Yli 300 Punaisen Ristin tai Punaisen Puolikuun työntekijää koulutettiin kriisityöhön ja noin 2500 vapaaehtoista sai koulutuksen ensiaputaidoissa. (Suomen Punainen Risti, 2018b, s. 20-22)

5.2 Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa -hanke

Suomen Punainen Risti tarjoaa erilaisia toimintamuotoja kotoutumisen tueksi. Kotoutumista tuetaan erilaisella toiminnalla ja kotoutuja toivotetaan tervetulleeksi mukaan myös Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaan. Kotoutumista tukeva toiminta alkaa jo vastaanottokeskuksissa ja jatkuu kuntaan siirtymisen jälkeen. Starttivoimaa -hankkeessa on yhteistyössä uudistettu, kehitetty ja testattu ensivaiheen kotoutumisen malleja. Testattuja malleja ovat mm. Starttipaja-, Kotiseutukummi- ja Arjen apu -toiminta sekä Turvallisuusopaskoulutus vapaaehtoisille. (Suomen Punainen Risti, n.d.f.)

Starttivoimaa on 3-vuotinen Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston mahdollistama hanke, joka käynnistyi huhtikuussa 2016. Hanke toteutettiin Suomen Punaisen Ristin viiden piirin alueella keskustoimiston koordinoimana. Alueet olivat: Varsinais-Suomi, Häme, Kaakkois-Suomi, Savo-Karjala ja vuoden 2018 alusta mukaan liittynyt Satakunta. Jokaisella alueella oli oma nimetty aluetyöntekijänsä. Hankkeen tavoitteena oli käynnistää ja kehittää yhteistyössä kolmannen sektorin ja viranomaisten kanssa kotoutumista tukevia toimintoja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille ja kiintiöpakolaisille niin, että toiminnot jäivät pysyviksi käytänteiksi hankkeen päättymisen jälkeen. (Suomen Punainen Risti, n.d.f.)

Ensimmäisen toimintavuoden aikana Starttivoimaa -hankkeessa panostettiin verkostojen ja toimintaedellytysten luomiseen. Starttivoimaa -hankkeen aluetyöntekijät kartoittivat ELY-keskusten kautta kuntien tilannetta. Starttipajoissa viranomaiset, järjestöt, yhdistykset ja vapaaehtoistoimijat ovat kertoneet toiminnastaan ja miettineet yhdessä kotoutumista edistäviä toimintamuotoja. Starttipajoissa käytettiin Suomen Punaisen Ristin aiemmin kehittämiä välineitä: kotoutumisen kaarta ja kototarjotinta. Kototarjotin selkeyttää paikkakunnan viranomaisten sekä järjestöjen roolit ja tehtävät. (Suomen Punainen Risti, n.d.i. & Tenho, 2018)

Starttipajoja toteutettiin 30 kunnan alueella ja kokonaisuudessaan Starttivoimaa -hanke on jalkautunut eri toimintojen kautta 45 kunnan alueelle. Starttipajoissa on syntynyt 30 alueellista verkostokuvausta. Paikkakunnan tarpeen mukaan Starttipajoja järjestettiin toistamiseen kaksi tai kolme kertaa. Erilaisten verkostojen kautta tavoitettiin yli 1300 henkilöä. Starttivoimaa -hanke on myös ollut esillä erilaisissa valtakunnallisissa tapahtumissa esittelemässä toimintaansa. Vapaaehtoisia on koulutettu laajasti ja koulutuksia on järjestetty myös kotoutujille. Arjen apu -toimintaa on ollut eri muodoissa hankkeen aikana yli 20 paikkakunnalla. (Tenho, 2018)

Starttivoimaa -hankkeessa mallinnettiin lyhytkestoisia mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan. Hankkeen aikana koulutettiin yli 700 vapaaehtoista.

Vapaaehtoisille tarjottiin ja järjestettiin työnohjausta sekä voimavarapäiviä tukemaan vapaaehtoistoiminnassa jaksamista. Starttivoimaa -hankkeen aikana järjestettiin erilaisia kotoutumista tukevia koulutuksia. Koulutuksissa käsiteltiin ensiaputaitoja, kierrätysneuvontaa, suomen kielen oppimista, kulttuuritietouden lisäämistä sekä suomalaisen luontoon tutustumista. Starttivoimaa -hankkeen yksi keskeisimmistä toiminnoista oli vapaaehtoisten kouluttaminen kotoutumisen keskeisiin kysymyksiin ja toimintamalleihin. (Tenho, 2018)

Arjen apu on kotoutumista tukeva toimintamuoto, jolla SPR:n osastojen vapaaehtoiset tukevat uusia kuntalaisia yhdessä viranomaisten ja muiden kotoutumista edistävien järjestöjen kanssa kotoutumisen alkuvaiheessa. Arjen avun vapaaehtoistoiminnan koordinaattorit ovat olleet mukana yhteistyöverkostoissa muiden vapaaehtoistoimijoiden ja kunnan kotouttamistyöntekijöiden kanssa. Arjen apu -toiminta on suunniteltu lyhyeksi tuen muodoksi, jossa vapaaehtoiset tapaavat asiakasta pääsääntöisesti kolme kertaa. Osa kotoutujista voi tarvita vain yhden käynnin, joku toinen kaipaa useampia käyntejä. Starttivoimaa -hanke on antanut osastoille materiaalin. Toimintaa kehitetään paikkakuntaakohtaisesti osastojen ja yhteistyökumppaneiden toimesta. Arjen apu -toimintaan on kehitetty tehtävä- ja vinkkilista toiminnan tueksi. Arjen apu -toimintaa kehitetään jatkuvasti yhteistyössä paikkakunnan kototyössä toimivien viranomaisten kanssa. (Suomen Punainen Risti, n.d.h.)

Kotiseutukummi -toiminta on tarkoitettu niille maahan muuttaneille, jotka eivät tarvitse Arjen apu -tyyppistä toimintaa. Kotiseutukummi -toiminnassa vapaaehtoiset näyttävät uudelle kuntalaiselle paikkakuntaa maahan muuttaneiden toiveiden ja kiinnostuksen mukaan. Kotiseutukummi voi näyttää esim. maahan muuttaneille bussireittejä, luontopolkuja, kirpputorreja tai virastojen sijainteja. Kotiseutukummi -toiminta on keikkaluonteista, eikä ole ystävöimintää, jota Suomen Punaisella Ristillä myös on. (Suomen Punainen Risti, 2018)

Turvallisuusopaskoulutus täydentää hyvin Arjen apu -toimintaa. Turvallisuusopaskoulutus toteutetaan yhteistyössä paikallisten pelastusviranomaisten kanssa. Koulutuksen tarkoituksena on, että Punaisen Ristin Arjen apu -vapaaehtoiset oppivat huomioimaan vaaranpaikkoja ennaltaehkäisevästi Arjen Apu käynneillä. (Suomen Punainen Risti, 2018)

5.3 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnan käsite painottuu yksilön vapaaseen toimintaan, joka tapahtuu organisoidun toiminnan sisällä. Vapaaehtoistoiminta on so-

siaalisyyhteiskunnallista toimintaa. Kolmas sektori sisältää järjestöjen ja yhdistysten tekemän vapaaehtoistoiminnan. (Eskola & Kurki (toim.) 2001, s. 16-17)

Vapaaehtoistoiminta sisältää periaatteita. Vapaaehtoinen sitoutuu järjestön arvoihin ja periaatteisiin, jossa vapaaehtoistoimintaa tekee. Vapaaehtoistoiminta järjestössä edistää kansalaisten osallistumista, luo yhteisöön kuulumisen tunnetta ja edistää heidän omatoimisuuttaan. Vapaaehtoistominnassa kaikkien osapuolten tulee kokea iloa. Vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin kuuluu mm. tasa-arvoisuus ja vapaaehtoisuus. Vapaaehtoistoiminta ei korvaa ammattityötä, vaan sitä tehdään ihmiseltä ihmiselle- periaatteella. (Harju ym. 2001, s. 31-37)

Punaisen Ristin vapaaehtoinen sitoutuu järjestön peruseriaatteisiin. Vapaaehtoinen sitoutuu mm. vaitiolovelvollisuuteen, luotettavuuteen ja toimimaan puolueettomasti. SPR järjestää vapaaehtoistoimintaa koulutusta, tukea ja ohjausta. Vapaaehtoinen toimii omana itsenään, vapaa-ajallaan ja palkatta. Suomen Punaisen Ristin kautta voi olla mukana monenlaisessa vapaaehtoistominnassa. Vapaaehtoistoiminta tukee yhteisöä ja yksilöä voimaa paremmin. (Suomen Punainen Risti, 2018j)

Vapaaehtoisella on aina oma henkilökohtainen motivaatio toimia vapaaehtoisena. Henrietta Grönlund on SPR:n ohjelma- ja vapaaehtoistoiminnan valiokunnan asiantuntijajäsen kaudella 2017-2020. Grönlund on väitöskirjassaan tutkinut vapaaehtoisten motivaatiota olla mukana vapaaehtoistominnassa. Motivaatiot olivat tutkimuksen mukaan seuraavat: halu tehdä maailmasta parempi paikka elää, oikeudenmukaisuuden eteen toimiminen, ilon saaminen työstä, auttamishalu, yhteisöllisyys ja sen arvot, yhteisöön kuuluminen, kristilliset arvot, velvollisuuden täyttäminen ja itsenäisen työskentelyn kokemus. (Grönlund, 2012, s.3)

Vapaaehtoistoiminnan moottorina voi olla myös kokemus, että toiminnalla on merkitystä. Palautteen saaminen asiakkailta ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta kannustaa ja tuo tekemisen iloa. Ohessa on noin minuutin pituinen videolinkki SPR:n vapaaehtoisehtoisien kertomus siitä, mikä häntä vapaaehtoisena motivoi. Linkki luettu 1.12.2018 <https://twitter.com/PunainenRisti/status/1068472545521950720>

Aloitettaessa yhteistyötä viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä kymmenen kohdan ohjeluetelun läpikäyminen edistää onnistumista. Lehtinen (2001) esittelee kirjassaan tanskalaisen Ulla Habermannin kymmenen kohdan perusedellytykset onnistuneeseen yhteistyöhön.

1. Yhteistyön tarve kaikkien osapuolten mielestä.
2. Yhteiset pelisäännöt, jossa sovitaan yhteistyön sisältö ja kenelle työ suunnataan.

3. Avoin yhteinen keskustelu, joka auttaa käsittelemään myös mahdollisia ennakkoluuloja.
4. Ammattihenkilöiden pätevyys hyväksytään, kuten myös vapaaehtoistoiminnan ominaispiirteet. Vapaaehtoisen ei kuulu tehdä ammattilaisen työtä.
5. Yhteistyötä käynnistettäessä sovitaan yhteyshenkilöistä, käytännön toimintatavoista ja resurssien jakamisesta.
6. Ennen yhteistyön aloittamista voidaan selvittää, voiko yhteistyön aloittamiseen saada ulkopuolista asiantuntija-apua ja -tukea.
7. Tiedonvälityksen tulee toimia molemminpuolisesti.
8. Ammattityöntekijöiden ja vapaaehtoisten välisessä yhteistyössä on oltava valmis ottamaan riskejä, kun kokeillaan yhteistyön keinoja. Vapaaehtoinen ei saa kantaa vastuuta julkiselle sosiaalihuollolle kuuluvista tehtävistä.
9. Vapaaehtoistoiminnalle tulee varata riittävät taloudelliset resurssit.
10. Yhteistyön seurannasta ja kehittämisestä tulee huolehtia.
(Lehtinen, 2001, s. 60-61)

6 TUTKIMUSMETODOLOGIA

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimustehtävän tarkoitus on tuoda lisätietoa, miten alkuvaiheen kotouttamisen toimintamalleja voidaan kehittää Suomessa viranomaisten ja vapaaehtoisten kesken, sekä mitä toimijat kertovat Starttivoimaa-hankkeen vaikuttavuudesta oman kuntansa alueella.

Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat kysymykset:

1. *Mitä viranomaiset ja vapaaehtoiset kertovat oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan tai kiintiöpakolaisen tuen tarpeista kotouttamisen alkuvaiheessa?*
2. *Mitä viranomaiset ja vapaaehtoiset kertovat Starttivoimaa- hankkeesta?*

6.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on käsiteltävän ilmiön ymmärtäminen, se miten todellisuudessa ihmiset kokevat asiat ja käsitteet, sekä sen, kuinka he osaavat eritellä aiempaa tilannetta nykyiseen. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on päästä tutkittavassa asiassa pintaa syvemmälle. On tärkeää valikoida tutkimukseen henkilöt, joilla on kokemusta aiheesta, jota tutkitaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013, s. 85-86)

Laadullinen tutkimus sisältää tietoa, johon on kerätty aineistoa useammasta lähteestä. Laadullisessa tutkimuksessa on mukana aiempia, samasta aiheesta tehtyjä tutkimuksia, kirjoitettua muuta materiaalia ja tutkijan omaa tekstiä, joka sisältää hänen omia päätelmiään ja ajatuksiaan. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan hyödyntää pohjatietona kvantitatiivista eli määrällistä aineistoa, jotta voidaan ymmärtää tilastoja ja lukuja, sekä niiden vaikutusta tutkittavaan aiheeseen. (Töttö, 2004, s. 9-20)

Tutkimuksessa esiin tulleet kategoriat ilmentävät kulttuurista tietoa. Etnometodologiassa kulttuuri nähdään uusiutuvana tietovarantona, joka näkyy ihmisten arjessa, siitä miten he puhuvat ja toimivat. Kulttuuriksi kutsutaan sitä, miten ihmiset käyttävät arjessaan tietoa, joka on realisoitunut kokemuksen, järkeilyn ja käytännön kautta tavaksi toimia erilaisissa tilanteissa. Sosiaalinen kokonaisuus muodostuu erilaisten asioiden summasta. Toimijoista, asioista ja tapahtumista tulee osata tunnistaa olennainen, jotta toimintaa voidaan kuvata. Toiminnan tunnistaminen ja sen kuvaaminen yhdistettynä mahdollistaa sosiaalisen toiminnan ymmärtämisen. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, s. 46 ja 51-52)

Kunnat valittiin yhteistyössä Starttivoimaa -hankkeen projektin koordinaattorin ja aluetoimijoiden kanssa. Kaupungeiksi valikoitui neljä kaupunkia/kuntaa: yksi pieni kunta, kaksi keskisuurta kaupunkia ja yksi suuri kaupunki. Valinnoilla pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava otos Starttivoimaa -hankkeen toimialueelta. Valintaperusteena oli, että kaupungeissa/kunnissa, jotka valittiin mukaan, oli ollut Arjen apu -toimintaa. Henkilöt, jotka valittiin tutkimukseen, olivat kunnan kotouttamistyöntekijöitä sekä Punaisen Ristin Arjen apu -toimintaan osallistuneita vapaaehtoisia. Tutkimukseen halusin henkilöitä, joilla on kokemusta kototyöstä ja Starttivoimaa -hankkeen Arjen apu -toiminnasta.

Tapasin henkilökohtaisesti kolmen kunnan viranomaisia ja neljän kunnan SPR:n vapaaehtoisia kyselyhaastattelun merkeissä. Valitsin haastattelutekniikaksi kyselyhaastattelulomakkeen. Valitsin kirjallisen kyselyhaastattelun, jotta saan laajempia vastauksia ja mielipiteet mahdollisimman monelta kototyötä tekevältä. Halusin myös saada haastateltavat kirjoittamaan omakohtaisia kokemuksia kototyöstä sekä ajatuksia sen kehittämisestä. Lisäksi sain kahdelta vapaaehtoiselta vastaukset sähköpostitse. Haastattelut ajoittuivat toukokuun ja lokakuun 2018 väliselle ajalle. Kyselyhaastattelu eroaa muista haastattelutavoista, niin että siinä tarkastellaan saatuja vastauksia isompana kokonaisuutena, jotka analysoidaan kategoriaittain (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori, 2017, s. 88-91).

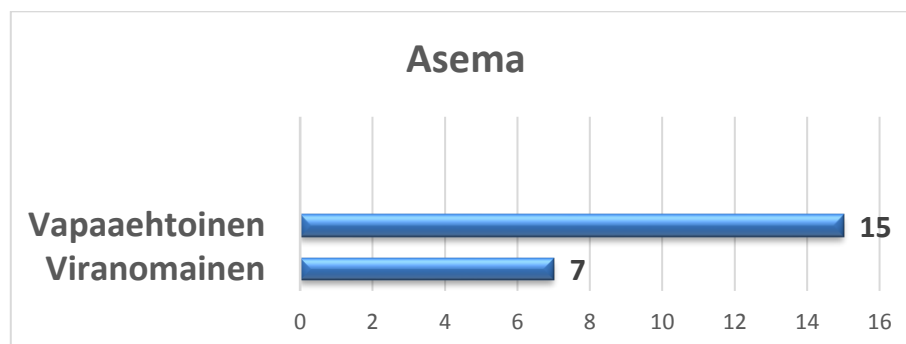

6.3 Kohderyhmän kuvaus

Tutkimukseen osallistui kaksikymmentäkaksi haastateltavaa, joista viranomaisia oli seitsemän ja vapaaehtoisia viisi. Viranomaiset työskentelivät maahanmuuttopalveluiden parissa kolmessa kunnassa, Hämeen ja Varsinais-Suomen alueella. Vapaaehtoisia osallistui tutkimukseen viisi, yhteensä neljästä kunnasta. Toimintaa oli yli kuntarajojen, joten kokemuksia oli useammasta kuin neljästä kunnasta, sekä viranomaisilla että vapaaehtoisilla. Tutkimukseen osallistuneista naisia oli yhdeksätoista ja miehiä kolme. Vastaajien keski-ikä oli 50,2 vuotta.

Tutkimuksessa viranomaisia edustavilla oli erilaisia ammattinimikkeitä, kuten esimerkiksi sosiaaliohjaaja, sosiaalityöntekijä, kotouttamistyöntekijä. Haastateltavien anonyymisuojaan turvaamiseksi työntekijöiden ammatteja ei kerrota tarkemmin tässä opinnäytetyössä, vaan kaikista käytetään yhteistä nimitystä viranomainen. Haastateltavien kokemus vaihteli kahdesta kuukaudesta seitsemään vuoteen. Keskimäärin vastaajilla oli kotityöstä kokemusta 2 vuotta 10 kuukautta.

Taulukko 6. Haastateltavien asema

6.4 Aineiston keruu

Valmistelin tapaamiset kunnan tai kaupungin kototoiminnan yhteyshenkilön tai vapaaehtoistoiminnankoordinaattorin kanssa etukäteen hyvissä ajoin. Lähestyin kaikkia sähköpostilla ja saimme sovittua tapaamiset, osa välillä hyvinkin nopealla aikataululla. Pyrin järjestämään omat menoni niin, että pääsin paikalle tapaamisiin, kun haastateltaville sopi. Varmistin vielä edellisenä päivänä tapaamisen sopivuuden. Pyysin yhteyshenkilöä varamaan mahdollisimman häiriöttömän paikan ja aikaa tapaamiselle noin 75 minuuttia. Kerroin etukäteen, miten kyselyhaastattelu etenee.

Matkustin tapaamisiin varaten riittävästi aikaa. Aloitin esittelemällä itseni ja kertomalla miksi olin valinnut aiheen. Hyvärinen suosittelee aloittamaan tutkimushaastattelun epävirallisesti, että luottamus syntyy haastattelijan ja haastateltavan välille (Hyvärinen, 2017, s. 39).

Selostin vastaajille kyselyhaastattelun etenemisen. Kerroin alkuun lyhyesti pääpiirteittäin Starttivoimaa -hankkeesta. Aluksi vastaajat allekirjoittivat henkilötietosuojan mukaisesti lomakkeen, jolla antoivat minulle luvan käyttää kirjoittamiaan vastauksia opinnäytetyössäni.

Liite 2. Lupalomake vastausten käyttämiseen tutkimuksessa

Jaoin kyselyhaastattelulomakkeet, paperia ja kyniä vastaajille. Kyselylomakkeessa oli kysymyksiä, joihin pyysin vastaamaan esimerkein kirjoittamalla. Lomakkeessa oli ensin viisi taustatietokysymystä, seitsemän tutkimuksen aiheeseen liittyvää kysymystä, sekä lopuksi yksi nk. vapaa sana-kohta.

Liite 3. Kyselylomake

Kannustin kirjoittamiseen silloin, jos joku haasteltavista toi huolensa esille, etten saisi selvää käsialasta, jos hän oli huolissaan osaako hän kirjoittaa tai onko hänen vastauksistaan hyötyä. Pyrin toimimaan samalla tavoin jokaisessa tapaamisessa. Muutama vastaaja kertoi, että olisi tehnyt kyselyn mieluummin koneella. Valitsin aineistonkeruumenetelmän, joissa kirjoitetaan käsin ja olen itse paikalla, että saan mahdollisimman monelta vastaukset. Hektisessä työelämässä voi olla vaikea löytää tuntia aikaa vastata ja halusin myös varmistaa, että saan riittävän määrän vastauksia tietyssä ajassa. Haastateltavat alkoivat kirjoittaa heti saatuaan kynän ja paperia. Sain 22 vastaajalta yhteensä 84 kappaletta A4-kokoista sivua, joista 79 sivua oli käsinkirjoitettua tekstiä. Vastaajien käsialat vaihtelivat pienestä suurikokoiseen, joten tekstiä oli erimäärä sivua kohden. Vastaukset sisälsivät paljon arvokasta tietoa, kokemuksia kototyöstä, joita vastaajilta toivoinkin. Vastaajat olivat pohtineet kototyön kehittämistä ja kirjoittivat aiheesta paljon ja kertoivat runsaasti esimerkkejä.

Kiitin vastaajia osallistumisesta ja annoin lopuksi kaikille vastaajille lomakkeen, jossa oli koottuna kaikki perustiedot, kuten opinnäytetyön nimi, ja yhteystiedot kiitoksineen. Kolmessa ensimmäisessä paikassa vein kiitokseksi pullaa haastateltaville kahvin kanssa, ja seuraavissa neljässä tapaamisessa annoin pienen lahjan tapaamisemme päätteeksi.

Liite 3. Infoa tutkimuksesta yhteystietoineen.

6.5 Kattegoria-analyysi

Kattegoria-analyysi pohjautuu etnometodologiseen tarkastelutapaan, jossa tarkastellaan faktatietoa ihmisten arkielämässään noudattavia sääntöjä ja asioita. Kattegorioita tutkitaan tekemisenä, valintoina ja seurauksellisina tekoina. Kattegoria-analyysia voidaan käyttää erilaisten aineistojen analysointiin, kuten esimerkiksi tekstien, keskusteluiden ja erilaisten ilmiöiden luokitteluun. Tutkijan on tärkeä pitää mielessä tutkimuskysymys analyysin kaikissa vaiheissa, ettei olennaiset kattegoriat jää tutkijalta huomaamatta. Kattegorioihin sisältyvä tieto muodostaa kulttuurisen reservin, jonka sisältöä voidaan tarkastella ymmärtääksemme itseämme, toisia ihmisiä ja ympäristöämme. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, s.18-24)

Kyselyhaastattelulla keräämäni aineiston analysoin kattegoria-analyysi metodia käyttäen. Aineistoa analysoidessa aineisto pilkotaan ja erotellaan teemoittain aiheyhmittäin. Teemojen avulla vertailen mitä aiheita tutkittavassa aineistoissa esiintyy. Teemojen sisällä voin vertailla samasta aiheesta nousseita yhtäläisyyksiä ja erilaisia näkökantoja ja kokemuksia. Kattegoria-analyysi sopii hyvin laadulliseen tutkimukseen silloin kun haluamme saada tietoa kokemuksista.

6.6 Tutkimusanalyysin toteutus

Luin haastateltavien vastaukset kymmeniä kertoja ennen analyysin aloittamista. Vastauksia sain 84 sivua, joista 79 oli käsikirjoittua A4-kokoista paperia. Paperit kulkivat helteisinä pävinä rannalle mukaani. Alkuun ne olivat minulle tarinoita. Kun sain uusia vastauksia, niin huomasin, että samat aiheet toistuivat yhä uudelleen. Neljän kuukauden kuluttua ensimmäisistä saamistani vastauksista luin kaikki tekstit taas uudelleen.

Yhtäkkiä teemat alkoivat avautua minulle aivan eri tavalla. Materiaali oli tullut minulle tutuksi. Muutamassa päivässä kattegoriat alkoivat syntyä ja järjestäytyä ensin päässäni ja sen jälkeen kirjoitin ne teemoittain paperille. Hihkuin riemusta, kun yhtäkkiä kaikki tuntui selkeältä. Analyysi on prosessi, joka syntyy ja rakentuu, kun sille antaa aikaa.

Tutkijan velvollisuus on avata tutkimuksen tulokset tarkasti ja rehellisesti, mutta samalla huolehtia, ettei tutkittavien henkilöllisyys paljastu. Laadullisessa tutkimuksessa tulee avata analyysiprosessin kaikki vaiheet, sekä kuvailla miten tulokset on saatu. Prosessi tulee kuvata niin tarkkaan, että toinen tutkija voisi toistaa sen ja saada saman lopputuloksen. Tutkimus- ja analyysiprosessin tulee olla avointa. (Kylmä, Pietilä & Vehviläinen-Julku-nen 2002, s. 70-73)

Fokusoiduissa haastatteluissa voidaan poimia tutkimuksen kannalta oleelliset asiat. Käsin kirjoitettu teksti tulee litteroida ensin mahdollisimman

tarkasti ja tehdä sen jälkeen rajaukset harkitusti (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 138-141).

Otin tutkimuskysymykseni esille ja luin sitä kuin mantraa. Aloitin alleviivamalla tukea tarkoittavia sanoja ja tuen synonyymejä. Kirjoitin paperille kaikki sanat, sanayhdistelmät ja lauseet, joissa oli mainittu tuki, tai jolla viitattiin tukeen. Sen jälkeen ympyröin kaikki ne sanat ja lauseet, joissa mainittiin yhteistyö ja kototyön kehittäminen.

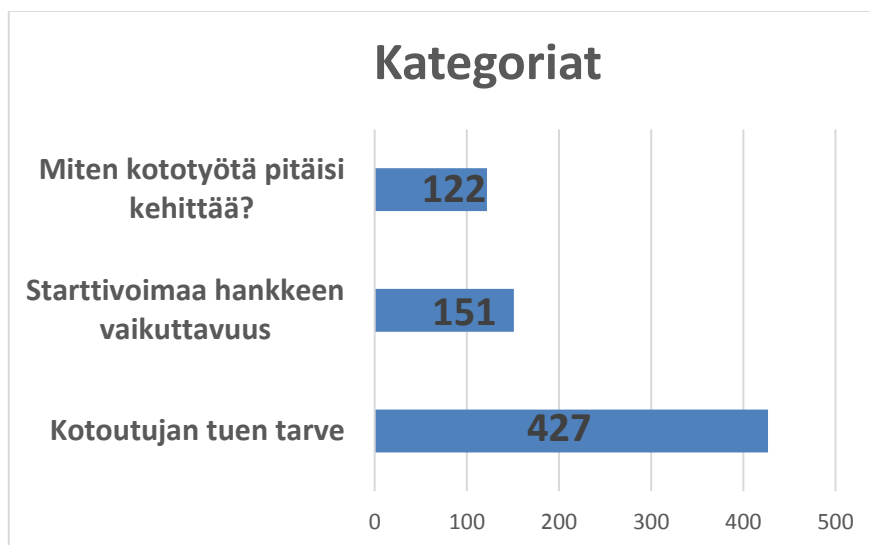
Ryhmittelin sanat ja asiat paperille. Yhdistelin samaa tarkoittavat sanat ja asiat teemoittain. Tein kirjanpitoa, kuinka monta kertaa mikäkin sana ja asia esiintyy aineistoissa. Kun aiheiden teemat lähtivät muodostumaan, järjestelin ne teemoittain ja sen jälkeen loin kategoriaotsikot, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen tuen tarpeesta. Sen jälkeen etsin kaikki sanat ja teemat, jotka käsittelevät tutkimuskysymystä Starttivoimaa-hankkeesta ja sen toiminnoista. Lopuksi etsin aineistosta kaikki teemat, jotka koskivat kototyön kehittämistä.

Ensimmäinen luku vastasi kysymykseen Kotoutujan tuen tarpeesta, sen alle muodostin viisi kategoriaa. Erilaisia tuen tarpeita haastateltavat mainitsivat 427 kertaa. Kategorioiden otsikot ovat: Arjen Apu, Tukea käytäntöjen ja tapojen sekä kielen oppimiseen, Kulttuuri-identiteetin tukeminen, Henkisen hyvinvoinnin tukeminen ja Tukiverkosto.

Toinen tutkimuskysymys oli: Mitä viranomaiset ja vapaaehtoiset kertovat Starttivoimaa-hankkeesta? Haastateltavat kertoivat aiheesta 151 kertaa. Otsikoin kategorian Starttivoimaa-hankkeen vaikuttavuus.

Kyselyhaastattelussa kysyin kehittämisajatuksia ja niitä vastaajat kirjoittivat runsaasti. Vastauksissa mainittiin kototyön kehittäminen eri sanoin 122 kertaa. Kehittämisehdotukset miten kototyötä pitäisi kehittää jaoin kolmeen kategoriaan. Yksilöllisyys ja osallisuus - Toimija, ei autettava, Resurssihenkilöiden hyödyntäminen ja Pirstaleisuudesta kohti ehyempää kokonaisuutta.

Taulukko 7. Kategoriat

6.7 Tutkimuksen luetettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyösopimus tehtiin tekijän, Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa -hankkeen edustajan ja Hämeenlinnan ammattikorkeakoulua edustavan opinnäytetyön ohjaajan kesken. Tutkimusluvut ovat saatu koulun lisäksi jokaisesta kunnasta ennen työntekijöiden haastatteluita. Haastattelutavien määrä oli kattava, vastauksia tuli yhteensä 22.

Tutkimuksen eettiset säännöt ohjeistavat, että tutkimusmenetelmät on kuvattava raportissa täsmällisesti ja johtopäätöksiä tulee olla objektiivisia sekä vääristelemättömiä. Tutkimusraportin kirjoitusvaiheessa tulee kiinnittää huomiota, ettei virhetulkintoja pääse syntymään. Kaikki tutkimukseen käytetyt lähteet tulee mainita. Haastateltaville tulee kertoa selkeästi mistä tutkimuksessa on kysymys. (Hannikainen, 1992, s. 123-126)

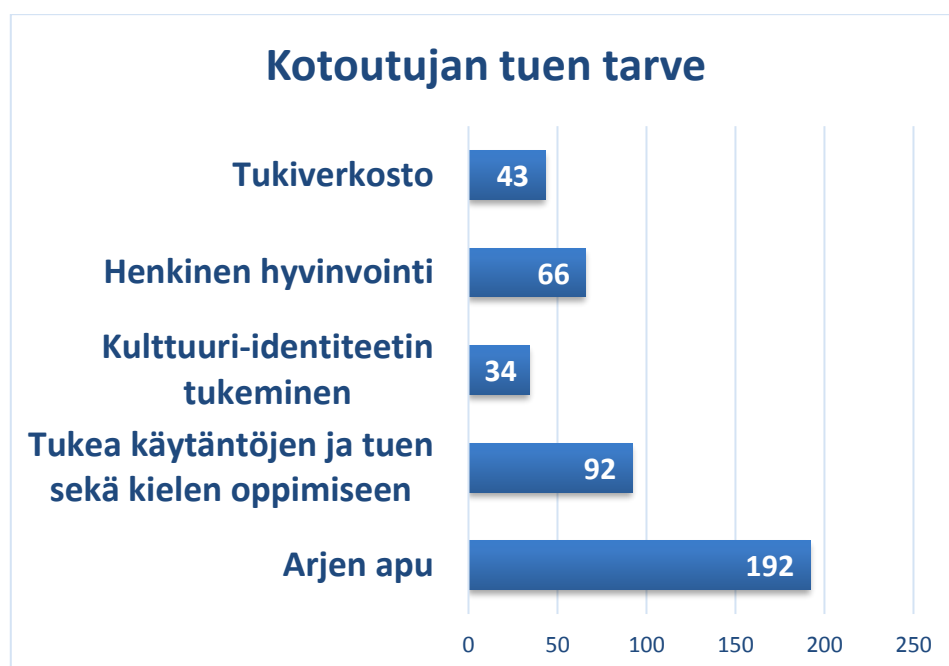
Aineiston analysoinnissa on huomioitu eettisen tutkimuksen periaatteet. Vastaajien henkilötiedot, ammatit sekä paikkakunnat on anonymisoitu. Haastateltavien kaupunkia, työpaikkoja eikä ammattinimikkeitä ei opinnäytetyössä yksilöidä tarkemmin. Analysoinnin jälkeen kyselylomakkeet hävitetään asiaankuuluvalla tavalla. (Hirvonen, ym. 2017, s. 417-420) Jokainen haastateltava allekirjoitti tietosuojasetuksen vaatiman luvan tietojenkäsittelyyn, joka antoi minulle luvan käyttää heidän antamia vastauksia tutkimuksessani. Kuntien ja kaupunkien nimiä ei kerrota, muuten kuin että ne ovat pieniä, keskisuuria tai suuria kuntia/kaupunkeja Varsinais-Suomen tai Hämeen alueella. Vapaaehtoisten ja viranomaisten vastauksia ei erotella toisistaan. Joissakin teemoissa tulee esille vastaajien asema. Tällöin samankaltaisia vastauksia on ollut useita, tai aihe on sellainen, jolloin vastaajan henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa.

Haastattelutilanteissa toimin mahdollisimman yhdenmukaisesti ja kaikilla haastateltavilla on ollut yhtä paljon aikaa vastaamiseen. Aineistoa analysoidessani minulla ei ollut nähtävillä vastaajien henkilötietoja, vain se, onko vastaaja viranomainen vai vapaaehtoinen. Pyrin pitämään tutkimuskysymykset mielessäni pitkin analyysiprosessia.

7 KOTOUTUJAN TUEN TARVE

Haastateltavat mainitsivat 192 kertaa erilaisia Arjen avun toimintoja, joihin kotoutuja tarvitsee alkuvaiheessa tukea. Tuen tarve käytäntöjen ja tapojen sekä kielen oppimiseen mainittiin 92 kertaa. Oman kulttuurin, äidinkielen, ja identiteetin säilymisen tukeminen, sekä tulkin käytön tarve alkuvaiheessa mainittiin 34 kertaa. Henkinen hyvin- ja pahoinvointi sekä huoli kotoutujan avun saannista mainittiin 65 kertaa. Tukiverkoston tarve kotoutumisen tukemisessa mainittiin 43 kertaa.

Taulukko 8. Kotoutujan tuen tarve

7.1 Arjen apu

Kiintiöpakolaisten kohdalla pakolaisten vastaanottotyö alkaa jo ennen kuin he saapuvat kuntaan. Riippuen kunnista viranomaiset ovat voineet tehdä kaiken alkuvaiheen käytännön tehtävät itse tai he ovat voineet ottaa vapaaehtoiset mukaan valmistelemaan uusien asukkaiden tuloa. Viranomaisen on voinut pyytää vapaaehtoista mukaansa kalustamaan asuntoa ja toimittamaan uudet asukkaat tervetulleeksi. Arjen apuun liittyy hyvin erilaisia toimintoja riippuen kunnan koosta, muotoutuneista toimintatavoista, resursseista sekä kuntaan muuttaneiden pakolaisten määrästä.

Esim. 8-henkinen perhe tuli Suomeen, yhdessä maahanmuuttokoordinaattorin kanssa menimme kotikäynnille ja siitä 2 autolla kauppaan.

Talvella saapuneille on viety lämpimiä vaatteita, lapsille leluja jne. valmiiksi kotiin odottamaan, jotta heidän olisi mahdollisimman hyvä saapua uuteen kotiin ja turvallisen ja kotoisen tuntuista.

Uudella kiintiöpakolaisella on sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja.....Ennen maahan tuloa sosiaaliohjaaja on hankkinut asunnon, kalustanut sen sekä järjestänyt muut juoksevat asiat, kuten sähkösopimus ja aika terveystarkastukselle. Työn jakoa olisi syytä suunnitella enemmän.

Vastaajat kertoivat Arjen apu -toiminnan olevan tärkeää kotoutujille. Viranomaiset kertoivat antamastaan Arjen avusta lähes yhtä paljon kuin vapaaehtoiset. Arjen apu -toiminnan koettiin alkavan uuden asukkaan tervetulleeksi toivottamisesta kuntaan. Arvostava, kunnioittava, tasa-arvoinen suhtautuminen maahanmuuttajaan koettiin tärkeäksi. Haastateltavat kertoivat, että on tärkeää, että kotoutuja tietää, mihin hän voi ottaa yhteyttä, jos hän tarvitsee neuvoa ja apua.

Alkuvaiheessa tärkeintä on ihan se kontakti, ystävällinen vastaanotto uuteen kotimaahan. Jokainen joka tekee kototyötä pitää ajatella mitä hän voi tarvita jos joutuu johonkin vieras maahan ilman yhteistä kieltä.

Alkuvaiheen parasta oli, että perheet saivat ensimmäisen ”tutun” henkilön viranomaisten lisäksi.

Tärkeintä on kuitenkin se, että on joku paikka mihin voi tulla hakemaan apua ja puhelin mihin soittaa.

Haastateltavat kertoivat, että vapaaehtoiset ovat keränneet uusille kuntaan muuttaville tarpeellisia kodin tavaroita. He ovat tehneet tiivistä yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa tavaroiden jakamisessa. Annettava apu on ollut riippuvainen paikkakunnan resursseista ja vapaaehtoisten määrästä. Isommilla paikkakunnilla on tehty periaatepäätös, ettei tavara-apua anneta johtuen resurssien vähyydestä. Päätöstä perustellaan SPR:n tasapuolisuuden periaatteella, koska kaikille kuntaan muuttaville pakolaisille ei voida taata samanarvoista tukea.

Meillä on käytössämme huoneisto, johon kerätään lahjoituk-
sina huonekaluja, astioita ja kodin tekstiilejä sekä vaatteita.
...Sos. toimi valitsee asiakkaat ja osasto huolehtii kuljetuk-
sista

Kotoutujat tarvitsivat paljon apua kotiin ja elämiseen liittyvissä asioissa. Esim. pesukoneen liitännässä, rullaverhojen-, kattovalaisimien asentamisessa, tavaroiden kuljetuksissa sekä muuttoapua. Eräällä paikkakunnalla vapaaehtoiset kertoivat olleensa mukana antamassa maalausapua yhdessä ammattikoulun opiskelijoiden kanssa. Vapaaehtoiset kertoivat muuttoavun olleen kysytty apumuoto varsinkin perheen muuttaessa paikkakunnalta toiselle.

On tehty muuttoapua, laitettu lampuja, rullaverhoja ym.

Alussa on näytettävä... miten kaikki asunnossa toimii mm. hellan käyttö, veden käyttö, jääkaappi/pakastin...

Tärkeänä Arjen apu -toiminnan osana kerrottiin olevan paikkojen näyttämisen. Lähikaupat, koulu, päiväkot, KELA, kirjasto, pankki, kotouttamistyöntekijän toimisto ym. ovat olleet yleisempiä paikkoja, joita on käyty yhdessä katsomassa. Luontopolkuihin, leikkikenttiin ja järven rantoihin oli käyty yhdessä tutustumassa.

Maahanmuuttajat ovat pitäneet erittäin tärkeänä, että oli luotettava henkilö, joka opasti heidät ensimmäisen kerran kauppaan, postiin, terveyskeskukseen jne. reitin ja toimintatavat tulivat tutuiksi.

E erityisen hyvänä muistona on jäänyt mieleen kävelyretki, jonka aikana perhe näki järven rannan ensimmäistä kertaa ja lapset säntäsivät kahlaamaan.

Haastateltavat kertoivat kotoutujien tarvitsevan hyvin erilaista käytännön apua ja tukea alkuvaiheessa riippuen siitä, onko kuntaan muuttaja asunut aiemmin vastaanottokeskuksessa tai yksityismajoituksessa, vai onko kuntaan muuttaja kiintiöpakolainen. Asiakkaat ovat saaneet ohjausta esimerkiksi siihen, miten palveluihin tilataan aikoja ja miten niitä käytetään. Asumisen käytännöt, lasten koulun käyntiin ja harrastuksiin liittyvissä asioissa annettiin ohjausta. Vanhemmille on kerrottu erilaisista lasten ja nuorten harrastamahdollisuuksista. Vastaajat ovat täyttäneet yhdessä asiakkaiden kanssa ilmoittautumislomakkeita ja ohjanneet millaisia varusteita lapsi tarvitsee harrastukseen mukaan. Haastateltavat kertoivat neuvoneen vanhempia, kuinka Suomen ilmastossa pukeudutaan. Koululaisten vanhempia on autettu lukemaan WILMAa (varhaiskasvatuksen, peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisen, aikuiskoulutuksen opiskelijahallinto-ohjelma) ja neuvottu sen käytössä.

Uusi tulija tarvitsee monenlaista ja erilaista tukea. Kaikki eivät tarvitse tukea, vaan tietoa ja ohjausta.

He myös kyselivät paljon, erityisesti lasten vaatuksesta ja erilaisista hankinnoista

Yhdessä etsimme perheen lapsille harrastukset. Autoin heitä ilmoittautumaan kursseille.

Haasteltavat mainitsivat monien lomakkeiden olevan kantaväestöllekin haastavaa täytettävää ja voi olla vaikea hahmottaa minne pitää mennä. Vapaaehtoiset kertoivat auttaneensa kotoutujia hankkimaan työharjoittelu- ja kesätyöpaikkoja. Aikuisille on yhdessä etsitty harrastuksia ja autettu heitä ilmoittautumaan esim. kansalaisopiston kursseille. Vapaaehtoiset kertoivat toimintaan osallistuneen muitakin perheenjäseniä, kun asiakasperheet olivat muuttuneet ystäviksi.

Konkreettista opetusta ja ohjausta paljon! Suomi on byrokratian ihmema ja esimerkiksi lomakkeiden ymmärtäminen on suomalaisellekin vaikea. Järjestelmät ovat sekavia joten oikean palvelun löytämiseen tarvitaan usein apua.

Miten hakea toimeentulotukea, asumistukea, työmarkkinatukea.. on vielä vaikeampaa kun on lapsiperhe. Esim. lapsille täytyy hakea päiväkotikoulu.

Autoimme järjestämään työharjoittelupaikan.

7.2 Tukea tapojen ja käytäntöjen sekä kielen oppimiseen

Haastateltavat kertoivat maahanmuuttajien olevan vaikea hahmottaa Suomen järjestelmiä, sen tapoja ja käytäntöjä. Vastaajat kertoivat, että kotoutujan tulisi saada alkuvaiheessa riittävästi tietoa yhteiskunnasta, sekä Suomen toimintavoista. Moni pohti vastauksissaan, että yhteiskunnan tapoja oppii parhaiten pääsemällä mukaan yhteiskunnan eri toimintoihin. Yhteiskuntaan sisälle pääseminen ja yhteisön jäseneksi kuulumisen lisää halua toimia uuden maan sääntöjen mukaan ja vähentää syrjäytymistä.

Suomalainen kulttuuri- ja toimintaohjeet ovat monelle vieraita.

Olen huomannut, että asiakkaiden sopeutuminen ja tottuminen täkäläisiin tapoihin ja systeemiin nopeammin kun oli vapaaehtoistyöntekijöitä.

Kielen oppiminen koettiin tärkeäksi integroitumisen välineeksi. Suomen kielen kurssit nähtiin tarpeellisina ja hyvinä. Kielen käyttöä arkitilanteissa

pidettiin erittäin tärkeänä. Haastateltavat kertoivat kotoutujien tarvitsevan paljon puhumisen ja kielen käytön harjoitusta ja korostivat vapaaehtoisten tärkeyttä kielen oppimisessa. Perheen lapset oppivat nopeammin kielen kuin perheen vanhemmat.

Ehdoton ykkönen on kielen oppiminen. Vaikka on järjestettyä koulutusta, tarvitaan keskusteluseuraa, jotta oppisi puhumaan ja kuuntelemaan.

Yksinäisyydessä tai perheen sisällä kielitaito ei kehity eikä ymmärrys yhteiskunnan toiminnasta.

Käytännön kielitaidon kehittäminen. ...Säännöllisessä kanssakäymisessä kielitaito kehittyisi nopeasti.

7.3 Kulttuuri-identiteetin tukeminen

Haastateltavat kertoivat, että on tärkeää tukea maahanmuuttajien suhdetta omaa kulttuuriin ja äidinkieleen samalla, kun he opettelevat suomen kieltä ja elämistä uudessa kotimaassa. Kotoutujan oma henkilökohtainen prosessi on löytää tasapaino kahden kulttuurin välillä. Uuden kotimaan tehtävä on tukea hyväksymällä maahanmuuttajat osaksi yhteiskuntaa tarjoamalla siihen erilaisia kotoutumisen palveluja. Vahva äidinkieli auttaa oppimaan uutta kieltä. Kulttuurien erot nähdään rikkautena, jolloin ei ole vain antajia ja ottajia. Kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta vastavuoroisuus nähdään tärkeänä. Kun ollaan kiinnostuneita toisesta kulttuurista, niin maahanmuuttajat saavat olla myös antavana osapuolena. Haastateltavat kertoivat maahanmuuttajien rikastuttaneen heidän omaa elämänsä, kun he ovat saaneet tutustua muihin kulttuureihin.

Kaiken Suomesta ja suomalaisuudesta puhumisen vastapainoksi on tärkeää, että maahan muuttanut saa tuoda esiin omaa kulttuuriaan ja sitä arvostetaan ja ollaan kiinnostuneita. Esimerkkinä tästä oma kokemukseni, jossa kahvitteimme syyrialaiseen tapaan.

Maahanmuuttajat voivat tuoda omaa kulttuuria esille. Näin maahanmuuttajat eivät vain vastaanottava osapuoli, ”kohde” vaan myös antava osapuoli.

Kotouttamispalveluiden suunnittelussa koettiin tärkeänä oman äidinkielen tuki ja erityisesti lapsille äidinkielen opetus. Oman äidinkielen osaaminen on hyvä pohja toisen kielen oppimiselle. Toimiva kaksikielisyys tukee oppimaan ja edistää kotoutumista. Tulkin käyttäminen alkuvaiheessa koettiin myös tärkeänä. Kun asiat tulivat selväksi alusta lähtien, sen koettiin vahvistavan kotoutujan omatoimisuutta asioiden hoidossa. Omatoimisuus lisää myönteistä suhtautumista uuteen kotimaahan ja vahvistaa identiteettiä.

Tulkin mukana olo on tärkeä tapaamisissa.

Meillä on ollut erinomaiset tulkit apunamme...he ovat tehneet käynneistä erittäin sujuvia.

Tulisi huomioida tarve oman äidinkielen tukeen sekä suomen kielen tukeen. Toimiva kaksikielisyys/kulttuurisuus edistää oppimista, kotoutumista ja myönteistä identiteetin kehitystä.

Varsinkin teini-iässä nuoret voivat olla hämmentyneitä, kun koulussa ja kotona on erilaiset tavat, odotukset ja arvomaailma. Vanhemmat ja nuoret tarvitsevat tukea löytääkseen keskitien uudessa kotimaassa. Lapset ja nuoret haluavat tehdä samanlaisia asioita kuin muut ikäisensä. Heiltä odotetaan omaa kulttuurin ja vanhempien kunnioitusta samalla kun he haluavat kokea kuuluvansa toisten nuorten kanssa samaan ryhmään. Haastateltavat kertoivat kotoutujien tarpeesta ratkaista itse, miten suhtautuvat yhteiskunnan tapoihin ja esim. naisten asemaan. Toinen ihminen ei voi muuttaa toisen ihmisen mielipiteitä, mutta voi auttaa kotoutujaa pohtimaan asiaa uudelta kannalta.

Perhekoulutusta suomalaiseen yhteiskuntaan. Yksilöllisesti pitäisi olla mahdollisuus vanhempien ja lastenkin yhteiseen oppimiseen, yhteiseen pohdiskeluun avustaminen ensiarvoisen tärkeää.

Lapset tuovat uusia asioita koulusta. Äidit ja muut naiset suomalaisten naisten taholta. Oman perhetradition muuttaminen ja sopeutuminen ei käy helposti. Yhteisen pohdiskeluun avustaminen ensiarvoisen tärkeää.

7.4 Henkisen hyvinvoinnin tukeminen

Haastateltavat toivat vastauksissaan esille huolensa kotoutujien mielen-terveydestä, jaksamisesta ja siitä, saavatko kotoutujat riittävää tukea selviytyäkseen traumaattisista kokemuksista. Vastaajat kertoivat ymmärtävänsä kriisityön kuuluvan ammattilaisille, mutta henkisen voinnin tukemisessa jokaisella on tärkeä rooli.

Herkällä korvalla kuulostella onko asiakkaalla tarvetta puhua myös ikävistä kokemuksista, peloista ja traumaista yms.

Henkistä tukea, kuuntelijaa ja toivon ylläpitäjää. Vapaaehtoistyössä on hyvä tuoda iloa ja onnistumisen kokemuksia. Kriisityö kuuluu ammattilaisille.

Kokemukseni perusteella sanoisin, että huutava pula on mielenterveyspalveluille. Koetut traumat näkyvät monella tapaa. esim. Perheväkivaltana.

Yhteistyö vapaaehtoisten ja viranomaisten välillä koettiin tärkeänä tilanteissa, joissa huoli kotoutujan mielenterveydestä nousi esiin. Vapaaehtoinen tapaa kotoutujia useammin kotioiloissa, joten hän voi huomata asioita, joita viranomainen sosiaalitoimistossa ei huomaa. Vapaaehtoisen ei kuitenkaan kuulu kantaa vastuuta, vaan ohjata kotoutujia eteenpäin saamaan apua. Haastateltavat mainitsivat kotoutujan yksinäisyyden ja pahan olon tunteiden tulevan yleensä iltaisin toimistojen ollessa kiinni. Vapaaehtoiset ovat olleet yhteydessä viranomaisiin huomatessaan huolen aiheita, jotta asiakkaat on saatu ohjattua tarvitsemansa avun piiriin.

Yhden perheen äiti alkoi mielestäni olla masentunut, ei mennyt suomen kielen kursseille, ei oikeastaan poistunut kotoaan. Soitin sosiaalivirastoon ja kerroin tilanteen. He ottivat äidin ns. työharjoitteluun ..hänen oli pakko herätä aamulla, lähteä jonnekin. Oltuaan siellä pari viikkoa huomasin hänen selkeästi piristyneen ja elämän ilon palautuvan. Mielestäni hieno teko kunnan puolelta, että he kuuntelivat murheeni.

Meillä yhteistyö X kriisikeskuksen kanssa. Tämä hyvä asia.

Haastateltavat mainitsivat kotoutujien tarpeen saada erilaista tukea mielenterveyteen liittyviin ongelmiin. Suurin huoli oli asiakkaista, jotka jäävät avun ulkopuolelle. Viranomainen kertoi vaikeudesta saada asiakkaille tarvittavaa apua riittävän ajoissa. Haastateltavat ohjasivat kotoutujia terveydenhuollon pariin ja yhteistyötä kriisikeskuksen kanssa tehtiin.

Osa ”katoaa” toiminnan ulkopuolelle, Kaikki eivät tietenkään ole ulospäinsuuntautuneita tai rankkojen kokemusten vuoksi eivät halua kontakteja. He kuitenkin ovat kotoutumisessa haasteellisinta joukkoa.

Psyykkisesti huonosti voiva kiintiöpakolainen ei saa alussa helposti palveluita. Eri palvelut kokevat, että asiakas kuulu kotopalveluihin, vaikka apua tulisi saada heti mielenterveyspalveluista. Moniammatillinen yhteistyön tärkeys korostuu kototyössä.

Alkuvaiheessa keskustelu ja asioiden hoito keskittyy luonnollisesti käytännön asioihin. Haastateltavat toivoivatkin enemmän aikaa keskustella kotoutujien kanssa heitä voimaannuttavista asioista, kuten haaveista ja siitä mitä henkilöt osaavat ja mitä he haluavat tehdä tulevaisuudessa. Kaiken muutoksen vastapainoksi positiiviset asiat koetaan tärkeänä.

Olen huomannut, että monella asiakkaalla on paljon erityistaitoja ja lahjakkuuksia, joita ei alkuvaiheessa tule huomioineeksi tai kysyneeksi. Niistä puhuminen kuitenkin ihmeesti voimaannuttaa ihmisiä ja olisi tärkeää jutella myös niistä ja muista positiivisimmista asioista, kuten haaveista ym.

Jo aivan alkuvaiheessa olisi hyvä, että työntekijöillä olisi aikaa keskustella asiakkaan kanssa muustakin kuin aivan välttämättömästä. Esim. Haaveista, tulevaisuuden suunnitelmista, ammatillisista asioista.

Vastaajat kertoivat kotoutujan tarvitsevan ymmärtävää empaattista kohtaamista. Kotoutujan into uuden oppimisesta toi iloa myös haastateltaville. Ilo, lämpö ja yhdessä tekeminen koettiin molemmin puolisena voimaannuttavana kokemuksena. Onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä itsetunnolle, ja antavat luottamusta elämässä selviämiseen. Ne auttavat myös kototyön toimijoita jaksamaan omassa työssään.

Ostimme neljä ompelukonetta käsityökerhoon.... Naiset ovat eri maista, osa ei ollut koskaan käyttänyt ompelukonetta... Sellainen innostus on aivan mahtava nähdä...Olen joka kerta yllättynyt kuinka paljon he pitävät siitä.

Asiakkaat tarvitsevat tukea ja kannustusta siihen, että tulevat pärjäämään jatkossa, jos vain uskovat itseensä.

Ihmisen kokonaisyhyvinvointi nähtiin tärkeänä vaikuttavana osatekijänä mielenterveyteen. Kokonaisyhyvinvointiin ymmärrettiin vaikuttavan monet osatekijät: kielen ja yhteiskunnan tapojen oppiminen, yhteiskuntaan sisällyttäminen harrastusten ja suomalaisten kautta.

7.5 Tukiverkosto

Haasteltavat kertoivat tärkeäksi erilaiset ihmissuhteet ja kuulumisen yhteisöön. Tavalliset kontaktit suomalaisiin koettiin tärkeäksi yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta ja sillä koettiin olevan vaikutusta henkiseen hyvinvointiin. Suomen kieltä ja yhteisön tapoja ei voi myöskään oppia ilman kontaktia suomalaisiin ja yhteisöön. Lapsiperheiden koettiin tarvitsevan ”mummola”. Vapaaehtoiset voivat olla paikkaamassa kotimaahan jäänyttä sukua. Osa vapaaehtoisista kertoivat ystäväystyneensä uusien kuntaalaisten kanssa Arjen apu- toiminnan myötä ja muutama kertoi ylpeänä päässeensä lapsiperheeseen mummon asemaan. Vapaaehtoiset kertoivat kokevansa olevan kotoutujille tärkeitä henkilöitä, joihin luotetaan kuin omaan perheenjäseneseen.

Perheet ovat myös ilman isovanhempien ja muiden sukulaisten tukea eli ihan ”mummola”-tyyppinen palvelu voisi olla tarpeen varsinkin nuorille perheille.

Toisaalta jokaisella pitäisi olla kontakteja suomalaisiin, ystävä tai jokin harrastuspiiri tai yhteistä, jossa tapaa suomalaisia. Mielestäni on tärkeää, että on kontakteja suomalaisiin, että pääsee mukaan normaaliin paikkakuntalaisten elämään.

Asiakkaat haluavat tulla kuuluiksi ja tässä vapaaehtoisilla olisi iso rooli, koska viranomaiset työskentelevät pääsääntöisesti virka-aikaan.

Haastateltavat kertoivat kotoutujien tarpeesta saada ystäviä. Erityisesti tukihenkilön tarve koettiin tärkeänä alaikäisenä, yksin tulleille nuorille. Nuorilla, jotka ovat tulleet yksin ei ole omaa perhettä tukemassa. Ystäviä ei vapaaehtoiset voi korvata, mutta vapaaehtoinen voi tutustuttaa yhteisöön ja auttaa luomaan kontakteja. Toiset kunnassa asuvat maahanmuuttajat nähtiin tärkeänä osana verkostoitumisessa. Ihmisten tiedetään verkostoituvan ja tapaavan toisiaan, esim. kielikoulutuksen ja erilaisten tapahtumien kautta. Silti vastauksissa pohdittiin voisiko suunnitelmallisesti ottaa paikkakunnan ulkomaalaisyhteisö mukaan kototoimintaa ja sen kehittämiseen. Sosiaaliset kontaktit luodaan yhteisössä, erilaisten toimintojen ja kontaktien kautta. Toisten ihmisten kanssa voidaan keskustella, opetella kieltä, sekä saada tukea ja neuvoja eri tilanteissa toimimisessa.

Tukihenkilöitä (ei ystäviä) ainakin yksin tulleille nuorille.

Kaikista eniten he tarvitsevat suomalaisia ystäviä, tukiverkkoa. Vapaaehtoinen ei korvaa ystävää.

Kun autat ihmisiä osaksi yhteiskuntaa, niin vähennät syrjäytymistä.

Osalliseksi yhteisöön pääsee vain osallistumalla, siksi olisi tärkeä saada tulijat mukaan aivan tavalliseen suomalaiseen yhdistys-, harrastus-, ja opintotoimintaan, esim. kansalaisopistoon.

8 STARTTIVOIMAA-HANKKEEN VAIKUTTAVUUS

Vastaajat kertoivat runsaasti Starttivoimaa -hankkeesta ja sen vaikuttavuudesta. He mainitsivat Starttivoimaa -hankkeen eri muodoissa 151 kertaa. Haastateltavat oli valittu kunnista, joissa oli mm. Starttivoimaa -hankkeen käynnistämää Arjen apu -toimintaa. Kyselyhaastattelun kysymyksissä pyydettiin vastaajia kertomaan Starttivoimaa -hankkeesta ja yhteistyöstä vapaaehtoisten ja viranomaisten välillä. Muutama haastateltava kertoi, etteivät olleet kuulleet Starttivoimaa -hankkeesta nimeltä, tai ettei se näy heidän työssään. Silti samat haastateltavat kertoivat Starttivoimaa -hankkeen toiminnoista, kuten Arjen avusta ja yhteistyöstä viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä. Suomen Punaisen Ristin roolin koettiin tuovan Starttivoimaa -hankkeeseen luotettavuutta. Vahva järjestön koettiin antavan toimintaan uusia mahdollisuuksia.

Starttivoimaa-hanke tulee esiin SPR:n vahvan roolin kautta uutena mahdollisuutena.

Monikulttuurinen suunta oli selvä ja sekin täsmentyi Arjen avun -toiminnaksi.

Monikulttuurisuustoiminta käynnistyi syksyllä 2016 järjestettyjen ystäväkurssien ja tulijan tukena kurssien kautta.. ryhmässä mietimme yhdessä millaisesta vapaaehtoistyöstä olisimme kiinnostuneita... Päädyimme Arjen apu -toimintaan

Starttivoimaa-hanke ei tällä hetkellä näy työssäni oikeastaan mitenkään.

SPR:n mukana olo luo toiminnalle varmuutta ja turvallisuutta niin itselle kuin asiakkaillekin.

Haastateltavat kertoivat Starttipajojen olleen hyvä alkuvaiheen tuki verkostoitumiseen paikkakunnalla. Starttipajoissa kartoitettiin paikkakunnan toimijoiden toimintaa ja resursseja, kototyön kehittämistarpeita ja ideoitiin yhdessä kotoutumista edistäviä toimintoja. Starttipajoissa oli laajalti alueen eri toimijoita mukana ideoimassa verkostoyhteistyötä. Eräs vastaaja kertoi, ettei heidän paikkakunnallaan järjestetty Starttipajaa, koska yhteistyö viranomaisten, vapaaehtoisten ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa oli käynnistetty aiemmin. Silti vastaaja pohti, että tarjottu mahdollisuus hankkeen tukemana olisi sittenkin pitänyt heidänkin paikkakunnallaan hyödyntää tehokkaammin. Ne kunnat, joissa Starttipaja järjestettiin, kokivat sen hyvänä toimintamuotona luomaan ja vahvistamaan kontakteja.

Starttipajat ovat verkostoitumisen näkökulmasta hyvä tapa aloittaa toimintaa paikkakunnalla.

Starttivoimaa hanke on käynnistänyt toiminnan, luonut viranomaiskontaktit ja auttanut meitä eteenpäin.

Piiri järjesti paikkakunnallamme koulutustilaisuuden, jossa oli 11 osallistujaa, SPR:stä, Martoista ja muussa vapaaehtois-toiminnassa olevia + yksi kiintiöpakolaisena tullut. Teimme ystävätapaamisohjelmasta oman X (paikkakunnan nimi) sovelluksen.

Haastateltavat kertoivat saaneensa koulutusta toiminnan tueksi Starttivoimaa -hankkeen työntekijöiltä. Hankkeen luomat toimintamallit ja materiaalit koettiin tarpeellisena ja antaneen hyvän tuen toiminnalle. Hankkeen työntekijän antama tuki koettiin tärkeänä. Vastaajat kertoivat hankkeen kannustaneen viranomaisia ja vapaaehtoisia yhteistyöhön. Osastojen vapaaehtoiset kertoivat siirtyneensä hoitamaan vapaaehtoistoiminnan koodinointia ja yhteydenpitoa viranomaisiin päin.

Hankkeen työntekijä on tarvittaessa apuna ja tukenamme sekä järjestää koulutuksia.

Koulutus oli mielestäni hyvä ja käytännöllinen. Materiaalit toimivia. On helppoa mennä perheeseen, kun on selkeä malli läpikäytävistä asioista.

Vapaaehtoinen Arjen avusta on käynyt toimistokokouksessa ja kertonut toiminnasta ja sivunnut Starttivoimaa-hanketta.

Starttivoimaa hankkeen työntekijä X on tukenut ja ollut käynnistämässä Asumisaputoimintaa, jossa olen ollut mukana.

Vastaajat kertoivat verkostoyhteistyöstä. Verkostoyhteistyötä oli kunnissa ennen Starttivoimaa -hanketta, mutta hankkeen myötä yhteistyön kerrottiin olleen tiiviimpää. Toimiva verkostoyhteistyö ja säännölliset tapaamiset vapaaehtoisten ja viranomaisten sekä muiden alueen toimijoiden kanssa koettiin tärkeänä. Kun viranomaiset ja vapaaehtoiset tapasivat säännöllisesti, yhteydenottamisen kerrottiin olevan luontevampaa ja silloin myös yhteistyötä tehtiin enemmän. Säännölliset tapaamiset ja yhdessä sovitut toimintatavat koettiin tukevan yhteisiä tavoitteita kuntaan muuttajien koutoutumisen edistämiseksi. Niissä kunnissa, jossa yhteistyöpalavereita oli vähemmän, kerrottiin Arjen apu tehtäviä olleen vähemmän kuten muuta-kin yhteistyötä.

Verkostoyhteistyö on muotoutunut pysyväksi tavaksi toimia.

Kokoonnumme n. 1 kk kuussa SPR, helluntai Srk, X:n (nimi) evl.lut.srk, kaupunki, X hyvinvointikuntayhtymä (alussa mukana oli myös vokin henkilökunta). Lisäksi kaupungin kotouttamistiimi 4x vuodessa, jossa on mukana X (nimi) settlementti, työllisyysjohtaja, hyvinvointikuntayhtymä, ammatti-instituutti, kansalaisopisto, SPR, SRK, helluntai SRK.

Tunnumme toisemme, on helppo ottaa yhteyttä. Aina autetaan.

Haastateltavat kertoivat yhteisistä tapaamisista, joissa sovittiin Arjen apu-toiminnan raamit ja käytännön asiat. Yhdessä sovitut pelisäännöt koettiin tärkeänä ja ne loivat pohjan yhteistyölle. Yhteisten toimintaohjeiden kerrottiin selkeyttävän toimintaa niin, että kaikki tietävät mikä tehtävä kuuluu kenellekin. Vastaajat kertoivat yhteistyömallin selkeentyneen toiminnan aikana.

Pidimme alussa yhteisen palaverin SPR:n tiloissa, jossa linjasimme toiminnan suuntaa ja sisältöä.

Yhteistyö vapaaehtoisten ja viranomaisten kanssa toimii hyvin. Itse olen kokenut, että vapaaehtoiset ovat pysyneet omissa tehtävässään ja on osannut sanoa asiakkaalle rajat missä voi auttaa ja mikä asia kuuluu viranomaiselle.

Meillä oli tapaamisia (2 kpl) kunnan sos.työntekijöiden kanssa ja sovimme yhteydenotoista, kun meitä tarvitaan.

Viranomaiset kertoivat vapaaehtoisten Arjen apu -toiminnan tukeneen heitä työssään. Haastateltavat kertoivat viranomaisen ottavan yhteyttä SPR:n Arjen apu -vapaaehtoistoiminnan koordinaattoriin, jos kotoutuja on tarvinnut Arjen apu -tyyppistä tukea ja apua. Arjen apu -toiminnan piiriin on tullut henkilöitä myös vastaanotokeskusten kautta. Kun asiakas on ollut turvapaikkaprosessinsa aikana yksityismajoituksessa tai muuttanut toiselta paikkakunnalta kuntaan, on hän voinut tulla asiakkaaksi muullakin tapaa. Suurin osa viranomaisista kertoi saaneensa kotoutujille nopeasti tukea vapaaehtoistoiminnan puolelta.

Kun uusi ihminen muuttaa X:an (kaupungin nimi) seudulle kotouttamistyöntekijä ottaa yhteyttä ja pyytää arjen apu -käynnit SPR:ltä.

Arjen apu toimintaa on paikkakunnallani ja olen tilannut sitä asiakkailleni. Tilaaminen on helppoa eli lähetän asiakkaan/perheen tiedot ja ehdotuksen ajasta. Ennen tilaamista olen kertonut arjen avusta asiakkaalle ja olemme asiakkaan kanssa yhdessä suunnitelleet millaiselle avulle olisi tarvetta.

Olen saanut arjen apun nopeasti asiakkaalle, kun olen sitä tarvinnut.

Haastateltavat kertoivat myös tilanteista, ettei tarve ja apu aina kohtaa. Vapaaehtoisia ei ollut saatavilla tai tapaaminen peruuntui. Viranomaiset ymmärsivät vapaaehtoistoiminnan rajallisuuden. Vapaaehtoiset kertoivat tilanteista, jolloin heillä ei ole ollut tarjota heti vapaaehtoista tai tapaaminen jouduttiin siirtämään. Haastateltavat kertoivat eroavuuksista toiminnan sujumuudessa eri paikkakuntien välillä. Suurin osa haastateltavista kertoi toiminnan sujuneen hyvin.

Itse olen kokenut hankalaksi sen, että toimin ”välikädessä”. Jos sovittu arjen apu peruuntuu on minun vastuulla ilmoittaa asiakkaalle ja sopia uutta aikaa. Valitettavasti kiireessä joskus tuntuu helpommalta, että en käytä arjen apua, koska ei ole aikaa sopia aikatauluja.

Vapaaehtoisen tavoittaminen ja yhteistyö on ollut hankalaa, kun viranomaiset toimivat työajalla.

Tietooni ei ole tullut yhtään arjen apu keikkaa, joka olisi jäänyt hoitamatta

Haastateltavat arvioivat yhteistyön tärkeäksi puolin ja toisin. Yhteistyö koettiin viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä hyväksi. Haastateltavat kertoivat viranomaisten työajasta suurimman osan menevän virallisten asioiden hoitamiseen. Vapaaehtoisten antamalla työpanoksella onkin suuri rooli kuntaan muuttajan kotoutumisen edistäjänä. Haastateltavat kertoivat monen kysymyksen ja asian olevan sellainen, ettei siihen tarvita virallista tahoja vaan asia selviää ohjauksella ja neuvonnalla. He kertoivat vastauksissaan vapaaehtoisten auttavan kotoutujia saamaan tarvitsemansa tuen nopeammin. Silloin kotoutujan ei tarvitse odottaa aikaa sosiaalitoimistoon asiassa, joka ei viranomaisille kuulu ja josta viranomainen vain lähettäisi asiakkaan eteenpäin.

Kun työntekijän aika ei riittänyt kaikkiin tarpeisiin-eivätkä asiat luonteeltaan olleet sosiaalihuollon asioita-ehdotimme arjen apua.

Yhteistyö toimii hyvin. On hyvä asia, ettei asiakas saa pelkäänsä apua viranomaiselta. Joskus meidän aika ei riitä.

Yhteistyö on parhaimmillaan juuri niin avointa, kynnyksetöntä ja sujuvaa, kuin se paikkakunnalla tällä hetkellä on. Onpa kyse sitten tarpeeseen järjestettävästä kurssista ja sen rahoituksesta tai yksittäisen avun.

Viranomaiset ja vapaaehtoiset ovat löytäneet yhteisiä tapoja toimia kotoutujien hyväksi. Arjen apu -toiminnan myötä yhteistyön siirtyminen muihin yhteistyömuotoihin on ollut luontevaa. Joillakin paikkakunnilla viranomaiset ovat pyytäneet vapaaehtoisia avukseen kalustamaan asuntoja kiintiöpakolaisten tullessa kuntaan. Kotouttamistyöntekijät halusivat järjestää ryhmätapaamisia, jossa pienten lasten äidit voisivat harjoitella suomea. Yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa se onnistui, kun SPR:n vapaaehtoiset ottivat hoitaakseen lasten ryhmätoiminnan äitien suomen kielen ryhmän ajaksi. Verkostoyhteistyön myötä kolmannen sektorin toimijat ovat järjestäneet yhteisiä tapahtumia.

Esim. Kotouttamistyöntekijät tarvitsivat lastenhoitoapua suomen kielen tuntien ajaksi... että vanhemmat saavat opiskella.

Teemailloissa kävi väkeä ensimmäisen vuoden ajan.

Järjestimme yhdessä leirin maahanmuuttajanuorille. Tämä yhteistyö sujui erinomaisesti.

Haastateltavat kertoivat puolin ja toisin saavansa toiminnastaan positiivista palautetta. Osa haastateltavista toivoi yhteistyökumppaneiltaan enemmän positiivista palautetta ja arvostusta. Viranomaiset kiittelivät vastauksissaan vapaaehtoisten panosta. Vapaaehtoisten toiminta yhdessä viranomaisten kanssa koettiin tärkeänä toimintana maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisessä. Koettiin tärkeänä saada arvostusta omasta työstä, olipa se sitten palkkatyötä tai vapaaehtoistoimintaa. Haastateltavat kertoivat, että yhteiset palaverit ovat auttaneet arvostamaan toisen työn puolin ja toisin, kun toisen työn ja toiminnan sisältöä ymmärtää paremmin.

Vuorovaikutuksessa pitäisi tulla esiin enemmän molemminpuolinen arvostus ja positiivinen palaute.

Asiakkaat joilla on ollut joku vapaaehtoiskontakti ovat olleet hyvin tyytyväisiä tähän.

Järjestimme myös vapaaehtoisten kiitoskahvit täällä x:lla (paikka), jossa tapasimme heidät ja tutustuimme paremmin.

Eräs kaupungin työntekijä sanoi, näin hyvin suunniteltu ja korkeatasoinen toiminta vaatisi palkattua työntekijää koordinoimaan.

Vastaajat kertoivat saaneensa myös asiakkailta myönteistä palautetta. Sekä kototyön viranomaisten että vapaaehtoisten toimintaa arvostettiin ja he saivat kiitosta asiakkaiden taholta. He kertoivat myös haastavimmista

työtehtävistä ja asiakkaista. Tasapaino erilaisten kohtaamisten välillä auttoi jaksamaan, sekä toi iloa ja motivaatiota työhön.

Toimintamme kiinnostaa ja saamme siitä ja sen tarpeellisuudesta positiivista palautetta

Asiakkaiden luona käyminen on ollut minulle itselle aina positiivinen ja miellyttävä kokemus, samalta se on vaikuttanut mielestäni myös asiakkaille.

Välillä tämä homma on aika raskasta. Ihmiset voivat olla vaativia ja auttaminen yksipuolista, jotkut häviävät mitään sanomatta, se tuntuu pahalta. Iloa saa kuitenkin aina enemmän.

Haastateltavat kertoivat runsaasti yhteistyön eduista. Parhaimmillaan haastateltavien mielestä Arjen apu nähtiin toimintamuotona, joka ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Vapaaehtoisten tuki auttaa kotoutujaa sopeutumaan yhteiskuntaan nopeammin haastateltavan viranomaisen mielestä. Varsinkin pienillä ja keskisuurilla paikkakunnilla yhteydenotot olivat luontevia, koska haastateltavat saattoivat tuntea toisensa muutenkin.

Asiakasmäärät ovat suuria ja arjen apu helpottaa tilannetta sekä ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Kun vapaaehtoistyöntekijöitä on ollut, olen huomannut asiakkaiden sopeutuvan/tottuvan täkäläisiin tapoihin/systeemiin nopeammin.

Kunnasta soitettiin minulle ja kysyttiin tiedänpö missä he ovat. He eivät vastanneet puheluihin, eikä viesteihin, koska eivät tieneet kuka soittaa. Sain perheen kiinni ja selvitettyä olinpaikan.... Tilanne selkiintyi ja kunnan työntekijöiden murhe kadonneesta perheestä selvisi.

Haastateltavat kertoivat Arjen apu -toiminnan vähentyneen kuntaan muuttajien määrän vähentymisen myötä. Luonnollisesti motivaatio toimintaa kohtaan laskee, jos tehtäviä ei ole. Haastateltavat kertoivat yhteistyön siirtyneen Arjen apu -toiminnasta entistä enemmän mm. ystävätoimintaan. Osa kertoi jatkavansa maahanmuuttajien ja monikulttuurisen toiminnan parissa saamiensa hyvien kokemusten myötä. Arjen Apu -tehtävien vähentyessä yhteistyökanavat ja resurssit ovat haluttu hyödyntää muulla tavoin. Vastaajat kertoivat SPR:n muista kotoutumista tukevista toimintamuodoista. Haastateltavat kertoivatkin, että kotoutujia on ohjattu ystävätoiminnan pariin, sekä viranomaisten että vapaaehtoisten toimesta. Viranomaiset kertoivat toiveesta saada vapaaehtoisia mukaan järjestämään muunlaisia tapahtumia.

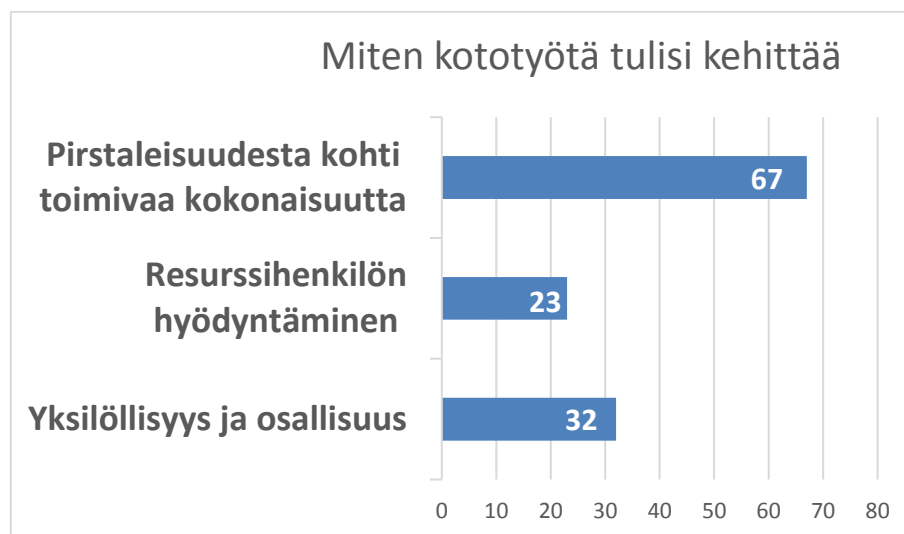
Pyyntöjä viranomaisten suunnalta tulee välillä todella harvakseltaan ja vastaavasti kun pyyntöjä on tullut, ovat välillä aktiiviset vapaaehtoiset olleet kateissa.

Sosiaalitoimen kanssa kuitenkin lähti tästä yhteistyö ja he ovat ”mainostaneet” ystävätoimintaa ja olemme sitä kautta välittäneet ystävän neljälle maahanmuuttajaperheelle. Samoin SPR:n tavaravälitys toimii yhdessä sos. toimen kanssa.

9 MITEN KOTOTYÖTÄ TULISI KEHITTÄÄ?

Kototyötä tekevät haastateltavat kertoivat runsaasti erilaisista kehittämistarpeista. Kototyön kehittämisessä asiakkaan yksilöllinen huomioiminen ja osallisuus mainittiin 32 kertaa. Resurssihenkilön hyödyntäminen 23 kertaa. Kotokentän palveluiden ja yhteistyön kehittämisestä yhtenäisemmäksi mainittiin 67 kertaa.

Taulukko 9. Miten kototyötä tulisi kehittää?

9.1 Yksilöllisyys ja osallisuus, toimija-ei autettava

Haastateltavat kertoivat, että entistä enemmän toimintaa tulisi suunnata kohti tarpeesta lähtevää asiakasohjausta. Asiakkaiden erilaiset tarpeet tunnistettiin. Maahanmuuttaja, joka oli saapunut maahan kiintiöpakolaisena suoraan esim. pakolaisleiriltä tarvitsi erilaista tukea ja ohjausta, kuin sellainen henkilö, joka oli asunut vastaanottokeskuksessa tai yksityismajoituksessa. Yksityismajoituksessa olleille on kertynyt enemmän käytännön kokemusta, miten Suomessa toimitaan. Kotoutujalla voi olla erityistarpeita ja hän voi tarvita sen takia enemmän tukea kuin toinen maahanmuuttaja.

Viranomaiset kertoivat, että varsinkin alussa heidän työajastaan suuri osa menee käytännön asioiden hoitoon. He toivovat, että heillä olisi käytettävissään enemmän aikaa yksilöllisempään ohjaukseen.

Räätälöity asiakkaan/asiakasperheen tarpeista rakentuva ohjaus.

Omassa työssämme haluaisimme vielä enemmän panostaa sos. ohjaukseen, osa asiakkaista tarvitsee hyvinkin tiivistä, kädestä pitäen ohjausta.

Yksilölliset tarpeet vaihtelevat ja niistä voi erotella henkisen ja sosiaalisen, fyysisen ja psyykkisen puolen.

Se mikä toimii yhdelle, ei toimi välttämättä toiselle.

Vapaaehtoiset, jotka olivat olleet mukana vapaaehtoistoiminnassa alle puoli vuotta, toivoivat Arjen apu -toimeksiannon saatuaan enemmän tietoa asiakkaista ja tehtävästä etukäteen. He myös mainitsivat Arjen apu -toimintaan kehitetyn tukilistan hyödylliseksi. Pidempää toimineet vapaaehtoiset kertoivat enemmän yksilöllisemmästä kohtaamisesta ja siitä, miten tapaamiset voidaan soveltaa vastaamaan kotoutujan tarpeita ja toiveita. Pidempään kototyössä toimineet kertoivat, että tapaamisilla voi kysyä asiakkaalta itseltään hänen tarvettaan ja toimia sen mukaan. Vastaajat kertoivat haluavansa käyttää enemmän aikaa toiminnassaan yksilöllisempään ohjaukseen, varsinkin silloin, kun asiakas selvästi tarvitsee enemmän tukea ja ohjausta.

Ainahan voi tietysti kysyä henkilöltä itseltään mitä apua hän eniten kokee itse tarvitsevansa.

Jokainen kohtaaminen on erilainen ja ihmisten avuntarpeet ja suhtautuminen omaan tilanteeseen hyvin erilaisia. Mitä arjen avun antaminen milloinkin tarkoittaa selviää käytännössä ensitapaamisella ihmisten kanssa.

On tärkeä kuunnella asiakkaan omaan mielipidettä millaista tukea hän tarvitsee.

Haastateltavat kertovat, että on tärkeää saada asiakas osallistumaan omaan kotoutumisprosessiinsa. Kotouttamisen toimilla autetaan henkilöä kotoutumaan, mutta henkilöltä itseltään vaaditaan halua ja osallistumista. Asiakkaita tulee kannustaa omatoimisuuteen, niin että hän on toimija eikä autettava. Alussa saatu riittävä tuki ja ohjaus auttaa omaksumaan tapoja ja toimimaan itsenäisesti myöhemmin.

Kotouttamista tukevien toimijoiden tehtävänä on edesauttaa yksilöä pääsemään tilanteeseen, jossa hän kokee olevansa toimija-ei autettava.

Hyvä suunnittelu on kaiken pohjalla. On kartoitettava tarpeita, toimijoita ja laitetaan asioita paperille. Silloin asiat toimivat parhaiten, kun asiakas saadaan mukaan aktiiviseksi toimijaksi ja viranomaiset ja vapaaehtoiset tukevat yhdessä samojen tavoitteiden suuntaan.

Tarvitaan mahdollisuuksia itse toimia.

Kohtaamispaikan/asukaskahvilan käynnistäminen-tällaisen paikan yhteyteen voisi viritellä monenlaista toimintaa, johon myös vapaaehtoiset mukaan. Keskustelu ja infoiltoja, kulttuuritapahtumia, joissa myös vapaaehtoiset voivat tuoda omaa kulttuuriaan esille.

Vastaajat pohtivat miten kotoutujaa saataisiin osallistumaan aktiivisemmin kotoutumiseensa. Kotoutumisprosessi nähdään kaksisuuntaisena tapahtumana. Haastateltavat kertoivat tukevansa asiakkaiden omatoimisuutta niin, etteivät tee liikaa puolesta. Kotona pieniä lapsiaan hoitavat äidit sekä vanhemmat naiset jäävän helpommin passiiviseksi, koska heillä vähemmän kodin ulkopuolisia kontakteja. Vastauksissa kerrottiin eräässä Euroopan maassa oleva käytännöstä, jossa turvapaikanhakija valitsee itselleen sopivan humanitäärisen järjestön. Aluksi hän saa tukea järjestöltä ja ajan kuluessa siirtyy itse tuen antajaksi.

Maahanmuuttajien aktivoiminen ja vastuuttaminen vaatii kehittämistä. Omatoimisuuteen pitäisi rohkaista. ...naiset jäävät helposti paitsioon (vanhemmat naiset) nuoret koulutetut tarttuvat rohkeasti uusiin mahdollisuuksiin.

Ystävällinen ja tasavertainen kohtaaminen-sitä he tarvitsevat. Eivät sitä että pidetään...autettavana

Esimerkiksi eräässä maassa keski-Euroopassa pakolainen valitsee järjestön, jossa hän toimii itse vapaaehtoisena ja samalla saa sieltä apua.

9.2 Integroitunut maahanmuuttaja resurssihenkilönä

Haastateltavat kertoivat, että pidempään maassa olleiden maahanmuuttajien kulttuuri- ja kielitaitoa tulisi entistä enemmän hyödyntää koto työssä. Eräs haastateltava käytti nimikettä resurssihenkilö kuvaamaan Suomeen integroitunutta maahanmuuttajaa. Haastateltavat uskoivat, että

toisten maahanmuuttajien tapaaminen luo kotoutujalle uskoa omaan selviytymiseen. Ihminen, joka on kokenut saman voi neuvoa ja tukea asioissa mitä työntekijät tai vapaaehtoiset eivät osaa kertoa, tai edes hoksaa kertoa. Omalla äidinkielellä puhuminen luo kotoutujalle turvallisuutta ja auttaa häntä ymmärtämään asioita paremmin. Työntekijältä tai vapaaehtoiselta ei ehkä haluta kysyä kaikkea. Toinen maahanmuuttaja voi toimia vertaistukena ja ystävyyssuhteitakin voi syntyä.

Pidempään maassa olleiden maahanmuuttajien resurssien hyödyntämistä, kielen ja kulttuurin osaamisen takia.

Alkuvaiheessa on hyvä tavata jo kotoutuneita maahanmuuttajia. Se luo uskoa tulevaisuuteen ja antaa mahdollisuuden vertaistuelle.

Silloin uusi kotouttaja ottaa malli ja usko lisäksi uskaltaa yrittää.

Haasteltavat kertoivat, että aiemmin maahan muuttaneet tulisi ottaa entistä enemmän mukaan kototyön kehittämiseen. Pakolaistaustaiset henkilöt, joilla on omakohtainen kokemus maahanmuutosta, voisivat ohjata uusia tulijoita. Toinen maahanmuuttaja voi tuoda kototyöhän muille toimijoille uuden näkökulman. Haastateltavat kertoivat maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden tai vapaaehtoisten rikastuttavan kototyötä. Vastauksissa pohdittiin, että sosiaalista mediaa hyödyntämällä voitaisiin entistä enemmän aktivoida mukaan maahanmuuttajataustaisia henkilöitä vapaaehtoisiksi. Kotoutunut henkilö voisi toimia mentorina tai kokemus-asiiantuntijan roolissa toiselle maahanmuuttajalle.

Maahanmuuttajat aktiivisemmin mukaan kototyön kehittämiseen ja toimintaan.

Hyvin suomea puhuvia maahanmuuttajia olen käyttänyt tulkina. Monesti on jäänyt sitä kautta myös ystäväkin perheelle.

Parina minulla oli arabiankielinen turvapaikan jo saanut ystäväni.

Toiminnalle tarvitaan myös parempaa näkyvyyttä, sekä toimintaan mukaan maahanmuuttajataustaisia vapaaehtoisia.

9.3 Pirstaleisuudesta kohti toimivaa kokonaisuutta

Haastateltavat kertoivat kotokentän pirstaleisuudesta. Toimijoita ja toimintaa on paljon, mutta ne ovat hajallaan. Toimijat eivät aina pysty edes itse hahmottamaan mitä kaikkia palveluja ja toimintaa on paikkakunnalla tarjolla. Haastateltavat kertoivat, ettei he pysty sen takia hyödyntämään

kaikkia tarjolla olevia palveluja, eivätkä ohjaamaan asiakkaita niiden pariin. Toimijoilla oli myös erilaisia tapoja toimia samankaltaisissa tilanteissa. Se aiheutti hämmennystä niin toisissa toimijoissa, kuten myös asiakkaissa. Vastaajat pohtivat ratkaisuja, miten päällekkäisiä toimintoja voisi karsia, jotta käytettävissä olevat resurssit voitaisiin kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti kaikkien osapuolten hyödyksi.

Pirstaleisuudesta kohti toimivaa kokonaisuutta.

Kaikki toimijat tiedostavat että palveluita on paljon olemassa, mutta ne ovat niin hajallaan, että ihmisiä on vaikeaa ohjata juuri oikeanlaisen tuen piiriin.

Vapaa-ajan toimintoja, -kursseja ym. järjestetään niin, että toimijat ovat tietoisia toistensa järjestämisestä palveluista.

Haastateltavat kertoivat tarpeesta säännöllisempään verkostoyhteistyöhön. He kertoivat, että vaikka verkostoyhteistyötä oli paikkakunnalla, sen pitäisi olla vieläkin tiiviimpää. Vastaajat ehdottivat, että tapaamisia olisi hyvä järjestää useammin, eikä vain muutaman kerran vuodessa. Vastaajat kokivat tärkeänä kutsua alueen kaikki toimijat yhteen kehittämään yhteistyötä. Vastaajat pohtivat tahoja, joka voisi ottaa koordinoinnin ja vetovastuun. Monitoimijuus nähtiin alueen rikkautena ja sitä haluttiin vahvistaa entisestään.

Seudun kotouttamisohjelmaa päivitetään ja tarkennetaan jatkossakin vastuutyöryhmittäin

Monitoimijuutta pitäisi vahvistaa. Toimijoita on, mutta koordinaatio ja yhteistyö on enemmän satunaista ja voimavaroja ei sitten riitä. Kuka tai mikä taho ottaisi vastuun?

Eri sektoreiden ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä tulisi entisestään kehittää.

Voisimme tavata...säännöllisemmin esim. kk tai 2kk välein ja vaihtaa kuulumisia ja ideoita.

Haastateltavat ehdottivat yhden palvelupisteen mallia. "Kotopisteessä" työskentelisivät tai olisi tavattavissa kaikki alueen kotouttamistyöntoimijat. Asiakas ilmoittautuisi kotoutujaksi Kotopisteeseen, josta hänelle varattaisiin aika alkukartoitukseen. Kotopiste, jonne asiakas voisi tulla matalalla kynnyksellä. Paikasta, josta asiakas ohjattaisiin oikeaan paikkaan ja oikealla henkilölle. Yksi paikka, josta saisi neuvoja ja ohjeita asioissa, joihin ei tarvita ajanvarausta. Yhteen paikkaan olisi koottuna kaikki tapahtumat ja eri

toimijoiden palvelun tarjonta yhteystietoineen. Tämä palvelisi kototoimijoiden lisäksi myös muita tahoja ja henkilöitä, jotka haluavat lisätietoa kotoutumisesta, sen toimijoista ja tapahtumista.

Iso kysymys on siinä miten saadaan monet toimijat ja irrallaan ja hajanaiset palvelut koottua yhteen niin että ne oikeasti vaikuttaisivat ihmisten oman toimijuuden ja itsenäisen pärjäämisen hyväksi.

Ilmoittautuminen ”kotoutujaksi”

Kunnassa tulisi olla yksi piste, jossa tulija otetaan vastaan matalalla kynnyksellä, mutta suunnitellusti. Tulisi olla erilaisia vaihtoehtoja, joiden avulla asettuu asumaan ja asiakas/uusi kuntalainen voisi valita myös valita tarpeidensa mukaan hänelle sopivan tukimallin.

Helpottaisi jos olisi jokin kalenteri mistä voisi katsoa milloin olisi saatavilla esim. arabiaa. Välillä on vaikea hahmottaa milloin arjen apua voisi olla saatavilla.

Haasteltavat kertoivat, että kotoutujaksi ilmoittautumisen jälkeen henkilölle laadittaisiin yksilöllinen kotouttamissuunnitelma. Hänelle kerrottaisiin kunnan ja alueen kototoiminnoista ja ohjattaisiin teemailtoihin. Haasteltavat ehdottivat, että jokaiselle uudelle asiakkaalle tai asiakasperheelle nimitettäisiin oma moniammatillinen tiimi. Erityistarpeen mukaan tiimin kutsuttaisiin eri alan ammattihenkilöitä ja vapaaehtoisia. Moniammatillinen tiimi pystyisi hyödyntämään eri ammattiryhmien osaamista. Samalla vältyttäisiin päällekkäiseltä työltä, josta moni haastateltava vastauksissaan kertoi.

Alkuvaiheen kototyössä on selkeät rakenteet ja selkeä polku jonka mukaan asiakasta voi ohjata alussa.

Uudelle asiakkaalle nimetään tiimi ja tiimi laatii yhdessä aikataulun...tiimi tietää mitä seuraavaksi tapahtuu ja mitkä alkuvaiheen asiat asiakas on jo hoitanut. Näin vältytään myös päällekkäiseltä työtä.

Moniammatillinen alkuvaiheen tiimi toimisi parhaiten silloin, kun on paljon tarpeita ja tuen tarvetta.

Vapaaehtoisten ja viranomaisten yhteistyö kotoutujan tukena koettiin tärkeäksi. Kototyö on haastavaa ja siksi koettiin, että vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin tulisi olla palkatun työntekijän vastuulla. Vastaajat kertoivat, että vapaaehtoistoiminta on haavoittuvaa ja monella paikkakunnalla

muutamien ihmisten varassa. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin työ nähtiin pitkäjänteisenä tehtävänä, jota pitäisi entisestään kehittää.

Kotikäynnit on aika raskas organisoitava.

Tarvittaisiin paljon enemmän vapaaehtoisia ja palkattua koordinoitua, että kaikkiin pyyntöihin voisi vastata.

Kuka mikä taho ottaisi vastuun koordinoinnista? Ei vapaaehtoinen jaksa näin laajaa työtä tehdä, voi vain hoitaa omaa sarkaansa.

Haastateltavat ehdottivat, että kunta tilaisi tarvittavia Arjen apu -tehtäviä järjestöltä, jolloin viranomaisten resurssit vapautuisivat omiin tehtäviinsä. Vapaaehtoinen olisi viranomaisen työparina tehden Arjen apu- tehtäviä. Sekä vapaaehtoiset, että viranomaiset pohtivat mahdollisuuksia työskennellä työpareina joissakin tilanteissa. Haastateltavat toivoivat myös yhteisiä koulutus- tai kehittämispäiviä.

Kototoiminta on liiaksi sosiaalihuoltokeskeistä. Alkuvaiheen rutiiniasioissa kaupunki voisi ostaa ”Arjen avun” järjestöltä ja alussa olisi aina mukana kieliapu eli työpari, jossa toinen vapaaehtoinen tai ohjaaja puhuu asiakkaan kieltä.

Olisi mukavaa, jos viranomaisilla olisi aikaa koota vapaaehtoiset ja kouluttaa ja tukea heitä työssään.

Yhteisiä palavereja/kehittämispäiviä, sillä saman tavoitteen saavuttamiseksi ja samojen ihmisten kanssa toimitaan. Voisi olla myös hyvä, että vapaaehtoisia käytettäisiin viranomaisten työpareina joissakin toiminnoissa.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija tai kiintiöpakolainen tarvitsee tukea ja ohjausta kotoutumisen alkuvaiheessa. Kansainvälisen ja toissijaisen suojelun perusteella turvapaikan saanut tarvitsee erilaista tukea, kuin esimerkiksi muulla perusteella oleskeluluvan saanut ja Suomeen muuttanut henkilö. Se millaista tukea kotoutuja tarvitsee, on hyvin yksilöllinen. Kun perusasiat saadaan rullaamaan, pääsee kotoutuminen käynnistymään. Vuori (2015) on tutkimuksessaan todennut samankaltaisen kotoutujien alkuvaiheen tuen tarpeessa.

Kotoutujat tarvitsevat tietoa siitä, miten yhteiskunnallinen järjestelmämme toimii ja miten Suomessa toimitaan eri tilanteissa. Muuttaminen omassa kotimaassakin toiselle paikkakunnalle on tietoyntäisyys kriisi, kun tutut asiat ympäriltä muuttuvat. Pakolainen elää tilanteessa, jossa lähes kaikki tuttu ympäriltä muuttuu. Tällaiset muutokset luovat suuren stressin kokijalleen. Alkuvaiheen tuki luo parhaimmillaan kotoutujalle turvallisuuden tunnetta. Muutosten keskellä turvallisuuden tunne ja positiivinen ilmapiiri auttaa sopeutumaan paremmin uuteen maahan ja sen kulttuuriin. Alussa saatu riittävä ohjaus lisää kotoutujan osallisuutta ja halua oppia uuden kotimaan kulttuuria sekä kieltä. Kuntaliitto (2018) kuntakirjeessään toteaa samansuuntaisesti kotoutujien tarvitsevan riittävää tukea ja kielenopetusta kotoutumisensa alkuvaiheessa.

Tutkimukseen tarvittava aineistonkeruu tapahtui kunnissa, joissa oli Starttivoimaa -hankkeen käynnistämää Arjen apu -toimintaa. Haastateltavat kertoivat paljon erilaisista alkuvaiheen toiminnoista. Starttivoimaa -hankkeen aikana kunnissa järjestettiin Starttipajoja. SPR:n Starttivoimaa -hankkeen tukemana kunnan viranomaiset kutsuivat koolle alueensa toimijoita Starttipajaan. Starttipajoissa käytettiin työkaluina SPR:n aiemmin kehittämiä kotoutumiskaarta ja järjestötarjotinta. Yhteinen ideointi ja alueen resurssien hahmottaminen koettiin tärkeäksi tavaksi aloittaa tai vahvistaa jo aiemmin aloitettua yhteistyötä. Starttivoimaa -hankkeen aikana haastateltavat kertoivat verkostoituneensa laajemmin kuin ennen Starttipajaa. Kotoutujia on toivotettu tervetulleeksi kaikkeen toimintaan mukaan, esim. seuroihin ja järjestöihin, ilman että ne olisivat varsinaisesti maahanmuuttajille suunnattua toimintaa. Vuori (2015) viittaa tutkimuksessaan, että verkostotoiminnan tulisi olla yli rajojen toimimista, eikä vain kototoimintaa.

Viranomaisten ja vapaaehtoisten työnjaosta ja toiminnan pelisäännöistä oli sovittu Arjen apu -toiminnan alussa, jolloin kumpikin osapuoli tiesi mitä heille kuuluu. Yhteiset palaverit ja pelisääntöjen sopiminen koettiin tärkeäksi viranomaisten ja vapaaehtoisten kesken. Arjen apu -toiminnassa vapaaehtoiset kävivät kotoutujan luona viranomaisten pyynnöstä, mutta siirtyivät usein tukemaan muutoin kotoutujia. Viranomaiset saivat yhteistyön

myötä vapaaehtoisilta apua muissakin asioissa, jotka eivät varsinaisesti kuuluneet Arjen Apu -toimintaan. Tällaista on esimerkiksi lastenkerho toiminta suomen tuntien ajaksi. Vapaaehtoistoiminnan sisältö vaihteli paikakkunnittain ja oli riippuvainen myös osaston henkilöresursseista. Vapaaehtoiset kertoivat Arjen apu -toiminnan käyntien jälkeen osan kotoutujista muuttuneen heille ystäviksi. Kylässä käytiin puolin ja toisin, niin että omat perheenjäsenetkin olivat mukana tapaamisissa. Olipa muutamasta vapaaehtoisesta tullut maahanmuuttaja perheisiin ”mummo” korvaamaan perheen kaukana asuvaa isovanhempaa.

Vastauksissaan haastateltavat korostivat suomen kielen oppimisen tärkeyttä kotoutumista edistävänä tekijänä. Kielen oppimisen kautta itsenäinen asioiden hoito mahdollistuu, mikä lisää positiivista suhtautumista uuteen maahan. Kun kontakteja suomalaisiin muodostuu kielitaidon karttuminen myötä, niin yhteiskuntaan sisälle pääseminen ja tapojen sisäistäminen sujuu luonnollisemmin. Kotoutuminen ei ole pelkästään yksilön oma prosessi. Se koskettaa koko yhteiskuntaa jäsenenä. Haastateltavat pohtivat miten kotoutujia saataisiin enemmän kannustettua autettavasta toimijaksi. Osallisuuden periaate on, että kotoutuja ottaa vastuuta omalta osaltaan kotoutumisestaan.

Kielen oppiminen auttaa opiskelussa ja työelämään pääsemisessä. Tukiverkosto nähtiin tärkeänä kotoutumista edistävänä tekijänä. Haastateltavat pohtivat vastauksissaan, miten suomalaisia voisi saada enemmän mukaan ottamaan pakolaiset osaksi yhteisöä. Kotoutujilla ei välttämättä ole yhtään suomalaista ystävää pitkänkään ajan kuluttua. Oman kokemuksen on, että vuosiakin Suomessa asuvalla voi olla hyvin vähän tai ei ollenkaan kontakteja suomalaisiin. Meille suomalaisille oma koti ja tila ovat tärkeitä, eikä helposti päästetä vieraita lähelle. Positiiviset kohtaamiset alkuvaiheessa valtaväestön kanssa koettiin lisäävän motivaatiota oppia kieltä ja olevan tärkeää henkisellem hyvinvoinnille.

Vastaajat olivat erityisesti huolissaan alaikäisenä yksin maahan tulleista nuorista, jotka täysi-ikäiseksi tultuaan ovat muuttaneet kuntiin. Haastateltavat kertoivat, että osalla nuorista ei ollut yhtään suomalaista ystävää. Heidän koettiin tarvitsevan ystävien lisäksi tukihenkilöä. Vapaaehtoisen ei tarvitse tai kuulu olla ystävä, mutta hän voi auttaa kotoutujaa luomaan kontakteja muihin maahanmuuttajiin sekä toisiin suomalaisiin. Hautala (2017) on tutkimuksessaan tullut samansuuntaiseen tulokseen. Ystävyys-suhteet suomalaisiin luo tasavertaisuuden tunnetta. Tukiverkoston kautta luodut suhteet auttavat löytämään omaa paikkaa yhteiskunnassa.

Aiemmin Suomeen muuttaneiden pakolaisten resurssien hyödyntäminen nähtiin tärkeänä. Resurssihenkilöksi kutsuttiin integroitunutta maahanmuuttajaa. Kieli- ja kulttuuriosaamisensa avulla resurssihenkilö voi olla ta-soittamassa kotoutumisen alkuvaihetta. Kuntaliiton (2018) kuntakirje kehottaa elinkeinoelämää hyödyntämään maahanmuuttajien osaamisen

ja voimavarat. Haastateltavat kokivat toisten maahanmuuttajien rikastuttavan kotokentän työtä, sekä työyhteisön jäsenenä, että vapaaehtoisena vapaaehtoistoiminnassa. Vastaanottokeskuksissa resurssihenkilöiden työskentely on itsestäänselvyys. He tuovat kieli- ja kulttuuriosaamisensa työyhteisöön. Samalla he ovat ehkä saaneet ensimmäistä kertaa Suomeen tulon jälkeen työpaikan ja olla osana suomalaista työyhteisöä.

Oman kulttuurin ja kielen säilyttäminen yhteisön kautta auttaa vahvistamaan kulttuuri-identiteettiä ja löytämään tasapainoa kahden kulttuurin välissä. Haastateltavat kertoivat toimimisen kotoutujien kanssa rikastuttavan myös heidän elämäänsä, kun he ovat saaneet tutustua erilaisiin kulttuureihin. Tapahtumat ja juhlat nähtiin mahdollisuutena jakaa erilaisia kulttuuriperinteitä. Saukkonen (2010) mainitsee perhejuhlien auttavan säilyttämään ja vahvistamaan kulttuuri-identiteettiä. Suomen kotoutumispolitiikan multikulturalismi tukee kotoutujaa säilyttämään omaa kieleltään ja kulttuuriaan, mutta samanaikaisesti odottaa kotoutujaa ottamaan paikansa yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Suomessa ajatellaan, että vasta työssä käyminen ja verojen maksaminen tekee ihmisestä yhteiskunnan silmissä sen täysivaltaiseksi jäseneksi. Samanaikaisesti neljännes kansuomalaisista aikuisista ei ole työelämässä.

Haastateltavat pohtivat erityisesti vanhempien ja nuorten tarvetta saada tukea yhteiseen pohdintaan, jotta tasapaino eri kulttuurien välille löytyisi. Nuori kipuilee, koska haluaa olla hyväksytty kaveriporukassa ja elää omaan nuoren elämää. Toisaalta nuorella on samanaikaisesti tarve olla hyväksytty perheen parissa. Vanhemmat ovat hämmentyneitä ja huolissaan, koska heille nuoren käyttäytyminen on erilaista, mihin he ovat tottuneet. Normaalistikin teini-ikäisen vanhemmat ovat ajoittain hämmennyksissä, joten kulttuurien ja tapojen välinen tasapainottelu tuo oman haasteensa. Tarvitaan myös avointa keskustelua ja pohdintaa tasa-arvosta ja naisen asemasta. Kenenkään mielipiteitä ja asenteita ei voi muuttaa ulkopuolta.

Kotoutujien henkinen hyvinvointi huolestutti monia haastateltavia. Lähiinnä vastaajilla oli huoli pääsevätkö kotoutujat tarvitsemiensa mielenterveyspalveluiden pariin. Koettu trauma suurten muutosten kanssa Niemi- sen ym. (2015) tutkimuksen mukaan lisää kotoutujien tuen tarvetta. Kanadan Ottawassa haastateltiin pakolaisia siitä, millaista tukea hyvinvointinsa edistämiseksi he kokivat tarvitsevansa kotoutumisen alkuvaiheessa. (Guruge 2018a, 2018b). Pakolaisilla oli paljon psyykkisiä, että somaattisia vaivoja ja huolia. Gurugen tutkimus vahvistaa, että trauma koettiin lisäävän stressiä ja vaikuttavan perheen hyvinvointiin, esim. lisäävän perheväkivaltaa. Paloma- tutkimus (Castaneda ym. 2018) tukee myös saamiani tutkimuksen tuloksia. Kotoutujat tarvitsevat terveydenhuolto- ja perhepalveluita yksilön ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Vapaaehtoiset voivat huomattuaan avun tarpeen ohjata asiakkaita tarvittaessa viranomaisyhteistyön kautta asiakkaita mielenterveyspalveluiden piiriin.

Haastateltavat kertoivat tarpeen kehittää kotokentän toimintaa pirstaleisuudesta kohti toimivampaa kokonaisuutta. Maahanmuuttotyön sisällössä on tapahtunut viime vuosina suuria muutoksia. Pakolaisia on tullut aiemminkin Suomeen vuosikymmenien ajan. Tulijoiden määrät ovat olleet vähäisempiä ja perinteisesti keskittyneet tietyille alueille. Pienillä paikkakunnilla resurssit ovat vähäisemmät kuin isommissa kaupungeissa. Vapaaehtoistoiminta on haavoittuvampi, kun tekijöitä ja resursseja on vähemmän. Pienissä kunnissa toiminta on selkeämmin hahmotettavissa ja yhteistyö voi olla viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken tiivistä. Kun toimijat tulevat tutuksi, on matalampi kynnys ottaa yhteyttä pieniltäkin tuntuissa asioissa.

Suurten paikkakuntien vahvuus on monipuolinen palvelutarjonta. Toisaalta se voi tehdä vaikeammaksi hahmottaa palvelukenttää, kun useampi toimija tarjoaa päällekkäisiä toimintoja. Isommissa kaupungeissa toimijoita on paljon ja pakolaisten määrä on suurempi. Saukkonen (2018) puhuu samasta asiasta kuin haastateltavat, jopa ammattilaisen on haasteellista hahmottaa kotopalveluja ja niiden sisältöä.

Starttivoimaa -hanketta eivät kaikki haastateltavat tunnistanee kysyttäessä nimeltä, mutta sen toimintamuotoja, kuten Arjen Apu -toiminta osattiin mainita. Starttivoimaa -hankkeen yksi tavoitteista oli, että toimintamuodot vakiintuvat käyttöön, eivätkä ole vain hankkeen kestoisia. Tältä osin Starttivoimaa -hankkeen voi sanoa onnistuneen tavoitteessaan hyvin. Starttivoimaa -hankkeen aikana kehitettyjä toimintamuotoja kannattaa hyödyntää ja yhteistyötä entisestään lisätä. Haastateltavat, sekä viranomaiset, että vapaaehtoiset toivoivat entistä enemmän yhteistyötä. He pohtivat mahdollisuutta tehdä työpareina yhteistyötä tietyissä tilanteissa. Vapaaehtoinen toimisi viranomaisen kanssa työparina, niin että vastuu olisi aina viranomaisella. Viranomaisen työaika vapautuisi yksilöllisempään ohjaukseen, kun vapaaehtoinen voisi ohjata kotoutujaa viranomaisen kanssa yhteistyössä. Niissä kunnissa, joissa viranomaiset ja vapaaehtoiset olivat tehneet yhdessä esim. kotikäyntejä, yhteistyö koettiin molemmin puolin hyvänä ja tärkeänä.

Ratkaisuna voisi olla niin sanottu yhden oven malli, johon kuntaan muuttava ohjattaisiin ilmoittautumaan kotoutujaksi. Kutsun tätä paikkaa "Kotopisteeksi". Kotopisteestä paikkakunnan muutkin toimijat saisivat tietoa tapahtumista ja toiminnoista. Yhden oven palvelupisteessä kotoutuja saisi tietoa ja neuvontaa heti asioissa, joissa ei tarvita aikaa sosiaalitoimistoon. Kotoutuja saisi oman tiimin, joka koostuisi moniammatillisesta työryhmästä. Jokainen kotoutuja, saisi tarvitessaan tukea. Näin päällekkäiseltä työltä vältyttäisiin ja samalla varmistettaisiin, ettei mitään tärkeää jää huomioimatta. Vuori (2015) tuo tutkimuksessaan myös esille moniammatillisen verkostotyön tärkeyden. Tiedon tulisi kulkea viranomaiselta toiselle,

niin että asiakas saa mahdollisimman kokonaisvaltaisen ja katkeamattoman tuen.

Vapaaehtoistoiminnan koordinointi koettiin haastavana kokonaisuutena, joka tarvitsee palkatun työntekijän. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori voisi matalalla kynnyksellä pyytää mukaan tiimin kautta vapaaehtoisen yhteistyöhön kotoutujan tueksi. Moniammatillisen työryhmän jäsenet kootaisiin huomioiden kotoutujan yksilöllinen tarve. Tiimiin kuuluisi sosiaalitoimen lisäksi terveydenhoitaja sekä vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Vastauksissa tuotiin esille, että moniammatilliseen työryhmässä kaivattiin terveydenhuollon ammattihenkilön osaamista. Gurugen (2018) tutkimuksen tuloksena mm. terveydenhuollon ammattilaisella oli tärkeä rooli kotoutumisessa.

Suomi on maa, jossa asutus on jakautunut hyvin epätasaisesti. Kuntapaikkojen avulla pyrittiin ohjaamaan pakolaisia tasaisemmin kuntiin. Kotouttamisen toimenpiteet ja työvoima jakautuisivat tasaisemmin. Uuden lain myötä kuntapaikoista luovutaan. Suuntaus on meillä sama, kuin muuallakin Euroopan maissa. Maahanmuuttajat haluavat asua isommissa keskukissa, elää lähellä yhteisöään. Yhteisö ja oma kulttuurin merkitys korostuu vieraalla maaperällä.

Viranomaiset kiteyttivät vastauksissaan toiminnan vaikuttavuuden seuraavasti: vapaaehtoistoimijoiden mukanaolo kototyössä ehkäisee parhaimmillaan syrjäytymistä ja nopeuttaa kotoutumista. Kuntaliitto (2018) on kuntakirjeessään todennut samansuuntaisesti: panostus kotouttamiseen tuo jatkossa säästöjä syrjäytymisen ja työttömyyden hoidossa. Haastateltavat kertoivat Suomen Punaisen Ristin tuoneen Starttivoimaa -hankkeen toimintaan varmuutta vahvalla järjestöosaamisellaan. Viranomaiset kokivat tärkeänä, että vapaaehtoiset olivat saaneet koulutusta ja saivat tukea SPR:n osastoistaan.

11 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuoda lisätietoa, miten alkuvaiheen kotouttamisen toimintamalleja voidaan kehittää Suomessa viranomaisten ja vapaaehtoisten kesken, sekä mitä toimijat kertovat Starttivoimaa -hankkeen vaikuttavuudesta oman kuntansa alueella.

Suomessa, varsinkaan pääkaupunkiseudun ulkopuolella, ei ole ennen 2015 turvapaikanhakijoiden tuloa oltu totuttu samassa suhteessa ulkomaalaisiin kuin muissa Euroopan maissa. Kun aloitin työskentelyn vastaanottokeskuksessa tammikuussa 2016, muistan miten paljon mediassa ja somessa keskusteltiin turvapaikanhakijoista. Usein kommentointi ja mielipiteet olivat hyvinkin mustavalkoisia ja ajoittain jopa negatiivissävytteisiä. Muutama vuodessa ilmapiiri on rauhoittunut, vaikkakin rasismi-ilmapiiriä on edelleenkin. Moni on päässyt tutustumaan naapuriin muuttaneeseen pakolaiseen tai tutustunut oman lapsensa koulukaveriin tai he ovat huomanneet, ettei oma elämä ole muuttunut kovinkaan erilaiseksi pakolaisten myötä. Aiemmin tuntemattoman asian muuttuminen tutuksi on saanut ennakolluuloja vähentymään.

Olen työskennellyt turvapaikanhakijoiden parissa, joten kiinnostus kotoutumisesta on syntynyt työni myötä. Työyhteisön kautta olen saanut tutustua pakolaisena Suomeen tulleeisiin. Heidän kanssaan käymäni keskustelut Suomessa elämisestä ja kotoutumisesta saivat minut pohtimaan kotoutumista syvemmin. Alkuperäinen ajatukseni oli haastatella 1-4 vuotta Suomessa asuneita pakolaisia ja kuulla heiltä millaista tukea he olisivat toivoneet, kun saapuivat pakolaisina Suomeen. Olin huomannut, että osa heistä oli saanut tukea ja osa oli jäänyt yksin asioiden kanssa. Minua kiinnosti, miten kototyötä voidaan kehittää ja millaisia ideoita kototyötä tekevillä ja vapaaehtoisilla oli.

Lähestyin Suomen Punaista Ristiä opinnäytetyöni aiheen kanssa. Halusin, että työlläni olisi merkitystä, eikä se jäisi vain koulun bittiavaruuteen yhtenä opinnäytetyönä. Suomen Punaisella Ristillä oli menossa Starttivoimaa -hanke, jonka tavoitteena oli käynnistää ja kehittää kotoutumista tukevia toimintoja viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä. Tapasin opinnäytetyöprosessini alkuvaiheessa Starttivoimaa -hankkeen alue-työntekijät, joiden kanssa keskustelu antoi minulle hyvän suunnan.

Tutkimuslupaprosessin kanssa meni yllättävän kauan aikaa ja yksi paikkakunta jäi sen vuoksi pois alkuperäisestä suunnitelmasta. Vastauksia sain silti 22, joten aineistoa kertyi riittävästi. Kuukaudet tuntuivat lentävän ja syksy 2018 tuli nopeasti. Olin suunnitellut hoitavani kaikki tapaamiset kevään aikana, mutta työpanostani tarvittiin, kun kaksi vastaanottokeskus-

tamme sulkeutuivat. Lisäksi työpaikan vaihdoksen myötä kotikuntani vaihtui. Olin luvannut tutkimukseni valmistuvan marraskuun alkuun Starttivoimaa -hankkeen loppuseminaariin. Päädyin jäämään pois päivätyöstäni, että pystyisin keskittymään täysin opintoihini ja opinnäytetyöhöni.

Sähköpostini ei löytänyt suoraan perille eräällä paikkakunnalla kyselyistäni huolimatta, joten aikataulusuunnitelmani tiukkeni loppua kohden. Minulla oli viimeinen tapaaminen haastateltavien kanssa 1. lokakuuta. Alkuperäinen suunnitelmani, että aineistonkeruu olisi ollut hoidettuna viimeistään kesäkuun aikana ei onnistunut. Seuraavat kolme kuukautta istuin tiivisti tietokoneella analysoiden, kirjoittaen ja lukien.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut valtavasti erilaisista asioista kahlatessani kirjoja, tutkiessani netistä eri maiden raportteja ja etsiessäni aiheesta erilaisia tutkimuksia. Olen oppinut paljon, tutkimuksen teon saloista kirjoittamiseen ja kaavioiden tekoon. Erityisesti olen saanut oppia lisää kotoutumisesta ja pakolaisuudesta. Opinnäytetyöprosessini aikana olen saanut tavata monia hienoja ihmisiä. Olen osallistunut Integration 2018 -seminaariin, Starttivoimaa -hankkeen ”Verkostoista ja vapaaehtoisuudesta Starttivoimaa Kotoutumiseen” -seminaarin akvaariokeskusteluun ja saanut käydä vierailmassa Testipisteessä. Unohtamatta haastateltaviani, joita tapasin neljällä eri paikkakunnalla, jotka ystävällisesti toivat minut tervetulleeksi antaen aikaansa vastatakseen tutkimukseeni.

Pari kertaa minulla oli tunne, että kadotin ”punaisen langanpään”. Onneksi ”langanpää” ei ollut hukassa, vaan löytyi sienimetsästä ja toisen kerran Starttivoimaa -hankkeen koordinaattorin Annan kysymyksestä. Motivatiotani vahvistivat lukuisat keskustelut monikulttuurisuus- ja kotouttamispiireissä tapaamieni henkilöiden kanssa ja erityisesti se, kun he kertoivat kiinnostuksestaan tutkimustani kohtaan.

Työn analysointiosuuden sain valmiiksi hyvissä ajoin ennen Starttivoimaa -hankkeen seminaaria. Näin jälkempäin ajattelen, että aikataulullisesti asiat menivät juuri oikeassa tahdissa. Riittävä aika antoi syvyyttä pohtia asioita ja nähdä kokonaisuutta laajemmin. Loppujen lopuksi vuosi on lyhyt aika opinnäytetyössä. Innostus aiheeseen ei minulta hävinnyt missään vaiheessa. Aihe piti minua imussa ja tuntui että palauduin vain hetkeksi käymään muiden ihmisten maailmassa. Päinvastoin, minun oli vaikeaa päästä aiheesta irti ja hyväksyä, että työ pitää päästää käsistä, niin että tulee tilaa muille asioille.

Kotoutumisen prosessin vaikutuksen alkavat näkyä pikkuhiljaa. Varsinkin isommilla paikkakunnilla monikulttuurisuus näkyy katukuvassa. Suomella

on kuitenkin vielä matkaa muiden Euroopan maiden tasolle monikulttuurisuudessa. Toivon, että jokainen Suomessa asuva, kantasuomalainen ja tänne muuttanut löytäisi maatumme ja yhteisöämme rikastuttavan yhteiselon.

Tutkimukseni tulokset vahvistavat samoja asioita, joita muissa maissa tehdyt tutkimukset kotoutujan tuen tarpeesta toivat esille. Suurin osa tutkimuksista, joita löysin, liittyvät työllistymiseen, koulutukseen ja tietyn alueen kotouttamispalvelujen kehittämiseen. Parin viime vuoden aikana Suomessa on tehty monikulttuurisuuden ja kotoutumisen aihepiiriin liittyviä tutkimuksia ja opinnäytetöitä, mikä kertoo aiheen ajankohtaisuudesta. Uskon, että tekemälläni tutkimuksella on paikkansa.

Toivon, että opinnäytetyöni tulokset avaisivat keskustelua kototyössä oleville viranomaisille sekä vapaaehtoistoiminnassa mukana oleville. Uskon myös, että haastateltavien kokemukset innostaisivat laajemmalti kokeilemaan yhteistyötä viranomaisten ja vapaaehtoisten kesken. Toivon tämän tutkimuksen tuovan kototyönkentän ääntä esille, missä olemme onnistuneet ja miten pirstaleisesta kotokentästä pääsemme kohti toimivampaa kokonaisuutta. Unohtamatta sitä, että moni asia toimii meillä erittäin hyvin.

Jatkotutkimuksen aiheita olisi useitakin. Tärkeimpänä näkisin perheiden, erityisesti nuorten ja vanhempien tukemisen. Nuorten ja vanhempien tukeminen, niin että tasapaino kahden kulttuurin ja sukupolvien välillä syntyy kaikkia kunnioittaen. Vanhemmuuden tukemiseen tulisi myös panostaa ja tutkia sitä enemmän.

Hatunnosto niille lukuisille kototyössä työskenteleville viranomaisille ja vapaaehtoisille, jotka utterasti ja sydämellä tekevät työtään, että uudet kuntalaiset saisivat mahdollisimman hyvän alun uudessa kotimaassaan.

LÄHTEET

Alitolppa-Niittamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M.(toim) (2013). *Olemme Muuttaneet -ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaamisen ammatillisessa työssä*. Väestöliitto ry. Kirjapaino Fram: Vaasa

Bralo, Z. (2018). Luento: On participation and integration. Integration 2018 Kaikki kotoutumisesta-seminaari, 18.9.2019 Kulttuuri-talo, Helsinki. Haettu 2.10.2018 osoitteesta: <https://integration2018.fles.wordpress.com/2018/09/zrinka-bralo-for-helsinki-integration-conference-18-sep-2018.pdf>

Bralo, Z., Hemon, K., Crosland, B. & Micinski, N. (2012) *Operation integration, The Making of New Citizens*. The Forum. Migrant and Refugee Communities Forum. Haettu 30.11.2018 osoitteesta <http://migrantsorganise.org/wp-content/uploads/Operation-Integration-The-Making-of-New-Citizens-medium.pdf>

Castaneda, A., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miittinen, T., Nieminen, S. & Santalahti, P. (2018) *Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa*. THL-ohjaus 5/2018. Haettu 28.09.2018 osoitteesta <http://www.julkari.fi/handle/10024/136193>

Dublinin II-asetus 343/2003. Haettu 16.10.2018 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133153>

Elo, S., Luukkanen, A. & Grönroos, S. (2015). *Siirtolaiskriisi, puheenvuoroja muuttoliikkeen syistä ja seurauksista*. Suomen Perusta: Tammerprint Oy.

Eskola, A. & Kurki, L.(toim.) (2001). *Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena*. Koskiahon, B. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.

Forsander, A. (2017). Kotoutuminen. Kotouttamisen osaamiskeskus. Haettu 23.10.2018 osoitteesta <https://www.slideshare.net/KOTOoske/tervetuloa-kotouttamisen-pariin-luento>

Grönlund, H. (2012). *Volunteerism as a mirror of individuals and society: reflections from young adults in Finland*. Väitöskirja. Department of Practical Theology. University of Helsinki. Haettu 10.10.2018 osoitteesta

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32919/voluntee.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Guruge, S. (2018a). Promoting of Health of Syrian Newcomer women and their Families in Ontario. Luento 4.6.18 Families throughout the Lifespan 5th Nordic Conference in Family Focused Nursing- konferenssi, Tampere-talo.

Guruge, S. (2018b). Promoting Health of Syrian Newcomer Women in Ontario. Video. Haettu 11.12.2018 osoitteesta <https://www.immi-granthealthresearch.com/syrian-newcomers>

Hannikainen, L. (1992). *Eettiset säännöt*. Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti: Åbo Alademis tryckeri

Harju, U-M., Niemelä, P., Ripatti J., Siivonen, T. & Särkelä, R. (2001) Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. 1. painos. Helsinki: Edita.

Hautala, M. (2017). *Maahanmuuttajien osallisuus Jyväskylässä*. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu- tutkielma. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto. Haettu 17.11.2018 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55661/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201710194036.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Heikkilä, E. (2014). Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin 1960-luvulla ja tämän päivän maastamuuton kuva-mitä olemme oppineet, mitä opittavaa vielä olisin? Siirtolaisuus Pohjolassa ennen ja nyt- mitä kokemuksista voidaan oppia? 28.4.2014, Pohjola- Norden, Helsinki. Haettu 10.11.2018 osoitteesta http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/presentation/Elli_Heikkila_PohjolaNorden_28042014.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu*. Teemahaastattelunteoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press

Huttunen, H-P., Karinen, R., Kivisik, K., Korhonen, I., Laine, H., Mikkonen, M., Prisada, J., Ruohomäki, I. & Sallinen, S. (2012). Alkukartoituksen avulla-Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä. Työ ja yrittäjyys. 11/2012. Työ-ja elinkeinoministeriön julkaisu. Haettu 20.09.2018 osoitteesta https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4304967/alkukartoituksen_avuksi.pdf/0ad717e2-1518-48dd-88e6-ca79eddb3590/alkukartoituksen_avuksi.pdf.pdf

Hurmerinta, J. & Mikkonen, A. (toim.) (2017). *Turvapaikanhakija, Kohtaamisen ja tuen Käsikirja*. Ensi- ja turvakotien liiton käsikirja 3. Ensi- ja turvakotien liitto: Lönnberg Print & Promo.

Hytönen, Y. (2002). *Ihminen Ihmiselle*. Suomen Punainen Risti, Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

International Committee of the Red Cross. (n.d.) ICRC organisaatio ja historia Haettu 15.10.18 osoitteesta <https://www.icrc.org/en/who-we-are/movement>

International Organization for Migration. (n.d.) Vapaaehtoisen paluun ohjelma. Haettu 21.10.2018 osoitteesta <https://iom.fi/AVRR>

IMO Report for Norway. International Migration 2013-2014. Haettu 28.11.2018 osoitteesta <https://www.regjeringen.no/contentassets/6857cc8822ee45208770edbd94fa5388/norway---imo-report-2013-2014-final.pdf>

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*. Inprint Riika: Vastapaino.

Korhonen, V. & Puukari, S. (2013). *Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö*. Juva: Bookwell Oy, PS- Kustannus.

Kotouttamisen osaamiskeskus (n.d.a.). Ulkomaalaisten lukumäärä Suomessa. Haettu 23.10.2018 osoitteesta <https://www.slideshare.net/KO-TOoske/tervetuloa-kotouttamisen-pariin-luento>

Kotouttamisen osaamiskeskus (n.d.b.). Alkukartoitus. Haettu 29.11.2018 osoitteesta <https://kotouttaminen.fi/alkukartoitus-ja-kotoutumiskoulu-tus>

Kotouttamisen osaamiskeskus (n.d.c.). Kotouttamissuunnitelma. Haettu 4.10.2018 osoitteesta <https://kotouttaminen.fi/kotoutumissuunnitelma> ja 23.10.2018 <https://kotouttaminen.fi/suunnitelman-sisalto-ja-laativan-viranomaisen-tehtavat>

Kuntaliitto, (2018). Kotoutumisen toimivuus, Eduskunnan tarkastusvaliokunta, Dnro 616/03/2018, erityisasiantuntija Anu Wikman-Immonen. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/lausunnot/2018/kotouttamisen-toimivuus-0>

Kylmä, J., Pietilä, A-M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (2002). *Terveystiedon edistämisen lähtökohtia*. Teoksessa Pietilä A-M., Hakulinen, T., Hirvonen, E., Koponen P., Salminen, E-M. & Sirola, K. (toim.) *Terveysten edistäminen. Uudistuvat työmenetelmät*. Helsinki: WSOY, 70-73.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 746/2011. Haettu 26.11.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110746#Pidp446667760>

Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/ 2010. Kotouttamissuunnitelma. Haettu 11.09.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P11>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Haettu 3.10.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=493%2F1999>

Laki Suomen Punaisesta Rististä 238/2000. Haettu 15.10.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238>

Laki säilöön otettujen ulkomaalaistaustaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 15.2.2002/116. Haettu 28.10.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020116>

Laki ulkomaalaisrekisteristä 1997/1270. Haettu 28.10.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971270>

Leeman, L., Isola, A-M., Kukkonen, M., Puromäki, H., Valtari, S. & Keto-Toikoi, A. (2018). *Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi- Kyselytutkimuksen tuloksia*. Haettu 23.10.2018 [http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136551/URN ISBN 978-952-343-119-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136551/URN%20ISBN%20978-952-343-119-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Länsstyrelsen Västra Götaland. Information om Sverige. Haettu 28.11.2018 osoitteesta <https://www.informationsverige.se/sv/jag-har-fatt-uppehallstillstand/starta-ditt-nya-liv-i-sverige/> ja <https://www.informationsverige.se/sv/jag-har-fatt-uppehallstillstand/lar-dig-svenska/>

Maahanmuuttovirasto (n.d.a). Kiintiöpakolainen. Haettu 25.09.2018 osoitteesta <https://migri.fi/kiintiopakolaiset>

Maahanmuuttovirasto (n.d.b). Turvapaikanhakijan terveydenhoito. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/terveydenhuolto>

Maahanmuuttovirasto (n.d.c). Turvapaikkakäsittelyn kesto. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/kasittelyajat>

Maahanmuuttovirasto (n.d.d). Turvapaikkapuhuttelu. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/turvapaikkapuhuttelu>

Maahanmuuttovirasto (n.d.e). Turvapaikanhakijan yksityismajoitus. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/majoittuminen-yksityismajoitukseen>

Maahanmuuttovirasto (n.d.f). Turvapaikanhakeminen. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/turvapaikan-hakeminen>

Maahanmuuttovirasto (n.d.g). Turvapaikanhakijan vastaanottopalvelut. Haettu 26.12.2018 osoitteesta <https://migri.fi/arki-vastaanottokeskuksessa>

Maahanmuuttovirasto (n.d.h.). Nopeutettu turvapaikkakäsittely. Haettu 24.1.2019 osoitteesta <https://migri.fi/nopeutettu-kasittely>

Maahanmuuttovirasto (2018a). Oleskelulupapäätökset. Haettu 5.12.2018 osoitteesta <http://tilastot.migri.fi/#decisions/23330?start=540&end=551>

Maahanmuuttovirasto (2018b). Turvapaikkahakemusten määrä Suomessa vuosina 2015-2018. Haettu 24.11.2018 osoitteesta <http://tilastot.migri.fi/#applications/23330/49?start=576>

Maahanmuuttoviraston tilannekeskus. Majoitustilanne turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmässä. Sähköpostiviesti tekijälle, lähettäjä Tilannekeskus 1.10.2018

Migrant Intergration Policy Index 2015. MIDEX. Haettu 30.11.2018 osoitteesta <http://www.mipex.eu/what-is-mipex>

Nieminen, T., Sutela, H. & Hannula, U. (2015). Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014. Haettu 19.11.2018 osoitteesta https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

OECD (2016). *Working together. Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Sweden*. https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-sweden_9789264257382-e

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. (2010). *Osallisena Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto. Haettu 27.11.2018 osoitteesta <https://www.iyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/hankkeet/osallisenaSuom>

Ruhanen, M. (2013). Kiintiöpakolaisen vastaanotto -kokemuksia kotoutumisen järjestämisestä. Haettu 27.09.2018 osoitteesta https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4297827/kiintiopakolaisten_vastaanotto_kokemuksia_kotouttamisen_jarjestamisesta.pdf/1b89a430-2dc4-499e-bef1-0699a3971b69/kiintiopakolaisten_vastaanotto_kokemuksia_kotouttamisen_jarjestamisesta.pdf.pdf

Salmela, M. (2012) *Maahanmuuttajien kokemuksia sopeutumisesta suomalaisen yhteiskuntaan*. Pro gradu-tutkielma, sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Haettu 8.11.2018 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40325/URN:NBN:fi:jyu-201211143007.pdf?sequence=1>

Saukkonen, P. (2010) *Kotoutuminen ja kulttuuripolitiikka*. Cuperan julkaisuja 19. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö, Yliopistopaino: Helsinki

Saukkonen, P. (2016) Integraatio. Artikkelit: *Mitä on kotoutuminen?* Kvartti-kaupunkilehti 4/2016. Haettu 23.10.2018 osoitteesta <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/mita-kotoutuminen%20>

Saukkonen, P. (2018a). *Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa. OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotoutumiseen paikallistasolla*. Työpapereita 5:2018, Helsingin kaupunki. Haettu 10.11.2018 osoitteesta

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_08_27_Tyopape-reita_5_Saukkonen.pdf

Saukkonen, P. (2018b). Maahanmuuton ja kotoutumisen tila tänään. Luento Integration 2018 Kaikki kotoutumisesta-seminaari, 18.9.2018, Kulttuuritalo, Helsinki. Haettu 2.10.2018 osoitteesta <https://integration2018.files.wordpress.com/2018/09/integration-2018-saukkonen-final.pdf>

Sisäministeriö (n.d.). Pakolaistilanne. Haettu 30.09.2017 osoitteesta <http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Suomen Pakolaisapu (n.d.). Pakolaismäärä Suomessa. Haettu 11.09.2018 osoitteesta www.pakolaisapu.fi/pakolaisuus-suomessa/

Suomen Pakolaisneuvonta ry (n.d.). Turvapaikkaprosessi. Haettu 26.12.2018 osoitteesta <https://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntija-jarjesto/tietoa-pakolais-ja-ulkomaalaisoikeudesta/kansainvalinen-suojelu/>

Suomen Punainen Risti (2015). Vastaanottokeskusten perustaminen syksyllä 2015 haettu 11.12.2018 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Hallitus%20-%202024.10.2015.pdf>

Suomen Punainen Risti (2018a). Yleiskokous. Haettu 15.10.18 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/ajankohtaista/yleiskokous>

Suomen Punaisen Risti(2018b). Suomen Punaisen Ristin vuosikertomus 2017. Haettu 16.10.18 osoitteesta https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/vuosikertomus_2017_su.pdf

Suomen Punainen Risti (n.d.a.). Punaisen Ristin periaatteet. Haettu 15.10.18 osoitteesta https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Punaisen%20Ristin%20arvot%20ja%20periaatteet%20PERUS_2015.pdf

Suomen Punainen Risti, (n.d.b.). Suomen Punaisen Ristin järjestö. Haettu 15.8.18 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>

Suomen Punainen Risti (n.d.d.) Suomen Punaisen Ristin toiminta. Haettu 15.8.18 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa>

Suomen Punainen Risti (n.d.e). Kotoutumisen tukena. Haettu 7.12.18 <https://www.punainenristi.fi/hae-tukea-ja-apua/suomeen-kotoutumiseen> ja <https://rednet.punainenristi.fi/node/3976>

Suomen Punainen Risti (n.d.f.). Starttivoimaa-hanke. Haettu 26.01.2018 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/starttivoimaa>

Suomen Punainen Risti (n.d.g.) Punaisen Ristin työ pakolaisten parissa. Haettu 7.12.18 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vas-taanotto>

Suomen Punainen Risti (n.d.h.). Arjen apu- toiminta. Haettu 7.12.18 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/node/46122>

Suomen Punainen Risti (n.d.i.). Kotouttamiskaari. Haettu 7.12.18 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/kotoutumiskaari>

Suomen Punainen Risti (n.d.j.) Tule mukaan vapaaehtoiseksi. Haettu 11.12.2018 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tule-mukaan>

Suomi, J- P. (2018). Uusi Kotolaki. Luento 18.09.2018, Integration 2018 Kaikki kotoutumisesta-seminaari, Kulttuuritalo; Helsinki.

Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (827/2017). Tunnuksen käyttö. Haettu 16.10.2018 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/sk20170827sprasetus.pdf>

Tuohino, L. (2017) Kotouttamissuunnitelman laatiminen TE-toimistossa. Pohjois-Pohjamaan TE-toimisto. Haettu osoitteesta 23.10.2018 <https://www.slideshare.net/KOTOoske/kotoutumissuunnitelman-tekeminen-te-toimistossa-leila-tuohino-pop-tetoimisto>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5. Uudistettu painos. Jyväskylä: Tammi.

Töttö, Pertti (2004) *Syvällistä ja pinnallista teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino

Udlaendige-og Integrationministeriet. Tanskan maahanmuuttajien työllisyysluvut 2018. Haettu 28.11.2018 osoitteesta <http://integrationsbarometer.dk/>

Ulkomaalaislaki 301/2004. Haettu 11.10.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>

Valtonen, K. *Kotouttamissosiaalityö maahanmuuttajien integroinnin edistäjänä*. Teoksessa Ritakallio, V-M., Ervast, H., Forssén, K. & Nurmi, K. (toim.) (2000). *Eriarvoisuutta paikantamassa*. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimus 55. Painosalama Oy, Turku.

Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: Ps-kustannus

Vuori, J. (2015). *Kotouttaminen arjen kansalaisuuden rakentamisena*. Haettu 23.10.2018 osoitteesta <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129563/vuori.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

YK-Pakolaisjärjestö UNHCR (n.d.a.). Pakolaisten liikkuvuus. Haettu 11.09.2018 osoitteesta <http://www.unhcr.org/asylum-and-migration.html>

YK-Pakolaisjärjestö UNHCR (n.d.b.). Pakolaismäärän syy ja maailman tilanne. Haettu 11.09.2018 osoitteesta <http://www.unhcr.org/5943e8a34>

YK-Pakolaisjärjestö UNHCR (n.d.c.). Pakolaismäärän syy ja maailman tilanne. Haettu 11.09.2018 osoitteesta <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

Haastattelut

Tenho, A. Starttivoimaa -hankkeen koordinaattori, Suomen Punainen Risti. Starttivoimaa -hankkeesta käyty keskustelut syksyllä 2018.

Tuomikoski, E. Alkukartoitukseen sisältyvät alkutestit. Tutustumiskäynti Testipiste-aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskus, Helsinki. 21.11.2018.

Ammatti/vapaaehtoistoimija:

Sukupuoli(vapaaehtoinen):

Ikä:

Kokemuksesi kototyössä vuosina/kuukausina:

—
—
—

1. Miten Starttivoimaa -hanke näkyy työssäsi/vapaaehtoistoiminnassasi?
2. Onko paikkakunnallasi Arjen aputoiminta? Kerro kokemuksiasi siitä.
3. Miten yhteistyö viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä toimii?
4. Millaista yhteistyö parhaimmillaan sinusta voisi olla? Kerro jokin esimerkki
5. Mikä sinusta toimii hyvin alkuvaiheen kototyössä? Kerro yksi tai useampi esimerkki arjen työstä
6. Miten sinusta kototoimintaa tulisi kehittää?
7. Millaista tukea oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija tai kiintiöpaikoinen mielestäsi tarvitsee? Kerro esimerkkejä.
8. Vapaa sana

Kiitos vastauksestasi!

Oikein hyvää kevään jatkoa ja iloa työhösi!

Sara

Opinnäytetyö:

Oleskeluluvan saaneen ja kiintiöpakolaisen tuen tarve kotouttamisen alkuvaiheessa-viranomaisten ja vapaaehtoistyöntekijän kertomana

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen YAMK koulutusohjelma

Opiskelija: Sara Corento-Aknaoui, sara.corento@gmail.com

Tilaaaja; SPR; Starttivoimaa hanke, anna.tenho@redcross.fi

Koulu; HAMK, Opettaja Outi Välimaa, outi.valimaa@hamk.fi

Päivämäärä, Allekirjoitus ja nimenselvennys

Annan luvan käyttää kyselylomakkeessa antamiani vastauksia opinnäytetyö tutkimuksessa. Vastauksia käytetään nimettöminä. Tutkimuksessa ei mainita myöskään paikkakuntaa. Kyselylomakkeet hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Tietosuoja-asetus 13 artikla, päivätty 25.5.2018

OLESKELULUVAN SAANEEN JA KIINTIÖPAKOLAISEN TUEN TARVE KOTOUTTAMISEN ALKUVAIHEESSA

Viranomaisten ja vapaaehtoistyöntekijöiden kertomana

Tutkimuksen tilaaja: Suomen Punaisen Ristin Starttivoimaa-hanke.

Yhteyshenkilö Anna Tenho, anna.tenho@redcross.fi, SPR:n keskustoimisto.

Viisi kuntaa on valikoituneet tutkimukseen SPR:n Starttivoimaa -hanke työntekijöiden avulla. Tutkimus toteutetaan SPR:n kahden piirin alueelta: Hämeessä ja Varsinais-Suomessa, joissa on Starttivoimaa-hanke toimintaa. Valmiissa työssä ei mainita kuntien nimiä tai muutoin yksilöidä mikä kunta on kyseessä. esim. Varsinais-Suomen keskisuuren kunnan sosiaalityöntekijä/ Spr:n vapaaehtoistoimija.

Opiskelija: **Sara Corento-Aknaoui, sara.corento@gmail.com, 0400-847 556**

HAMK, Hämeenlinna, Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen YAMK

Tutkimuksen tarkoitus on saada arvokasta tietoa käytännön toimijoilta siitä, miten kotouttamistyötä tulisi kehittää.

Suuret Kiitokset Sinulle ajastasi ja osallistumisestasi haastatteluun!

Sara